

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2017

Lenka Eisnerová

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Purkmistrská kniha města Kolín 1601-1610

Diplomatický rozbor a výběrová edice pramene

Bakalářská práce

Autor: Lenka Eisnerová
Studijní program: B 7105 – Historické vědy
Studijní obor: Archivnictví – historie
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Ph.Dr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové 2017

Zadání bakalářské práce

Autor: Lenka Eisnerová

Studium: F13234

Studijní program: B7105 Historické vědy

Studijní obor: Archivnictví - historie

Název bakalářské práce: **Purkmistrská kniha královského města Kolín z let 1601-1610 a výběrová edice pramene**

Název bakalářské práce AJ: Diplomatic Analysis and Selective Edition of the Historical Source

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Metody zpracování: pramenný výzkum, analýza, syntéza, komparace, transkripce
Stručný obsah: Práce se bude zabývat diplomatickým rozbořem a obsahovou analýzou purkmistrské knihy královského města Kolína z let 1601-1610. Pozornost tak bude věnována i složení kolínských městských rad ve sledovaném období.

SOKA Kolín, fond AM Kolín (fond není zpracovaný), Purkmistrská kniha 1601-1610; Ivan ŠŤOVÍČEK a kol., Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období poč. 16. st., Praha 2002; Josef VÁVRA, Dějiny královského města Kolín nad Labem, odd. první do r. 1618, Kolín 1888; Jan JANÁK Zdeňka HLEDÍKOVÁ - Jan DOBEŠ, Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost, Praha 2005; Jindřich ŠEBÁNEK Zdeněk FIALA Zdeňka HLEDÍKOVÁ (edd.), Česká diplomatika do r. 1848, Praha 1971.

Garantující pracoviště: Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martina Bolom Kotari, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 1.12.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí práce) samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Hradci Králové dne 3. 8. 2017

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce, PhDr. Janě Vojtíškové, Ph.D., za odbornou pomoc, konzultace, cenné rady a věcné připomínky, které mi byly užitečné k zpracování mé bakalářské práce. Zároveň bych ráda poděkovala za velkou trpělivost a pomoc i po narození syna, především manželovi, dceři a svým rodičům, kteří mi byli velkou oporou, a mohla jsem tuto práci dokončit.

Anotace

EISNEROVÁ Lenka, Purkmistrská kniha města Kolína z let 1601–1610. (Diplomatický rozbor a výběrová edice pramene), bakalářská práce na Katedře pomocných věd historických a archivnictví FF UHK, Hradec Králové, 2017.

Bakalářská práce se zabývá analýzou purkmistrské knihy královského města Kolína z let 1601–1610, která je uložena ve Státním okresním archivu Kolín. Po stručném nástinu vývoje královských měst a přehledu dějin Kolína a jeho městské správy se zvláštním zřetelem k vývoji v době předbělohorské, přináší předkládaná bakalářská práce diplomaticko-paleografický rozbor vybraného pramene a ve světle dochovaných pramenů jeho zařazení do knihového systému tehdejší kolínské městské kanceláře. Práce je doplněna výběrovou edicí zápisů obnovování městské rady v letech 1601–1610, která byla provedena metodou vědecké transkripce.

Klíčová slova: doba předbělohorská, městské knihy, purkmistrská kniha, Kolín, diplomatický rozbor, edice, transkripce.

Anotation

EISNEROVÁ Lenka, The Burgomaster book of the royal town of Kolín in years 1601–1610. (Diplomatic Analysis and Selection Edition of the Historical Source.) Bachelor Thesis, Department of Auxiliary Historical Sciences and Archive Studies, Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2017.

The thesis deals with the analysis of the burgomaster book of the royal town of Kolín in years 1601–1610 deposited in the State District Archive in Kolín. The work brings a brief outline of evolution of royal towns, history of Kolín and its administration in the pre-White Mountain period. The core of the theses is a diplomatic and paleographic analysis of a historical source and its place in the record system of the town council at that time. The work also contains a selective edition of records documenting the renewal of the town office board in years 1601-1610 for which a scientific transcription method was used.

Key words: pre-White Mountain era, town books, burgomaster book, Kolín, diplomatic analysis, edition, transcription.

OBSAH

ÚVOD	8
1 DĚJINY KRÁLOVSKÉHO MĚSTA KOLÍNA A MĚSTSKÁ SPRÁVA SE ZVLÁŠTNÍM ZAMĚŘENÍM NA DOBU PŘEDBĚLOHORSKOU	9
1.1 Vývoj královských měst.....	9
1.2 Dějiny královského města Kolína do roku 1620	11
1.3 Městská správa.....	15
2 DIPLOMATICKO–PALEOGRAFICKÝ ROZBOR PRAMENE.....	19
2.1 Dochované kolínské městské knihy z doby předbělohorské	19
2.2 Vnější diplomatický rozbor purkmistrské knihy z let 1601–1610	31
2.2.1 Paleografický rozbor pramene	33
2.3 Vnitřní diplomatický rozbor Purkmistrské knihy z let 1601–1610	48
2.3.1 Obsahová skladba zápisů	52
3 EDICE.....	66
3.1 Ediční poznámka	66
3.2 Edice - Složení kolínské městské rady podle dochované purkmistrské knihy	68
3.3 Jmenný rejstřík.....	86
ZÁVĚR.....	92
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	93
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY.....	94
SEZNAM PŘÍLOH	98

Úvod

Oblast městských knih, je jedinečným zdrojem, nabízejícím širokou škálu ještě nezpracovaného materiálu, který přímo vybízí k jeho zhodnocení a prostudování. Knihy přinášejí mnoho zajímavých a historicky cenných informací. Představují jeden z nejdůležitějších pramenů pro poznání vývoje města.¹ I kolínská městská kancelář respektive její dochovaná písemná produkce se stala předmětem zájmu pro zpracování některých dílčích prací, věnujících se např. historii města, městské správě, právním dějinám,² či jednotlivým vybraným pramenům. Např. osmnáct Knih opisů listů odesílaných se dočkalo mimo jiných podrobného zpracování v disertační práci Jany Vojtíškové.³ Podkladem pro diplomovou práci Jana Vojtíška byl Manuál radní a Kniha soudnictví nesporného z let 1376–1401⁴ aj.

Výzkum této bakalářská práce je zaměřen na komplexní studium dochované *Purkmistrské knihy z let 1601–1610*⁵ z kolínské městské kanceláře, kterou můžeme v soustavě městských knih zařadit mezi knihy městského soudnictví sporného.

Úvodní kapitola stručně nastíní obecný vývoj královských měst, následně prochází důležité historické okamžiky města Kolína a složení městské rady se zvláštním zřetelem k vývoji v době předbělohorské. Druhá kapitola zahrnuje podrobný diplomaticko-paleografický rozbor *Purkmistrské knihy z let 1601–1610*, který obsahuje i přehled dochovaných knih z prostředí kolínské městské kanceláře. Vlastní diplomatický rozbor sleduje vnitřní a vnější znaky studovaného pramene. Poslední kapitola přináší výběrovou edici zápisů obnovování městské rady ve sledovaném období, která byla provedena metodou vědecké transkripce. Při řazení zápisů v edici bylo respektováno chronologické pořadí zápisů podle originálu. K edici byl vypracován jmenný rejstřík. Práce je doplněna seznamem použitých zkratk, seznamem použitých pramenů a literatury a vhodně volenou tabelární a obrazovou přílohou.

¹ Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 2004, s. 246.

² Např. Martina PETRÁKOVÁ, *Vybrané kapitoly z právních dějin města Kolína*, Diplomová práce na Katedře teorie práva a právních dějin Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Olomouc 2009.

³ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Ke komunikaci měst v době předbělohorské (Korespondence mezi Novým Městem pražským a královskými městy středního Polabí)*, disertační práce na Katedře pomocných věd historických a archivního studia FF UK v Praze, Praha 2007.

⁴ Jan VOJTÍŠEK, *Testamenty a testamentární praxe v kolínských městských knihách 1376–1401*, diplomová práce na Ústavu českých dějin FF UK v Praze, Praha 2011.

⁵ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

1 Dějiny královského města Kolína a městská správa se zvláštním zaměřením na dobu předbělohorskou

1.1 Vývoj královských měst

Pro správné zařazení a posouzení zkoumaného pramene je nezbytné zasadit ho do širšího dějinného kontextu. Je dobré ukázat a poznat prostředí, z něhož studovaný materiál pochází. Proto jsem se rozhodla úvodní kapitolu věnovat nejprve stručnému vývoji královských měst a nástinu dějin samotného královského města Kolína Nového nad Labem a jeho městské správy.

Každé středověké město mělo svého pána, podle vrchností se v Čechách vytvořily dvě hlavní kategorie královských a poddanských měst. Většina královských měst vznikla již během 13. st. a jen ojediněle přibyla později. Královská města byla významná z hlediska státu, společnosti, panovníka i měst samých.⁶ Vznikala na královské půdě, jejich přímým pánem byl král a po husitské revoluci vytvořila zvláštní městský stav. Královská města se stala důležitou součástí vlastní královské domény. Vznikla pevná soustava měst a hradů, jež zajišťovala výkon panovnické pravomoci vojenské, správní a soudní a současně i zdroj příjmů pro krále a jeho dvůr.

Panovníkovi plynul z měst příjem z propůjčení půdy a od 14. st. také ze zvláštní berně, další příjmy pocházely i z privilegií, z regálů aj. Pokud příjmy nestačily, panovník se obrátil s žádostí o úvěr právě na města, ušetřeno nebylo ani město Kolín. Výpůjčky sice byly potvrzeny úpisy i ručením, ale návratnost byla komplikovaná. Pokud totiž došlo k zástavě berně nebo jiného příjmu z města na delší dobu šlechtickému věřiteli, hrozilo městu poddanství, dostala se tedy na úroveň poddanských měst.⁷

V průběhu husitství se města většinou zbavila své závislosti na panovníkovi a stala se jednou z vedoucích politických sil v zemi. I když byla postupně obnovena královská moc, města vyvíjela mimořádné úsilí, aby si udržela získané postavení. Právě v důsledku husitské revoluce totiž došlo k jejich politickému i ekonomickému

⁶ Základní přehled českých a moravských královských měst do r. 1610 podává Zdeňka HLEDÍKOVÁ, in: Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005; K hospodářské základně a královské moci: Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526), díl 1.*, Praha 1992.

⁷ František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992, s. 287–289; K vývoji měst též: Jiří KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*, Praha 1998.

posílení. Města se dostala do zemských sněmů a získala hlasovací právo, postavila se tedy jako rovnocenný partner šlechtickému stavu.⁸ Význam měst i nadále rostl. K obratu dochází až za vlády Jagellonců, kdy šlechta rozpoutala boj proti politickým a ekonomickým výsadám měst.⁹ Ostré konflikty, které mohly mnohokrát přerůst v občanskou válku, ukončila až roku 1517 Svatováclavská smlouva. Jednalo se o jakýsi kompromis, městům byla potvrzena práva na sněmech, jako tzv. třetí stav, šlechta se zase v tomto období prosazuje v tzv. hospodaření ve vlastní režii.¹⁰

Skutečná pohroma pro města přišla s nástupem rodu Habsburků na český trůn roku 1527. Habsburkové se pokusili o nové posílení královské moci, což vedlo k otevřenému protihabsburskému stavovskému povstání v roce 1547.¹¹ Za účast na tomto povstání, byla města potrestána především hospodářskými sankcemi. Tj. konfiskací pozemkového majetku, odevzdání městských i zádušních důchodů králi a nově uložení pivní daně. Také odebráním všech privilegií, zákazem svolávání městských obcí bez předchozího královského svolení a zbavením hlasu na sněmech. Postup Ferdinanda I. přesáhl podobu trestních sankcí a znamenal zásadní proměnu vnitřní samosprávy měst, v podstatě ukončil jejich autonomní vývoj. Zásahy byly tak drastické, že vedly k dlouhodobému zhoršení ekonomické situace měst. Vedly k trvalému zadlužení a likvidovaly jejich politickou moc. Situace byla natolik neudržitelná, že během několika let byly městům některé statky vráceny, jakož i městské a zádušní důchody a částečně i některá zrušená privilegia. Vedle těchto sankcí byl do měst, jako zástupce panovníka, dosazen královský rychtář, který měl dohlížet na veškerý život ve městě. Také zasedal pravidelně v městské radě, sledoval její jednání a referoval o něm králi. Další zásah do stavovského povědomí a sounáležitosti měst bylo zřízení apelačního soudu, ke kterému měla směřovat všechna odvolání od soudů městských. Tím byla

⁸ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 212.

⁹ Zdeněk JELÍNEK – Zdeněk HELFERT, *Kolínsko*, Praha 1990, s. 114.

¹⁰ J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 213; K vydání VZZ a Svatováclavské smlouvy: Ivan MARTINOVSKÝ, *Zápas o uznání Vladislavského zřízení zemského*, Ústecký sborník historický 1983, s. 133–171; Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526)*, díl 3., *Města*, Praha 1996; TÝŽ, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526)*, díl 2., *Šlechta*, Praha 1994; Karel MALÝ – Jaroslav PÁNEK (edd.), *Vladislavské zřízení zemské a počátky ústavního zřízení v českých zemích (1500–1619)*, Praha 2001.

¹¹ Z. JELÍNEK – Z. HELFERT, *Kolínsko*, s. 114; Ke stavovskému povstání např.: Petr VOREL (ed.), *Stavovský odboj roku 1547. První krize habsburské monarchie*, Pardubice 1999; Období předbělohorské: Josef JANÁČEK, *České dějiny – Doba předbělohorská. Kniha I, 1526–1547*. Díl 1, Díl 2, Praha 1968, 1984.

definitivně prolomena zásada, že jen měšťan soudí měšťana.¹² Opatření Ferdinanda I. byla zmírněna, a to v souvislosti s vydáním Městských práv roku 1548 Pavla Kristiána Koldína.¹³

Situace se pro města opět přiosvětila po bitvě na Bílé hoře, třicetiletá válka přinesla nejtěžší ránu, neštěstí, bídu a kruté ponížení.

1.2 Dějiny královského města Kolína do roku 1620

Dějinám Kolína Nového nad Labem se nejprve věnoval v polovině 19. st. dějepisec Jan Vincenc Pábeníček.¹⁴ Dosud nejrozsáhlejším a nejdetailnějším zpracováním dějin města se v 80. letech 19. st. zabýval kolínský profesor Josef Vávra ve dvoudílných „*Dějínách města Kolína Nového nad Labem*“.¹⁵ K výročí založení města byl vydán soubor přednášek od místního archiváře Vojtěcha Práška.¹⁶ Novější poznatky přináší publikace Regionálního muzea v Kolíně „*Zrození královského města*“ v ediční řadě „*Moje město Kolín*“.¹⁷ Vývoj kolínského městského písemnictví se stal předmětem studie Václava Vojtíška „*O nejstarších knihách města Kolína nad Labem*“¹⁸ a Marie Bláhové „*Nejstarší městská kniha města Kolína*“.¹⁹

Královské město Kolín bylo založeno v úrodné nížině středního Polabí, v blízkosti křižovatky prastarých obchodních cest, pravděpodobně v druhé polovině 13. století. V pramenech bylo zvané Colonia Nova ad Albim, tedy Nový Kolín nad Labem. O přesné datum založení města se dodnes vedou spory. Jako oficiální datum založení, byl stanoven rok 1257, někteří historikové jsou však k tomuto

¹² Z. HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy*, s. 222–223; Srov.: Karel MALÝ (ed.) *Městské právo v 16. – 18. století v Evropě*, Praha 1982.

¹³ V roce 1610 nabyl Koldínův kodex platnosti v celých Čechách. Koldínův zákoník se stal závazný pro postup radů apelačního soudu. Dlouhodobý proces sjednocování městských práv v zemích Koruny představuje současně jednu z mála oblastí, v níž došlo v městském prostředí k nastolení stejných výchozích podmínek, ať již ve věcech správních v nejširším slova smyslu či v záležitostech právní povahy řešených na městském soudě. Viz J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské: Na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí*, Praha 2011, s. 36.

¹⁴ Jan Vincenc PÁBENÍČEK, *Paměti královského města Kolína*, Časopis českého musea 22/4-6, 1848.

¹⁵ Josef VÁVRA, *Dějiny královského města Kolína Nového nad Labem, odd. první do r. 1618*, Praha 1888.

¹⁶ Vojtěch PRÁŠEK, *700 let města Kolína. Kolín 700 let*, Kolín 1957.

¹⁷ Ladislav JOUZA – Jaroslav PEJŠA, *Zrození královského města*, Regionální museum Kolín 2008.

¹⁸ Václav VOJTÍŠEK, *O nejstarších knihách města Kolína nad Labem*. In: Výbor rozprav a studií, Zdeněk FIALA (ed.), Praha 1953, s. 86–115.

¹⁹ Marie BLÁHOVÁ, *Nejstarší městská kniha města Kolína*, AUC – Philosophica et historica, Z pomocných věd historických, Praha 1979, s. 117–139.

stanovenému roku skeptičtí.²⁰ Opis listiny, kterou totiž král Přemysl Otakar II., dává příkaz k opevnění města hradbami je datován na 26. října, letopočet však schází. První písemná zmínka se nachází až v listině ze dne 8. 9. 1261, jíž Přemysl Otakar II. udělil městu Přelouč stejná práva a svobody jako měly města Kolín a Kouřim. Je tedy jisté, že před tímto datem byl Kolín již fungujícím královským městem.²¹

Kolín, rozlohou původně neveliký, byl založen s pravidelnou šachovnicovou uliční sítí a velkým obdélníkovým náměstím. Opevněn byl dvojitým pásem hradeb, které byly v 16. st. ještě zesíleny. Opevnění bylo prolomeno čtyřmi věžními branami Labskou, Čáslavskou, Kouřimskou a Klášterskou (či Pražskou). Na nejvyšším místě, uvnitř města blízko jihovýchodních hradeb, byl také vystavěn farní chrám sv. Bartoloměje, který se stal dominantou města. V jeho těsné blízkosti se nacházela nejstarší budova kolínské školy, o níž je první písemná zpráva z roku 1343. V roce 1612 byla škola přemístěna do nově postavené budovy místo původní kaple sv. Jakuba naproti děkanství. Na místě nynějšího zámku stával až do husitských válek klášter dominikánů se zahradou a kostelem panny Marie. Nechyběl zde ani špitál, který byl vybudován ve 14. st. Domovem chudých se stal kostel sv. Jana Křtitele, který se nacházel na Horském předměstí. Za vlády Lucemburků Kolín obdržel důležitá privilegia, kterými byly zajištěny dobré podmínky pro rozkvět a bohatství města. Prostor uvnitř hradeb už nestačil, budovat se začalo i za branami, kde se postupně rozrůstala předměstí, Čáslavské (Horské), Kouřimské, Klášterské (později Pražské) a na pravém břehu Labe Zálabské.²² V roce 1494 zakoupila kolínská obec na náměstí v gotickém slohu postavený tzv. Kolerovský dům, do něhož byla umístěna radnice. V prostorách budovy byla umístěna radní i soudní síň, kancelář městská i rychtářská a vězení. Veškerý život ve městě měl své středisko právě na radnici.²³

Pro nástin a pochopení celkového profilu správních poměrů ve městě, je nutné se ohlédnout do doby po husitské revoluci. Po tragické bitvě u Lipan roku 1434, zůstala v Kolíně stálá posádka tábořských bojovníků, kterým velel hejtman kněz Bedřich ze Strážnice. Když byl následně přijat za českého krále Zikmund Lucemburský, podvolil se i Bedřich a uznal jeho královský titul. Za to mu císař

²⁰ L. JOUZA – J. PEJŠA, *Zrození královského města*, s. 10.

²¹ Jiří PROCHÁZKA, *Kolín ve fotografii*, Praha 1972, s. 6.

²² J. VÁVRA, *Dějiny královského města Kolína*, s. 24.

²³ Tamtéž, s. 109.

daroval roku 1436 město Kolín i s okolními vesnicemi za 3 000 kop grošů. Z komplexu zastavených vesnic a dvorů vzniklo kolínské panství. K jeho správě začal Bedřich budovat hrad na místě zaniklého dominikánského kláštera. Tím přestal být Kolín královským městem a de facto sestoupil na úroveň poddanského města.²⁴ Tato situace trvala až do roku 1519, kdy si Kolín vymohl zpět postavení svobodného královského města, neboť získal oporu u podkomořího Buriana Trčky z Lípy. Od tohoto roku už nebylo město Kolín dáváno do zástavy žádnému z českých pánů.²⁵ Ze správního hlediska vedle městské rady v Kolíně fungovala jako samostatný subjekt také správa kolínského panství, která měla sídlo na zámku.²⁶ Z finančních důvodů bylo kolínské panství několikrát v průběhu let zastavováno bohatým českým pánům. Roku 1545 ho vykoupil nový český král Ferdinand I. Rakouský a ujal se sám držení kolínského panství, ovšem brzy ho opět zastavil panu Vojtěchu z Pernštejna. Za jeho správy se obyvatelé města i okolí přiklonili k protestantskému vyznání.²⁷ V roce 1556 získal Kolín a celé kolínské panství Karel ze Žerotína, jeho potomci drželi Kolín až do roku 1591. Rod Žerotínů začal tvrdě utiskovat město, a proto se kolínští museli několikrát dovolávat svých práv u královských soudů a nakonec i u samotného krále. Na základě žalob kolínské rady odebral Rudolf II. pánům ze Žerotína roku 1591 hrad i panství. Od té doby zde vládli jen císařští hejtmané.

Od počátku 16. st. se město dále rozrůstalo, vzkvétalo zemědělství, rybníkářství, obchod i řemesla. K roku 1541 ve městě působilo 12 cechů, a to cech řezníků, kožišníci, ševci, tkalci, pekaři, krejčí, kováři, sladovníci, kolaři, pivovarníci, koželuzi a do roku 1585 ještě olejníci. Úplně zanikl cech soukeníků a slanařů. S příchodem německého obyvatelstva ke konci 16. století se ještě rozšířilo mandlérství (pláten barvířství). Od roku 1548–1555 zde působil cech vinopalů, r. 1565 byl založen cech mlynářů, r. 1585 obnoven cech provazníků a roku 1596 zámečníků. K cechům řemeslníků se ještě přidružili roku 1570 šenkýři, 1577 rybáři a kaprníci a v roce 1618 povozníci (landkoči). Cechovní samospráva působila v městském organismu v podstatě příznivě. Jejich úlohou byla ochrana místního trhu,

²⁴ Tamtéž, s. 78–83.

²⁵ Z. JELÍNEK – Z. HELFERT, *Kolínsko*, s. 126.

²⁶ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 52.

²⁷ J. PROCHÁZKA, *Kolín ve fotografii*, s. 10.

kteřá usilovala o vyloučení konkurence uvnitř města.²⁸ Ve městě byly také provozovány tři veliké mlýny, a to zámecký, podskalský, hrobský, a tři cihelny.²⁹

I obchod v Kolíně byl čilý. Konaly se zde pravidelné týdenní trhy, a to v pondělí a ve čtvrtek a výroční trhy, tedy jarní o Svátostech a letní o sv. Bartoloměji.³⁰ Také tudy procházel rušný zahraniční obchod, neboť se tu křižovaly dvě důležité obchodní cesty ze severu na jih (z Lužice k Vídni) a ze západu na východ (z Bavorska na Moravu a do Uher).³¹

Za účast v protihabsburském povstání postihly roku 1547 sankce Ferdinanda I. i královské město Kolín.³² Ještě na podzim téhož roku však byla Kolínu některá privilegia i zádušní statky navraceny. Nařízená konfiskace způsobila městu velké zadlužení, kterého se Kolín již nezbavil až do začátku třicetileté války.³³

Město také v krátké době postihlo několik živelných pohrom a ničivých požárů, a to v letech 1579, 1585, 1587, 1589. Největší požár, při kterém lehlo popelem celé Pražské předměstí, vzplál roku 1597. Nebylo ušetřeno ani morové epidemie, která se přehnala městem v letech 1582–88, 1598 a 1613–14. Ke všemu tomu neštěstí se přidaly ještě živelné pohromy a útrapy z válek proti Turkům a válek o vládu v zemi mezi Rudolfem II. a jeho bratrem Matyášem. Kolín musel odvádět vysoké daně do královské pokladny a trpěl neustálými průchody vojsk.³⁴

Součástí historie města jsou i dějiny židovské obce. První písemná zmínka pochází z roku 1379, předpokládá se ale, že židovské obyvatelstvo žilo v Kolíně již od samého počátku 14. století.³⁵ Židovská ulice se v Kolíně nacházela v jihozápadní části městských hradeb mezi ulicí Kouřimskou a Pražskou.³⁶ Zpočátku tvořili jen užší a nepřilíš početnou vrstvu. Živili se obchodem a lichvou, neboť

²⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 44; Srov.: Josef JANÁČEK, *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*, Praha 1963.

²⁹ J. VÁVRA, *Dějiny královského města Kolína*, s. 183–184.

³⁰ Tamtéž, s. 185.

³¹ J. PROCHÁZKA, *Kolín ve fotografii*, s. 11.

³² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 53; Konkrétně byly zástupci města, tj. primas, purkmistr, konšelé, starší a 30 měšťanů, předvoláni před krále a uvězněni. Odpuštění dosáhli za slib, že králi vydají všechny obecní statky a všechna privilegia. Dále museli z každého sudu navařeného piva odvádět poplatek jednoho groše českého do královské komory, zaplatit pokutu 750 kop grošů českých a postoupit i ungelt (středověký tržní poplatek) z obecní váhy. Viz J. VÁVRA, *Dějiny královského města Kolína*, s. 136.

³³ Z. JELÍNEK – Z. HELFERT, *Kolínsko*, s. 128.

³⁴ J. PROCHÁZKA, *Kolín ve fotografii*, s. 11.

³⁵ Stanislav PETR, *Nejstarší židovská kniha města Kolína z let 1598–1729 a správa kolínské židovské obce v tomto období*, Práce muzea v Kolíně 5, 1989, s. 39.

³⁶ Tomáš PĚKNÝ, *Historie Židů v Čechách a na Moravě*, Praha 1998, s. 228.

poloha města, které leželo na důležité křižovatce obchodních cest, jim poskytovala příhodné podmínky pro obchodní aktivity. Postupně se stávali silnou konkurencí křesťanských řemeslníků,³⁷ a tak když v roce 1541 vyhořel Pražský hrad, vina padla právě na židovské obyvatelstvo. Na základě rozhodnutí Ferdinanda I. byli Židé vypovězeni z království a kolínské ghetto zůstalo po 8 let liduprázdné. Židé se mohli vrátit až roku 1549, ale již v roce 1557 jim císařský glejt znovu nařídil opustit město. Definitivní návrat do Kolína, byl Židům povolen za panování Maxmiliána II. v roce 1564.³⁸ Měli však dlouhou dobu veliké nesnáze se získáváním svého bývalého majetku.³⁹ Nadto se počet obyvatel kolínského ghetta značně zvýšil. Se starousedlíky přišlo do Kolína mnoho dalších Židů z Haliče, což znamenalo nevíтанou konkurenci v obchodě. Bylo proto podáno mnoho žalob, ale královská komora se všech Židů ujala a přikázala, aby jim v podnikání nebylo bráněno. Počet Židů tak stále stoupal, takže v roce 1618 byla kolínská obec po pražské početně nejsilnější.⁴⁰

1.3 Městská správa

Vzhledem k tomu, že purkmistrská kniha byla produktem městské rady a výběrová edice tohoto pramene se věnuje právě obnovování kolínské městské rady, pojednám na tomto místě o jejím vývoji a obsazení.

Přítomnost královského rychtáře, který byl po roce 1547 dosazen také do města Kolína, značně omezila autonomii městské samosprávy.⁴¹ Královský rychtář byl vybírán z řad bohatých domácích měšťanů. Jmenován byl královskou komorou, většinou doživotně. Zasedal pravidelně v městské radě, sledoval její jednání a referoval o něm králi, také se pravidelně účastnil na radních soudech. Pod pravomoc rychtáře byla zahrnuta i zvláštní místní práva, která se směla scházet jen se svolením rychtáře a za jeho účasti. Dále dozíral také na cechy, správu zádušního jmění kostelů a oltářů.⁴²

Prvním královským rychtářem v Kolíně byl zvolen Matouš Volyňský bakalář, který v městské radě již několik let před tím, vykonával úřad konšela. Roku 1565

³⁷ Z. JELÍNEK – Z. HELFERT, *Kolínsko*, s. 130.

³⁸ K tomu srov.: Stanislav PETR, *Kolínská židovská komunita po prvním exodu Židů ze země Koruny české v roce 1541*, *Práce muzea v Kolíně* 9, 2003, s. 13–23.

³⁹ J. PROCHÁZKA, *Kolín ve fotografii*, s. 11.

⁴⁰ S. PETR, *Nejstarší židovská kniha*, s. 39.

⁴¹ Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika do r. 1848*, Praha 1971, s. 292.

⁴² J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 217–218.

mu byl úřad odebrán a na jeho místo dosazen Kašpar Šmidl z Eberka, následně M. Mikoláš Aletin a ve sledovaném období jím byl M. Jan Pachta z Rájové.

Královské město reprezentovala i nadále městská rada, které vedle činnosti správní příslušela i moc soudní. Městská rada byla každý rok obnovována zemským podkomořím. V Kolíně se tak dělo za přítomnosti jeho zástupce královského hofrychtěře a rady nad počty Matesa Prekla z Proksdorffu. Sázeno bylo 12 konšelů, z nich první byl nazýván primátor či primas, dále 4 obecní konšelé a 12 starších. Sbor konšelů zasedal na radnici kromě neděle a svátků každý den. Konšelé zasedali podle pořádku, ve kterém byli jmenováni a v tomto pořádku se po čtyřech nedělích střídali v úřadě purkmistra. Sami konšelé tvořili tzv. malou radu, pokud byli na jednání pozváni i obecní starší nazývali se tzv. velkou radou.⁴³ Městskou radu vedl purkmistr, který přijímal obecní peníze, uchovával městskou pečeť a klíče od městských bran, vedl obecní příjmy a výdaje, svolával radu k zasedání.⁴⁴ Jednání před městskou radou zapisoval radní písař do městských knih a desek. První městské knihy v Kolíně se psaly latinsky a německy až po husitské revoluci se začaly psát v českém jazyce.⁴⁵

V zápisech o obnovování městské rady je také zmiňován městský rychtář, který byl volený zároveň s konšely na jeden rok a podléhal městské radě. Byl bezplatným hodnostářem, stál v čele místní policie, dohlížel na obecnou bezpečnost a mravnost a byl také soudním vykonavatelem. Na radnici měl svou kancelář a zvláštního písaře. Opatroval rychtářskou pečeť, dohlížel na správu věznice a v jeho správě byl i biřic, drábové a popravní mistr.⁴⁶

Rychtáři pomáhali k udržení pořádku také čtvrtní hejtmané, jichž bylo v městě osm, a sice po dvou v každé čtvrti (horské, kouřimské, pražské i labské). Na předměstí horském, kouřimském i pražském po dvou, na Zálabí tuto službu vykonával tamější rychtář i konšelé. Čtvrtní hejtmané byli voleni konšely při obnově rady. Dohlíželi na bezpečnost, kontrolovali domy po stránce stavební, měli dozor nad nájemníky a podruhy, vybírali podružskou daň a veleli v případě potřeby branné hotovosti ve své čtvrti.

⁴³ J. VÁVRA, *Dějiny královského města Kolína*, s. 166–167.

⁴⁴ Tamtéž, s. 24.

⁴⁵ Tamtéž, s. 101.

⁴⁶ Tamtéž, s. 167.

Správce obecní pokladny byl pak obecní důchodní, který přijímal obecní peníze a z nich na poukaz purkmistra také vyplácel.

Placenými městskými úředníky byli dva radní písaři, jeden starší, druhý mladší a vždy právně vzdělaní. Spravovali městskou kancelář, městské knihy i korespondenci. Od roku 1596–1610 jím byl Jan Kirchpryk Berounský, od roku 1602–1605 M. Martin Mathiades Písecký a 1608–1625 M. Štěpán Pruner z Prahy. K ruce měli dva obecní služebníky, kteří vybírali daně a sbírky na sousedech, roznášeli obsílky a pomáhali v kanceláři.⁴⁷ V obecní službě byli i trubač, ponocní, vodák, fišmistr, mostník, šrotýř a obecní pastucha.⁴⁸

V záležitostech soudních byl sbor dvanácti konšelů první instancí pro všechny sousedy i obyvatele v šosu kolínském, vyjímajíc osoby panské, rytířské a kněžské. K šosu kolínskému v 16. st. kromě města samotného náležely vsi Třidvory, Štítary a Polepy. Na požádání řešili konšelé i soudní pře poddaných kolínského zámku a pašiněvesské tvrze. Odvolání z rozsudku práva městského byla zasílána k právu města Jihlavy do roku 1545,⁴⁹ následně se Kolín přiklonil k právu Starého Města pražského a od roku 1548 bylo odvolání směřováno k nově zřízenému apelačnímu soudu. Městský soud v Kolíně konal též právo hrdelné.

Povinností konšelů také bylo, aby vykonávali jménem zeměpána vrchní poručenství nad sirotky. Pečovali o to, aby se např. vdova znovu provdala za dobrého muže, a ten aby sirotky dobře vychovával. Také pokud sirotci zůstali bez otce a matky, konšelé obyčejně pro jejich dobro prodali statek a peníze ukládali do sirotčí pokladny.⁵⁰

Podoba městské správy, zavedená Ferdinandem I., zůstala vesměs zachována až do josefínských reforem. Ještě v době předbělohorské pak byla některá opatření v dílčích aspektech zmírněna, např. městům bylo za Rudolfa II.⁵¹ opět přiznáno navrhnout složení městské rady podle starého úzu radou odstupující a radě byla opět vrácena pravomoc nad cechy a řemesly ve městě. Královskému rychtáři v této důležité věci zůstal jen vrchní dozor vykonávaný prostřednictvím rady. Nově mu ale byla dána pravomoc vyřizovat spory mezi konšely.

⁴⁷ Tamtéž, s. 168.

⁴⁸ Tamtéž, s. 169.

⁴⁹ Tamtéž, s. 172.

⁵⁰ Tamtéž, s. 173.

⁵¹ K tomu např.: Josef JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987.

Pod přímou městskou pravomoc nakonec náležely jen záležitosti hospodářské a správa vlastního jmění města. Pod pravomoc přenesenou na město z moci královské spadalo soudnictví a veřejná správa, jež zůstala pod stálým dohledem.⁵²

⁵² J. JANÁK – Z. HLEDÍKOVÁ – J. DOBEŠ, *Dějiny správy*, s. 218–219.

2 Diplomaticko–paleografický rozbor pramene

2.1 Dochované kolínské městské knihy z doby předbělohorské

Dříve než zaměříme svou pozornost na jednotlivé dochované kolínské knihy a zařadíme je do širšího kontextu vývoje městských knih v českých zemích, uvedu základní literaturu zabývající se městskými knihami.

Základy pro studium a členění městských knih, položil již v roce 1915 Václav Vojtíšek, ve své stati *O studiu městských knih českých*.⁵³ Tuto typologii rozpracoval v roce 1956 Jiří Čarek ve spolupráci s pracovníky Archivu hlavního města Prahy.⁵⁴ Postup práce při studiu městských knih nastínil ve své studii i Jiří Pražák.⁵⁵ Soupis nejstarších městských knih do roku 1526 vypracoval Rostislav Nový s kolektivem autorů⁵⁶ a nejnověji se k problematice vyjádřila v roce 2004 Ludmila Sulitková.⁵⁷ Přehledu jednotlivých typů městských knih dochovaných z královéhradeckého prostředí se také mimo jiné věnuje i publikace *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, zpracovaná pod vedením Jany Vojtíškové.⁵⁸

Dochované kolínské knihy zařadíme v následujícím přehledu do soustavy městských knih, ve které bude dodrženo členění vycházející z typologie Václava Vojtíška z roku 1915, Jiřího Čarka z roku 1956, Rostislava Nového z roku 1963 a Ludmily Sulitkové z roku 2004.

Potřeba evidence a pojištění právních transakcí autoritou městské obce pro případ ztráty či zničení vlastního listinného pořízení vedla postupně a také nestejněměrně v jednotlivých městech ke zřízení různých městských knih, především v rámci městské rady.⁵⁹ Městské knihy se vyvíjely postupně a dospěly do pozice knih vedených pro právní a správní potřeby města jako celku i jeho jednotlivých obyvatel, a to různými orgány městské správy.⁶⁰

⁵³ Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, in: Výbor rozprav a studií, Zdeněk FIALA (ed.), Praha 1953, s. 52–85.

⁵⁴ Jiří ČAREK a kol., *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956.

⁵⁵ Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, AČ 3, 4, 1953, s. 145–162, 205–227.

⁵⁶ Rostislav NOVÝ a kol., *Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526*, AUC – Philosophica et historica 4, 1963.

⁵⁷ Ludmila SULITKOVÁ, *Vývoj městských knih v Brně ve středověku*, Praha 2004.

⁵⁸ Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Hradec Králové – Ústí nad Orlicí 2013.

⁵⁹ J. ŠEBÁNEK – Z. FIALA – Z. HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika*, s. 163.

⁶⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 62.

První velkou skupinu představují knihy *městské správy*, které byly vedeny k pojištění práv města jako celku. Do této skupiny náleží knihy *městského zákonodárství*, knihy *městského hospodářství* a knihy *městské správy v užším slova smyslu*.

Mezi knihy *městského zákonodárství*, které se však ze sledovaného období v Kolíně nedochovaly, náleží např. *knihy privilegií a statutů* (které obsahovaly opisy nebo originály listin českých králů, propůjčujících městu zvláštní oprávnění nebo výsady, a statuty města); *knihy patentů* (zaznamenávající opisy nebo originály královských a úředních listin, obsahujících různá nařízení); *knihy dekretů* (opisy nařízení nebo rozhodnutí panovníka nebo vyšších úřadů, zasílané městu).

Do knih *městského hospodářství* byla zaznamenávána agenda finančního rázu, náleží sem např. *berní knihy*, *rejstříky berní*, *radní počty*, *purkmistrovské počty*, *rejstříky královského šosu*, *šosovní registra*, *registra dluhů*, *registra špitálů* a *registra záduší*, *registra výdajů a příjmů*, a také účetní knihy různého charakteru.⁶¹ Žádný z uvedených pramenů se také nedochoval.

Knihy *městské správy v užším slova smyslu* představují další samostatnou podskupinu. Jako první v pořadí je nutné zmínit v Kolíně dochovanou knihu pamětní, kterou lze vyčlenit do zvláštní, samostatné kategorie knih památných. Tuto knihu si vypůjčil pro svou edici městských listin Jaromír Čelakovský. Po jeho smrti roku 1914 byla kniha na dlouhou dobu nezvěstná a teprve v padesátých letech objevena v Plzni a navrácena zpět do Kolína. Pamětní knihy patří k nejstaršímu typu městských knih používaných městskými orgány. Kolínská *Knih pamětní z let 1501–1821*,⁶² by měla obsahovat zápisy z let 1501 až 1821, po celé 18. st. se však do knihy nezapisovalo, až teprve na počátku 19. st. bylo zapsáno několik památních a veřejně právních zápisů. Kniha je kvartového formátu o rozměrech 206x311 mm. Vazba byla v 50. letech restaurována. Dřevěné desky jsou potažené režným plátnem, na kterém jsou přilepeny zbytky tmavě hnědé kůže sejmuté z původní vazby.⁶³ Rozdělena byla do dvou částí. K první části sepsal abecední rejstřík městský písař M. Štěpán Pruner. Do této knihy pamětní a soudní byly zapisovány zápisy ze soudu pro svůj bohatý a různý obsah. 121 zápisů je vyhotoveno v originálu, ostatní zápisy

⁶¹ J. ŠEBÁNEK – Z. FIALA – Z. HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika*, s. 171.

⁶² SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan. Pamětní knihou města Kolína se zabýval Stanislav PETR ve své studii doplněné registry zápisů: *Pamětní kniha města Kolína od roku 1501*, *Práce muzea v Kolíně* 3, 1984, s. 3–73.

⁶³ S. PETR, *Pamětní kniha*, s. 4.

jsou opisy privilegií darovaných městu českými panovníky, opisy listin královských a listin nejvyšších zemských úřadů, opisy listin zasílaných městu držiteli sousedních panství nebo jinými světskými či církevními vrchnostmi, opisy městských listin a listů. Dále jsou v knize zaznamenávány zápisy snešení městské rady převážně v obecně právních záležitostech, zápisy z jednání před městskou radou, obligační zápisy o obecních dlužích, připovědi věřitelů k majetku dlužníků, složení počtu městských úředníků z jejich úřadu a svědecké výpovědi před městskou radou. Mezi zápisy se objevují i právní pořízení o soukromoprávních záležitostech kolínských měšťanů (v pozdějších letech se tyto zápisy již nevyskytují, byly zapisovány do specializovaných knih). Zvláštní místo zaujímají zápisy o řešení vztahů mezi městem a židovskou obcí. 2. část pamětní knihy byla po rozhodnutí městské rady koncem 16. st. nově obsahově zaměřena k přijímání svědectví o legitimním původu kolínských měšťanů. Obsahuje tedy i opisy listů zachovacích. Od poloviny 17. st. se ale kniha navrátila ke svému původnímu poslání. Zápisy v knize jsou psány česky, německy a latinsky. Převážná část textů je psána česky. Na vedení pamětní knihy se podílelo 28 písařů.⁶⁴

Do podskupiny knih *městské správy v užším slova smyslu*, které se však ze sledovaného období nedochovaly, náleží také knihy obsahující záznamy o *obnovení městských rad* i o dalších osobách zastávajících městské úřady; knihy zaznamenávající *přísahy městských úředníků a služebníků*; *knihy misivů a notulí* (obsahující opisy konceptů poselacích listů odesílaných radou); *knihy dekretací* (nařízení z rady vyšlá pro nižší orgány); *knihy příkazů* (příkazy finančního rázu pro nižší orgány); *knihy instrukcí a řádů* (písemné předpisy pro kompetenci, činnost a povinnosti nižších orgánů); *knihy relací* (zprávy pro městskou radu nebo městské kanceláři o vykonaných výchozech nebo komisích). Lze předpokládat, že uvedené knihy mohly být vedeny buď samostatně, nebo ve smíšené podobě s jinou agendou. Teprve podrobnější výzkum kolínského městského archivu do roku 1620 by mohl otázky odpovědět fundovaně. Mezi *pomocné kancelářské knihy* můžeme zařadit různé *formuláře*, sloužící pro písaře jako předlohy k vyhotovování písemné agendy. Dále pro příchodí diplomatický materiál byly zřizovány *kopiáře* (obsahovaly opisy došlých písemností). Vydávané písemnosti byly zachycovány v tzv. *registrech*

⁶⁴ Tamtéž, s. 5–24.

(obsahovaly koncepty odesílané korespondence).⁶⁵ V Kolíně se dochovalo několik register, jejichž studiem se zabývala Jana Vojtíšková ve své disertační práci *Ke komunikaci měst v době předbělohorské*, vydané roku 2011 v knižní podobě.⁶⁶ Registra jsou však označena nepřesně jako *Knihy opisů listů odesílaných*. Z těchto pramenů se v Kolíně dochovaly:

Název	Časové rozmezí
Knihy opisů listů odesílaných	1564
Knihy opisů listů odesílaných	1593
Knihy opisů listů odesílaných	1595 ⁶⁷
Knihy opisů listů odesílaných	1595–1596 (1597) ⁶⁸
Knihy opisů listů odesílaných	1597–1599
Knihy opisů listů odesílaných	1599–1600
Knihy opisů listů odesílaných	(1601, 1602) 1603
Knihy opisů listů odesílaných	1611–1616
Knihy opisů listů odesílaných	1612–1616 ⁶⁹

Tab. č. 1 - Přehled dochovaných knih opisů listů odesílaných

Knihy opisů listů odesílaných 1599–1600⁷⁰ o rozměrech 33,5x22,1 cm, byla opatřena novodobou vazbou s černými deskami. Obsahuje 310 stran označených modrým razídkem. Tam, kde je otisk nečitelný, jsou strany označeny ještě tužkou. Texty v této knize jsou psány česky a jen jedním písařem, jímž byl Jan Kirchpryk Berounský.

Knihy opisů listů odesílaných 1603⁷¹ o velikosti 34,5x22,5 cm, byla opatřena novodobou vazbou s černými deskami. Listy jsou poškozené a spojené lepicí páskou. Zápisy jsou psány česky, písmo je neúhledné a špatně čitelné. Objevují se zde tři písařské ruce, z nichž jedna náleží Janu Kirchprykovi Berounskému. Knihy měla být

⁶⁵ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 187–189.

⁶⁶ Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské: Na příkladu Nového Města pražského a polabského pětíměstí*, Praha 2011.

⁶⁷ Registra v tomto případě neobsahují opisy, ale koncepty. Viz J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 84.

⁶⁸ Tato kniha je označena jako: *Knihy opisů listů odesílaných 1595–1596*.

⁶⁹ Existují dvě řady register z let 1612–1616.

⁷⁰ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁷¹ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

vedena pro rok 1603, ale nachází se zde i zápis z roku 1601 a 1602. V závěru vazby je připojena *Kniha svědomí 1596–1603*, která obsahuje 48 folií, označených tužkou. (Texty v této knize však byly zapisovány pouze roku 1596, 1597 a jeden z roku 1603.)⁷²

*Kniha opisů listů odesílaných 1611–1616*⁷³ o velikosti 22,4x33,6 cm, byla taktéž opatřena novodobou vazbou s černými deskami. Foliace v této knize je původní. Zápisy psali čtyři písařské ruce, z nichž jedna náleží městskému písaři M. Štěpánu Prunerovi z Prahy. Do register byly zaznamenávány koncepty listů poselacích, listy příznávací, listy mocné, fedrovní, zachovací, také kvitance, patenty, apelace aj.

Další velkou skupinu představují *knihy soudní*, sloužící k pojištění práv měšťanů, které se člení na knihy *soudnictví sporného a nesporného*.

Postupné splývání soudu s radou, reprezentující autonomní orgán městské správy, ovlivňovalo již v průběhu 15. st. dosud existující podvojnost vedených knih. Významným mezistupněm z výslovně diplomatického hlediska se staly *autentické manuály*. Písemný záznam o úředním jednání se stal obligatorní, a to zcela nezávisle na vůli pořizující osoby. Zavedením manuálů se však současně změnil i ráz knih soudních, které se staly tzv. knihami věcnými, do nichž se zapisovaly vklady až po svolání majetkoprávních záležitostí na soudu.⁷⁴ Studium nejstarších dochovaných radních manuálů se zabývalo několik autorů. Václav Vojtíšek se mimo jiné také zabýval studiem radních manuálů kolínských vztahujících se k létům 1376 až 1401.⁷⁵ Zlomku pravděpodobně radního manuálu města Kolína z let 1356–1358 věnovala svou pozornost Marie Bláhová.⁷⁶ Radní manuály byly ve sledovaném období příruční knihy obsahující zápisy o jednání soudních na zasedání konšelského sboru, přičemž se v oddílech mohla rozlišovat agenda soudnictví sporného a nesporného.⁷⁷ Náležely k písemnostem běžně vedeným v prostředí předbělohorských měst. Pro Kolín byly taktéž vedeny a dochovaly se:

⁷² J. VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 90.

⁷³ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁷⁴ J. ŠEBÁNEK – Z. FIALA – Z. HLEDÍKOVÁ, *Česká diplomatika*, s. 164.

⁷⁵ Václav VOJTÍŠEK, *O nejstarších knihách města Kolína nad Labem*, in: Výbor rozprav a studií, Zdeněk FIALA (ed.), Praha 1953, s. 86–115.

⁷⁶ Marie BLÁHOVÁ, *Nejstarší městská kniha města Kolína*, AUC – Philosophica et Historica, Z pomocných věd historických, 1979, s. 117–139.

⁷⁷ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 208.

Název	Časové rozmezí
Radní manuál	1602–1603
Radní manuál	1606
Radní manuál	1607–1608
Radní manuál	1608–1609
Radní manuál	1610–1612
Radní manuál	1618–1619
Radní manuál	1620–1621

Tab. č. 2 - Přehled dochovaných Manuálů radních

Nejstarším radním manuálem, který se ze sledovaného období dochoval je *Radní manuál z let 1602–1603*,⁷⁸ o rozměrech 21,5x34 cm, který má tmavě zelenou novodobou vazbou. Foliace probíhala současně se vznikem jednotlivých svazků, které byly následně svázány. První dva listy nejsou číslovány, foliace začíná od strany třetí číslem 186 a pokračuje do 250. Některá čísla jsou nově opravena červenou tužkou. Další svazek je číslován od 1 do 309, následuje pagina 400–409 a po ní 500–590. Česky psané zápisy rozmanitého obsahu, psala převážně jedna písařská ruka pravděpodobně současně při řešení záležitostí před purkmistrským úřadem. Tvary jednotlivých liter v důsledku rychlého psaní úplně ztrácejí svoji původní podobu, což komplikuje čitelnost jednotlivých textů. Ta je také ovlivněna zásahy do textů častými škrty, přepisy slov, marginálními i interlineárními vsuvkami, stavem archiválie i použitým inkoustem.

*Radní manuál z roku 1606*⁷⁹ o velikosti 22,3x34,5 cm, byl taktéž opatřen tmavě zelenou novodobou vazbou. Poškozené listy byly při konzervaci očištěny a chybějící části podlepeny japonským papírem a doplněny. Foliace byla od paginy první do sedmé dopsána dodatečně červenou tužkou. Od strany osmé je foliace původní. Česky psané zápisy jsou opatřeny latinskými datacemi. I v této knize převažuje jedna písařská ruka stejného písaře, jako v knize předchozí. Několik zápisů bylo napsáno dvěma jinými písaři. Texty jsou neúhledné a obtížně čitelné.

⁷⁸ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁷⁹ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

Třetím v pořadí je *Radní manuál z let 1607–1608*⁸⁰ o rozměrech 19,5x33,5cm, který má dochovanou původní tmavě hnědou vazbu. Listy knihy jsou mechanicky poničeny a označeny, tak jako u všech ostatních dochovaných manuálů, razítkem muzea „*Museum královského města Kolína*“. Foliace je původní, kniha začíná číslem jedna a pokračuje do strany 175. Pagina 175 je současně první stranou následujícího svazku, který je číslován od 1 do 35. I v této knize převažuje jedna písařská ruka. Vyskytují se zde i zápisy napsané Janem Kirchpřykem Berounským.

*Radní manuál z let 1608–1609*⁸¹ o velikosti 21x33,6 cm, se dochoval s původní šedou papírovou vazbou. Poškozené listy knihy byly při konzervaci očištěny a chybějící části podlepeny japonským papírem a doplněny. I po ošetření knihy jsou však na některých místech texty téměř nečitelné, např. folia 71–74. Foliace je původní a probíhala současně se zápisy. Tato kniha byla vedena stejným písařem, jako u všech předchozích knih. Celkem se v knize vyskytují pravděpodobně čtyři písařské ruce. I zde bylo několik zápisů napsáno městským písařem Janem Kirchpřykem Berounským. Svazek, který začíná foliací od čísla 7 až 120 (druhá půle knihy), obsahuje zápisy napsané písařskou rukou, která náleží M. Štěpánu Prunerovi z Prahy. Jednotlivé zápisy jsou psány česky, převážně začínají latinskou datací. Závěrem je připojena poznámka, za úřadu kterého purkmistra se jednání událo.

Z podskupiny knih *městského soudnictví nesporného* se v Kolíně ze sledovaného období dochovaly dva exempláře *knih obligací*. Tyto knihy zachycují zápisy (smlouvy) o dlužích a jejich placení. *Liber obligationum z let 1568–1614*⁸² o rozměrech 20,5x32,8 cm, má novodobou vazbu, na které jsou přilepeny zbytky tmavě hnědé kůže sejmuté z původní vazby. Tato kniha byla opatřena na ochranu proti otevření, novými béžovými koženými pásky. Pod titulem knihy je pečetí z červeného vosku zpečetěná modrobílá nit, která je protažena všemi folii knihy. Jedná se o pečeť s kolínským městským znakem, o průměru 25 mm a opisem: *Sigillum cancelarie civitatis Neokolínensis*. Prvních 14 pagin není číslováno, foliace začíná od strany patnácté číslem jedna a je původní. Kniha obsahuje 378 očíslovaných stran. Zápisy jsou psány česky a jsou až na nějaké výjimky poměrně dobře čitelné. Latina se vyskytuje u datačních formulí, kterými některé zápisy začínají, jiné končí. Několik zápisů do knihy bylo napsáno městským písařem Janem

⁸⁰ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁸¹ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁸² SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

Kirchprykem Berounským, např. fol. 301 obsahuje jeho rukou zapsanou suplikaci, určenou českému králi.

Druhou dochovanou knihou je *Liber obligationum z let 1614–1730*⁸³ o velikosti 20,6x32,7 cm. Vazba knihy je původní dřevěná, potažená kůží s tlačеныmi květinovými motivy. Tato kniha byla opatřena kovovými úchytkami, do nichž se pravděpodobně zavíraly kovové spony, které se však nedochovaly. Pod titulem knihy je taktéž kolínskou městskou pečetí z červeného vosku zpečetěna modrobílá nit, která je protažena všemi folii knihy. Po úvodním listu následuje relace a 3 prázdné paginy. Několik stran je vyčleněno pro abecední seznam, který však není úplný. Foliace začíná za rejstříkem od čísla jedna do 403 a je původní. Kniha obsahuje česky psané zápisy s latinskými datacemi.

Zápisy různých smluv, které zachycují zejména řešení vzniklých neshod po smrti jednotlivců, týkajících se především nemovitého majetku, popř. i smlouvy řešící záležitosti dlužní, které se ještě řešily po smrti dlužníka či sirotčí záležitosti, byly zapisovány do *knih smluv*. Ke smlouvám finančního či majetkového charakteru bývaly při jejich naplnění připojeny i kvitance.⁸⁴ Ze sledovaného období se v Kolíně dochovala kniha smluv, označená jako *Liber contractuum VI. z let 1565–1604*,⁸⁵ o rozměrech 26,7x38,7 cm, která má poškozenou původní papírovou vazbu, hnědé barvy. Knihu uvozuje abecedně řazený rejstřík, který však není kompletní. Následuje několik prázdných folií. Kniha obsahuje 550 očíslovaných folií. Číslování začíná současně se zápisy a je původní. Kniha je psána česky, pouze u datací nebo jednotlivých slov v zápisech je užívána latina. Mimo jiné obsahuje i zápisy o obnovování městské rady. Objevuje se zde také několik zápisů napsaných městským písařem Janem Kirchprykem Berounským. Celkově je kniha v dobrém stavu, pouze okraje listů jsou mechanicky opotřebovány.

*Liber contractuum VII. z let 1604–1687*⁸⁶ o velikosti 29x45,5 cm má tvrdé desky potažené hnědou kůží s tlačеныmi květinovými motivy. Tato kniha byla pro ochranu uzavíraná kovovými sponami. Okované jsou i rohy přední a zadní desky. Titulní list je opatřen kolínskou městskou pečetí. Kniha také obsahuje jmenný rejstřík, který není číslován. Foliace začíná současně se zápisy a je původní. Celkem

⁸³ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁸⁴ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře*, s. 244–245.

⁸⁵ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁸⁶ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

je očíslováno 479 folií. Strukturou je obdobná jako kniha předchozí, obsahuje česky psané zápisy s latinskými datacemi, které zapisovalo více písářských rukou. První řádky zápisů jsou buď zvýrazněny kresleným novogotickým písmem, nebo odsazeny směrem doleva.

Liber contractuum 1598–1729 (židovská),⁸⁷ tato kniha byla v minulosti využita Josefem Vávrou především pro přehled držitelů židovských domů v jeho Dějinách města Kolína. *Liber contractuum 1598–1729* je kvartového formátu 31x19,5 cm, vazba je původní, desky jsou lepenkové polepené hnědým mramorovým papírem. Hřbet je natřený bílou barvou, podle tohoto nátěru byla kniha v době svého užívání nazývána „*Kniha městská trhová bílá židovská*“. Obsahuje 430 folií, z nichž prvních 33 listů nebylo číslováno. Foliace je původní, ale nepřesná. Některá folia byla označena dvakrát a např. folio 52 naopak vynecháno. Do knihy byly zapisovány majetkové držby a dlužní zápisy obyvatel židovské obce města Kolína a také obligace a právní pořízení kolínských katů, (kteří jako společensky nerovnoprávná skupina, nemohli svá právní pořízení vkládat do městských knih spolu s ostatními křesťanskými obyvateli). Kniha je psána česky a po roce 1700 téměř výhradně německy. Latina se vyskytuje v datačních formulích. Najdeme zde i hebrejsky psané zápisy. Na vedení knihy se podílelo 31 písářských rukou, z nichž jedna náleží městskému písaři M. Štěpánu Prunerovi z Prahy a jedna by mohla s největší pravděpodobností náležet M. Mathiadesu Píseckému.⁸⁸

Trochu zvláštní charakter má kniha nazvaná *Soupis smluv o jmění obce zálabské (1511–1814)*,⁸⁹ je papírovým kodexem o velikosti 21,5x33,6 cm. Obsahuje 48 folií. Zápisy do tohoto svazku byly napsány jednou písářskou rukou. Titulní strana je opatřena kolínskou městskou pečeti červené barvy.

Do podskupiny knih městské soudnictví nesporného náleží i dochovaná *knih* *závěti*, označená v archivním inventáři jako *Liber testamentorum*⁹⁰ s původní hnědou koženou vazbou o rozměrech 21,7x31 cm. Obsahuje 183 očíslovaných stran. Pod titulem knihy je pečeti z červeného vosku zpečetěná modrobílá nit,

⁸⁷ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan. Židovskou knihou se zabýval Stanislav PETR ve své studii: *Nejstarší židovská kniha města Kolína z let 1598–1729 a správa kolínské židovské obce v tomto období*, Práce muzea v Kolíně 5, 1989; Srov. a doplněné registry zápisů: TÝŽ, *Nejstarší židovská kniha města Kolína z let 1598–1729 a správa kolínské židovské obce v tomto období*, Sborník z historie Židů na Kolínsku, Kolín 1992.

⁸⁸ S. PETR, *Nejstarší židovská kniha*, s. 43–44.

⁸⁹ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁹⁰ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

kteřá je protažena všemi folii knihy. Pečeť nese takéž kolínský městský znak a opis: Sigillum cancelarie civitatis Neokolinsensis. Jak název napovídá, do knihy byly českým jazykem zapisovány kšafy v letech 1584–1688 (zázpisy poslední vůle obr. č. 12).

S rozvojem testamentární praxe, se mohly vyskytovat i *knihy inventářů*. Obsahovaly soupisy movitého i nemovitého majetku, náležející jednotlivci v době jeho smrti.

Mezi knihy městského soudnictví nesporného, které se však z kolínské městské kanceláře nedochovaly, náleží i *knihy trhové*, do nichž se zapisovaly smlouvy o trzích domů, dvorů, nemovitostí určených k podnikání – mlýny, sladovny, i jiných staveb – stodol, chlévů, a také pozemkového majetku). *Knihy měšťanských práv*, které obsahovaly zázpamy o udělení měšťanských práv. V předbělohorském období se zaváděly i *knihy svatebních smluv*, do kterých se vedle svatebních smluv mohly zapisovat i smlouvy o uspořádání majetkových poměrů mezi manželi. Dále do této podskupiny knih soudnictví nesporného náleží *knihy vysvědčení*, tyto knihy evidovaly vydávání zachovacích nebo výhostních listů, udělování atestací. *Knihy přípovědí* obsahující zázpisy přípovědí k domům nebo jinému majetku osob, které neplatily své dluhy a také dědických přípovědí. *Manuály listů otevřených, knihy řezaných cedulí a knihy kvitancí*, zachycující potvrzení různého druhu se vztahem k dlužným závazkům, zajištěným v městských knihách.

Z přenesené veřejnoprávní působnosti města vznikaly např. *knihy sirotčích*, především ve snaze mít evidenci o dispozicích se sirotčím jměním. A také *knihy kostelních záduší*, které sloužily pro evidenci kostelních platů.

Z oblasti knih *soudnictví sporného a trestního* by mohly být vedeny např. *registra rukojemství*, nebo *knihy plnomocenství*, kde by byly zapisovány udělení plné moci, tj. dohody o plné moci mezi zmocnitelem a zmocněncem. Dále *knihy svědomí*, které sloužily pro výsledky svědků ke sporným i trestním záležitostem. O rozsudcích apelačního soudu mohla rada pro svou potřebu vést i *registra výpovědí*. Samostatnou řadu představovaly *knihy ortelní*, zachycující rozsudky městského soudu. *Knihy útrpných vyznání* (vyznání na mučení), *knihy vězňů* (protokoly nebo popisy vězňů v obecním vězení). Žádná z uvedených knih se pro sledované období z kolínské městské kanceláře nedochovala.

Z kolínského fondu bývá uváděna kniha: *Sbírka (opisů) nálezů komorního, zemského a apelačního soudu z let 1539–1618*.⁹¹ Tato kniha (či spíše torzo knihy) byla zakoupena za první republiky pro městský archiv, jelikož obsahuje několik zápisů ke Kolínu, ale pravděpodobně nevzešla z činnosti kolínské městské kanceláře.

Mezi knihy městského soudnictví sporného náleží i dochované *knihy purkmistrské*, které obsahují vedle zápisů týkajících se především majetkových a finančních záležitostí, jako např. koupě domů, pozemků, přiznání k dluhům, také zápisy o cechovních, obecních, pozůstalostních či sirotčích záležitostech, zápisy o vybírání kontribucí, pomluvy o nářky poctivosti, spory rychtáře s měšťany, záznamy o obnovování městské rady a dalších osobách zastávajících městské úřady aj. Purkmistrské knihy se dochovaly v nesouvislé řadě, jak dokládá následující tabulka.

Název	Časové rozmezí
Kniha purkmistrovská	1601–1610
Kniha purkmistrovská	1610–1615
Kniha purkmistrovská	1615–1628
Kniha purkmistrovská	1635–1643
Kniha purkmistrovská	1644–1679
Kniha purkmistrovská	1686–1716 ad.

Tab. č. 3 - Přehled dochovaných knih purkmistrských

Nejstarší knihou z této řady je *Kniha purkmistrská z let 1601–1610*,⁹² jejíž podrobný popis a rozbor je uveden v následujících kapitolách.

Druhou zachovanou knihou je *Kniha purkmistrská z let 1610–1615*.⁹³ Rukopis o rozměrech 21,4x32,8 cm byl opatřen novodobou vazbou s pevnými deskami potaženými světle hnědou kůží, na které jsou přilepeny zbytky tmavě hnědé kůže s tlačenými květinovými motivy a mřížováním, sejmuté z původní vazby. Foliace byla v rukopise prováděna současně se zápisy a je umístěna v pravém horním rohu. Zápisy jsou psány česky, latina je užitá převážně v datačních formulích.

⁹¹ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁹² SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁹³ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

Strukturou a obsahem zápisů se podobá Purkmistrské knize z let 1601–1610. Např. přijetí úřadu jednotlivými purkmistry a první řádky všech zápisů jsou taktéž zvýrazněny kresleným novogotickým písmem. Na některých místech je písmo značně vybledlé a sotva čitelné. V knize se vyskytují i škrty zápisů, jejichž závazky byly vyplněny nebo význam pominul.

Třetí v pořadí je ***Knihá purkmistrská z let 1615–1628***⁹⁴ o rozměrech 20,1x32,6 cm, která byla opatřena novodobou vazbou s pevnými tmavě zelenými deskami. Při konzervaci byly chybějící části poničených listů podlepeny japonským papírem a doplněny. Foliace byla prováděna současně se zápisy a je umístěna v pravém horním rohu. Listy knihy jsou označeny, jako u všech dochovaných purkmistrských knih, razítkem muzea: „*Muzeum královského města Kolína*“. Zápisy psalo více písařských rukou.

Purkmistrská kniha z let 1635–1643⁹⁵ o velikosti 19,2x31,7 cm, byla taktéž opatřena novodobou vazbou s pevnými tmavě zelenými deskami. Při konzervaci byly chybějící části poničených listů podlepeny japonským papírem a doplněny. Některé listy byly v dřívější době pouze spojeny lepicí páskou. Foliace se dochovala původní. Kniha je jako jediná z uvedené řady purkmistrských knih opatřena pečeti. Jednotlivé listy jsou na dvou místech propojeny protažením modrobílého provázku a jeho konce jsou připevněny k titulnímu listu knihy otiskem pečeti. Pečeť o průměru 25 mm nese ve svém pečetním poli kolínský městský znak a opis: *Sigillum cancelarie civitatis Neokolinsensis*. Strukturou a obsahem zápisů se podobá předchozím knihám.

Knihá purkmistrská z let 1644–1679⁹⁶ o rozměrech 18,2x31,4 cm, má původní hnědou vazbu. ***Purkmistrská kniha z let 1686–1716***⁹⁷ o velikosti 20,4x31,3 cm, se taktéž dochovala s původní, tmavě fialovou vazbou. Knihy se odlišují pouze úpravou zápisů, první řádek každého zápisu již není zvýrazněn, je pouze odsazen směrem doleva. Česky psané zápisy jsou řazeny chronologicky a na rozdíl od předchozích začínají převážně datací.

⁹⁴ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁹⁵ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁹⁶ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

⁹⁷ SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

2.2 Vnější diplomatický rozbor purkmistrské knihy z let 1601–1610

Nejstarší knihou z řady knih purkmistrských, které se z prostředí kolínské městské kanceláře dochovaly, je purkmistrská kniha z let 1601–1610. Tato kniha se řadí v soustavě městských knih mezi knihy soudnictví sporného. Konkrétně se v purkmistrské knize nachází zejména různé druhy kvitancí, rukojemství, dále obeslání, udělování plných mocí, zaslaná nařízení vyšší instance, zápisy o pronájmech, o koupi či prodeji zboží a nemovitostí a z nich plynoucí dluhy či dohodnuté splátky, smlouvy o narovnání stran, zápis o vybírání kontribucí, pomluvy o nářky poctivosti, jeden spor rychtáře s měšťanem, najdeme zde i smlouvy svatební, dědické záležitosti a zápisy o obnovování městské rady a dalších osobách zastávajících městské úřady. Této knize předcházela starší purkmistrská kniha, čemuž nasvědčuje odkaz v zápise na foliu 3v („...v knihách předešlých purkmistrských na listu 127A za ouřadu p. Jakuba Drahlavského...“), nebo zmínka na foliu 3r („...v knihách předešlých úředních léta 99 na listu 109 a za ouřadu p. Jana z Rozhovic...“).

Purkmistrská kniha je uložena v SOKA Kolín pod označením F 1601–1610. Jedná se o úřední knihu o velikosti 32,3 x 21 cm.⁹⁸ Vazba knihy je kožená, hnědooranžové barvy s tlačenými květinovými motivy, umístěnými uprostřed a po okrajích přední i zadní desky. V průběhu let však došlo k značnému poškození a vyblednutí barev, květinové motivy umístěné po obvodu jsou poničené a na některých místech nejsou znatelné. Kůže během staletí utřžila škrábance a rýhy, podepsala se na ní také vlhkost a plíseň, proto byla kniha konzervována. Okraje přední i zadní desky jsou mechanicky poškozené. Kniha byla opatřena na přední i zadní desce dvěma otvory o stejné velikosti 1 cm. Tyto otvory obsahují malé pozůstatky světlezelené stuhy, kterou se kniha zabezpečovala proti otevření. Vnitřní strana přední desky, tj. přideští, je uprostřed listu označena číslicí 12), po okrajích je taktéž poškozená. Předsádka je v pravém horním rohu označena obyčejnou tužkou F 1601–1610 a pod tímto označením je umístěna ještě poznámka „Purkmistrské knihy“. Uprostřed je vepsáno číslo 12) a v dolní části se při levém okraji objevuje

⁹⁸ K diplomatickému rozboru městských knih: Jiří PRAŽÁK – *O metodě diplomatického studia městských knih*, AČ 3, 4, 1953, s. 145–162, 205–227.

poznámka kolínského děkana Jana Svobody:⁹⁹ „čtl 1898–1901“ a podpis „Svoboda“. Vnitřní strana zadní desky, tj. přídeští, je opatřena v pravém dolním rohu razítkem „*Museum královského města Kolína*“ a je zde také znatelné poškození od vlhkosti a plísně.

Foliace, dle písma a barvy nasvědčuje tomu, že byla prováděna současně se zápisy. Číslice jsou umístěny do folia 100r uprostřed horního okraje, na následujících foliích je číslování umístěno spíše k pravému hornímu rohu paginy a to na každém rectu po jedné. Kniha je tvořena 199 folií, folio 1 se zřejmě nedochovalo (v knize není obsaženo). Folio 16, 42v až 47r, 67, 98r, 100r až 101v, 146v a 168v neobsahuje žádný záznam. Folio 17 bylo vyříznuto či vystříženo, na foliu 76 číslování chybí a je označeno na foliu 75v, folio 92r je označeno původní foliací 92A, taktéž folio 94v je označeno 94B, folio 123r je označeno 123A, na pagině 183 chybí číslování, všechny ostatní listy jsou popsány. Poškozená folia byla vyspravena obyčejnou lepicí páskou hnědé barvy, což komplikuje přečtení některých slov zápisů. Na rectu folií se také pravidelně vyskytuje razítko s opisem „*Museum královského města Kolína*“.

Psací látkou byl papír, linkování v knize prováděno nebylo, stejně tak v knize nenacházíme žádné filigrány. Vzhledem k tomu, že folio 1 kniha neobsahuje, zápisy začínají až na foliu 2r. Hned první zápis na tomto foliu není úplný, neboť se jedná o pokračování textu umístěného na foliu 1v. Tento zápis není datován. Datován je až text druhý, a to k 3. 11. 1601, a poslední datace byla učiněna k 5. 7. 1610. Do knihy byl také dodatečně vložen lístek s textem: „*Museum král. města Kolína, odbor hist., Obnovení ouřadu v městě Kolíně Novém n/L. v sobotu Památce sv. Kříže 5. máje L. P. 1607 skrze uroz. a stat. rytíře pana Matesa Pregkra z Pruckzdorffu, J.M.C. rady nad počty*“.

Kniha je psána převážně česky, u některých zápisů je částečně použito latinských vět či slov s výjimkou jednoho latinského folia (folio 98v¹⁰⁰). Zápisy jsou psány „in continuo“, tedy na stejné straně, kde končí jeden, začíná hned zápis další a jsou řazeny chronologicky. Pouze výjimečně je chronologie narušena a dodatečně dopsán text, který měl předcházet (např. folio 6v, které obsahuje zápis z 26. 12. 1601

⁹⁹ Jan SVOBODA – veledůstojný kněz, později kolínský děkan. V 2. pol. 19. st. založil první kolínskou veřejnou knihovnu v klenuté místnosti ve zvýšeném přízemí chrámu sv. Bartoloměje. R. 1849 se zasloužil o obnovu kostnice, která byla součástí chrámu.

¹⁰⁰ Iuro in somniam scipionis etc. Omnibus, qui patriam conservaverint, adjuverint, anxerint, certum, esse in calo ac definitum locum, ubi beati aevo sempiterno fruuntur.

a následuje folio 7r, které obsahuje zápis z 18. 12. 1601). Písmem zápisů byla česká novogotická polokurzíva, kurzíva a humanistické písmo u latinských vět nebo slov. Slova, popř. části vět, která chtěl písař zvýraznit, jsou psána kresleným novogotickým písmem. Čitelnost zápisů se liší podle toho, jakým písařem byly zapisovány, ovlivněna je také zásahy do textů, např. interlineárními nebo marginálními vsuvkami, stavem archiválie a také použitým inkoustem.

Písaři z tohoto období jsou známy tři, písař starší radní M. Martin Mathiades Písecký (1602–1605), písař mladší radní Jan Kirchpryk Berounský (1596–1610), písař přední radní M. Štěpán Pruner z Prahy (1608–1625).¹⁰¹ Kromě těchto písařů je v knize v roce 1605 a 1606 zachycena písařská ruka Jakuba Brodského a ještě další dvě písařské ruce, zřejmě konšelů, kteří učinili záznam do knihy v případě nutnosti nebo nepřítomnosti písaře.

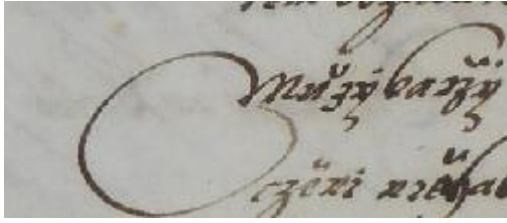
2.2.1 Paleografický rozbor pramene

2.2.1.1 Písař A

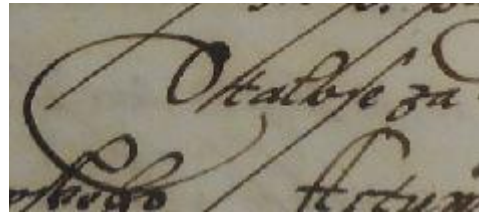
Jan Kirchpryk Berounský byl kolínským písařem v letech 1596–1610. Vyznačuje se kaligrafickým písmem, s výrazným sklonem doprava. Písmo lze charakterizovat jako českou novogotickou polokurzivu, je úhledné, tvary jednotlivých liter jsou pravidelné, rozdíly jsou nepatrné. Písmo je dobře čitelné, také díky celkové úpravě textu, kdy rozestupy mezi vodorovnými řádky jsou pravidelné. Modul je střední, duktus polokurzivní. Jedná se o písmo, kde kontrasty slabých a silných tahů jsou jen v malé míře. Sklon písma je výrazně vpravo a text je psán zleva doprava. Charakteristický vzhled rukopisu vytváří různě velké obloučky a smyčky u počátečních liter, které přesahují dolní nebo horní dotažnici a tím zasahují do horního prostoru následujícího či spodního prostoru předchozího řádku.

Typické obloučky, které přesahují dolní dotažnici a zasahují do horního prostoru následujícího řádku, jsou např. u litery V, y, W, G, g, S, T, M, L.

¹⁰¹ J. VÁVRA, *Dějiny královského města*, s. 169.

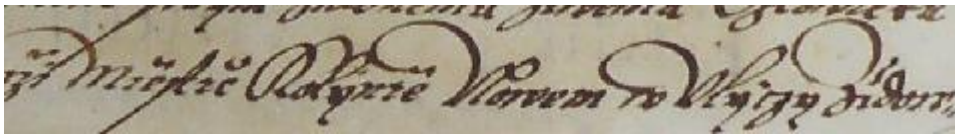

„Muzykařzy“

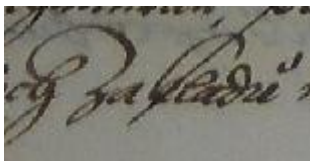
„Stalose“¹⁰²

Často velký oblouček či smyčka se objevuje i v horní části písmen, přesahují horní dotažnici, např. K, k, z, G, B, L, M, N, D, d, R.

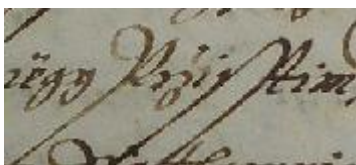
„ Miestie Kolynie Nowem w Vlyczy zidow: “¹⁰³

Minuskulní *k* má dřík výrazně protažen, často přesahuje horní dotažnici a je zakončen obloučkem stočeným vpravo.

„Zakladu“¹⁰⁴

Litery *p*, *s*, *f* se vyznačují výrazným šikmým protažením dříku pod spodní dotažnici, u litery *p* ještě mnohdy bývá dřík protažen k horní dotažnici a zakončen obloučkem stočeným vlevo.

„ pržisstim “¹⁰⁵

Diakritická znaménka jsou psána celkem důsledně, tečka se objevuje např. nad písmeny *i*, *y*. Čárka, která někdy připomíná tvar velkého obráceného

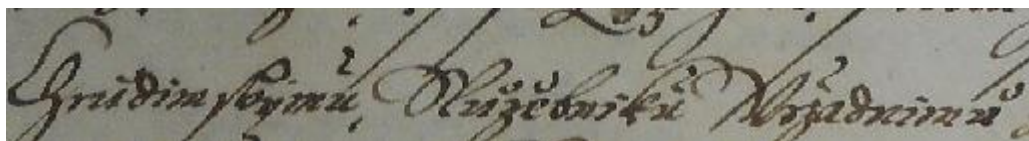
¹⁰² SOA Praha, SOKA Kolín, AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 11v, ř. 7, ř. 19.

¹⁰³ Tamtéž, fol. 20r, ř. 4.

¹⁰⁴ Tamtéž, fol. 12r, ř. 28.

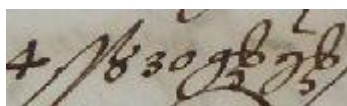
¹⁰⁵ Tamtéž, fol. 4r, ř. 9.

S, se v některých textech objevuje ve svislé i vodorovné poloze, a také diakritické znaménko háček, jsou užívány nad literami *u, z, c, e*.

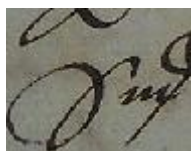
„Chrudimskymu, Služebniku Vržadnimu“¹⁰⁶

Také je patrné užívání zkratek, jedná se např. o kontrakční zkrácení slova „jest“ do tvaru „gt“, či „před“ do tvaru „pd“, doprovázené většinou obloučkem, popř. vodorovnou čárkou. Zkratka *N*, nebo *Ne*, převážně v majuskulní podobě, pro označení n[ebožtík], *JMC* – Jeho Milosti císařské, nebo i často užívané zkrácení *PPP* - pan purkmistr, páni. Některá slova jsou zakončena smyčkou *ø*, typické je to pro početní jednotky, např. *ss ø* – kopa, *g ø* – groš, *m ø* – míšenský, *cz ø* – český.

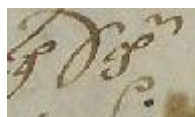

“4 ss 30 g cz”¹⁰⁷

Užity jsou i zkratky tvořené suspenzí, nejčastěji u různých podob slova svatý: *S^m* - svat[é]m, *S^{ch}* - svat[ý]ch, atd.

“Svat[é]m”¹⁰⁸

“Svat[ý]ch”¹⁰⁹

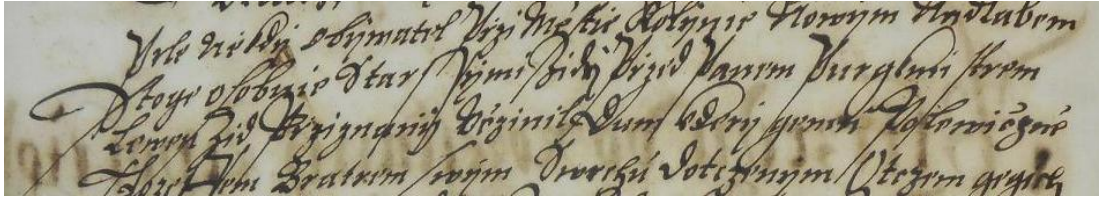
V knize se objevuje ještě jeden typ písma od tohoto písaře. Jedná se taktéž o českou novogotickou polokurzivu. Písmo je úzké, vysoké a zhuštěné, s výrazným sklonem doprava. Je méně úhledné, ale dobře čitelné. Modul je střední, duktus polokurzivní. Kontrasty slabých a silných tahů jsou v malé míře. V textech jsou občasné škrty a přepisy jednotlivých liter.

¹⁰⁶ Tamtéž, fol. 13r, ř. 22.

¹⁰⁷ Tamtéž, fol. 14v, ř. 7.

¹⁰⁸ Tamtéž, fol. 23r, ř. 16.

¹⁰⁹ Tamtéž, fol. 2v, ř. 13.

Pisár A – Jan Kirchpryk Berounský¹¹⁰

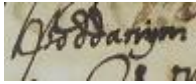
Litery *p*, *s*, se vyznačují výrazným šikmým protažením dříku, který je zeslabený a protažený až k základní lince následujícího řádku, často zasahuje i ke spodní dotažnici následujícího řádku. Minuskulní *d* se objevuje s výrazně otevřeným bříškem a smyčka v horní části občas slouží k napojení následující litery, např. *l*. U litery *k*, se dřík mění v horním pásmu vpravo otevřený větší oblouk. Druhá část je připojena k pravé straně dříku, zhruba v jeho prostředku a má tvar drobné kličky. Také se dřík objevuje na základní lince rozštěpený a končí malým obloučkem. Z diakritických znamének je užívána celkem důsledně pouze tečka nad *i*, *y*. Méně důsledně je užívána svislá čárka, popř. oblouček, nad písmeny *u*, *r*, *c*, *e*, *z*.

2.2.1.2 Pisár B

Písářskou ruku označenou písmenem B můžeme sledovat od folia 68r až 83r. (Vzhledem k tomu, že v letech 1602–1605 působil v kolínské kanceláři i starší písář M. Martin Mathiades Písecký, mohla by písářská ruka označená písmenem B náležet tomuto písáři.) Zápisy psané písářem B se střídají se zápisy napsanými písářem A. Písmo je malé, zaoblené a lze ho charakterizovat jako českou novogotickou polokurzivu s kurzivními prvky. Řádky jsou vedeny převážně rovně, občas mají tendenci mírně stoupající, místy i klesající. Sklon některých písmen je střídavě mírně vpravo i vlevo, převážně je toto písmo svislé. Navzdory tomu, že je méně úhledné, je dobře čitelné. Duktus písma je polokurzivní a váha lehká, mezi tahy psanými silně a vlasovými tahy jsou jen nepatrné rozdíly. První řádek každého zápisu je zvýrazněn kresleným novogotickým písmem. Najdou se zde občasné škrty, přepisy písmen i marginální a interlineární vsuvky.

Litera *d* se objevuje s uzavřeným i otevřeným bříškem a má výrazně doleva nakloněnou smyčku v horním pásmu, která občas slouží i k napojení další litery, např. *l*

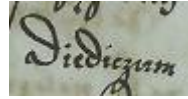
¹¹⁰ Tamtéž, fol. 76r.

„Poddanyum“¹¹¹

„dluhem“¹¹²

„diediczum“¹¹³

Písmeno *t* je stojaté, občas nakloněné vpravo. Někdy bývá dřík zakončený v horním pásmu obloučkem stočeným vpravo.

Duktus kulatého *s* na počátku slov začíná mohutnou dolní smyčkou, která přechází tahem vzhůru ve dřík ukončený u vrchní linky malým obloučkem prohnutým vpravo.

Minuskulní *s* má několik podob, vyskytuje se jako svislé, nebo se sklonem vpravo. Prodloužený dřík bývá v horní části zakončen obloučkem stočeným vpravo, vyskytuje se i bez obloučku. Občas bývá v horní části napojeno další písmeno, např. *t*.

Litera *t*

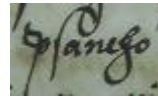
„Stalo“¹¹⁴

Kulaté *s*

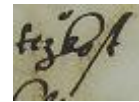
„Swrchu“¹¹⁵

Minuskulní *f*

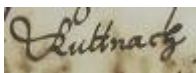
„p f aneho“¹¹⁶

Napojení litery *t*

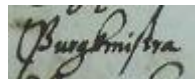

„tezkost“¹¹⁷

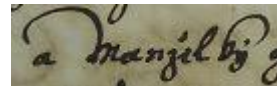
Dřík majuskulního *K* se stáčí doprava a vytváří oblouček nad ranečkem. Raneček se vyznačuje velkou smyčkou, která spolu s ním připomíná kosmo nakloněnou arabskou osmičku. Dřík minuskulního *k*, se mění v horním pásmu vpravo otevřený oblouk, který občas pokračuje do dolního pásma a vytváří tak ovál. Druhá část je připojena k pravé straně dříku zhruba v jeho prostředku a má tvar drobné kličky.

„Kuttnach“¹¹⁸

„Purgkmistra“¹¹⁹

„Manželky“¹²⁰

¹¹¹ Tamtéž, fol. 73v, ř. 7.

¹¹² Tamtéž, fol. 74r, ř. 26.

¹¹³ Tamtéž, fol. 78r, ř. 5.

¹¹⁴ Tamtéž, fol. 78v, ř. 18.

¹¹⁵ Tamtéž, fol. 81v, ř. 12.

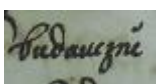
¹¹⁶ Tamtéž, fol. 81v, ř. 12.

¹¹⁷ Tamtéž, fol. 83r, ř. 19.

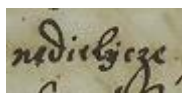
¹¹⁸ Tamtéž, fol. 73v, ř. 8.

¹¹⁹ Tamtéž, fol. 74r, ř. 25.

Klíčky v horním pásmu u litery *b*, *l* jsou stočeny výrazně vpravo.

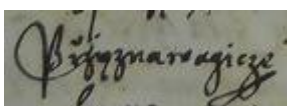

„budauczně“¹²¹

„nedielycze“¹²²

Litera *p* je svislá, ale mívá také sklon občas mírně vlevo, občas vpravo. Dřík začíná výrazným levým obloukem a na pravé straně je k němu připojeno břicho ve tvaru připomínající arabskou trojku.

„přyznawagicze“¹²³

Z diakritických znamének je užívána celkem důsledně tečka nad písmeny *i*, *y* a svislá čárka, která má někdy tvar obráceného *s*, nad literami *u*, *z*. Nad literou *z* se objevuje i háček. Zkratky neuzívá mnoho, suspenze, kdy je koncové písmeno nadepsáno, používal písař nejčastěji k vyjádření slova: *S^o* - svat[éh]o, *S^{tych}* - s[va]tých, či *Nowe^o* - Nové[h]o. Zkratku *N*, pro označení n[ebožtík], nebo i často užívané zkrácení pro početní jednotky, např. *ss* – kopa, *g* – groš, *cz* – český. Zkrácení slova kontrakcí, kdy užívá tento písař mezních písmen slova a zkracovací znaménko v podobě vodorovné čárky v horním prostoru pro psaní, se vyskytuje u latinských datací, a to převážně pro zkratku: *p̄t* – p[os]t.

2.2.1.3 Písař C

Jakub Brodský, působil jako písař v kolínské kanceláři v letech 1605 a 1606. Jeho rukou byl napsán mimo jiné záznam o obnovení úřadu konšelského dne 22. dubna 1605, na foliu 99r – 99v a záznam ze dne 21. dubna 1606, na foliu 116r – 117r. Tuto písařskou ruku můžeme sledovat do folia 121v. V textech jsou užívány interlineární a marginální glosy. Písmo lze charakterizovat jako českou novogotickou polokurzivu s kurzivními prvky. Sklon písma je vpravo a kontrasty slabých a silných tahů jsou nepatrné. Jednotlivé litery jsou drobné a mnohdy ztrácejí

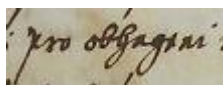
¹²⁰ Tamtéž, fol. 83r, ř. 13.

¹²¹ Tamtéž, fol. 74r, ř. 24.

¹²² Tamtéž, fol. 83r, ř. 12.

¹²³ Tamtéž, fol. 82v, ř. 26.

svůj tvar při spojování liter ve snaze psát rychleji. Snaha o souvislé psaní je u tohoto písáře znatelná, např. u slov:

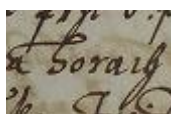

„pro obhageni“,¹²⁴

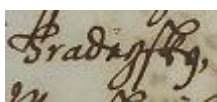

„byla“.¹²⁵

Charakteristické je majuskulní *H* svojí výraznou osmičkovou smyčkou, dřík následně přechází na horní lince v otevřený pravý oblouk stočený doleva, který končí na základní lince.

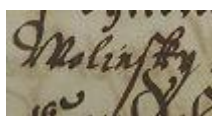

„Horach“¹²⁶

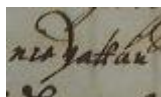

„Hradeczsky“¹²⁷

Minuskulní *k* je specifické krátkým vodorovným tahem, protínajícím dřík i druhou část písmene, která je s dříkem souběžná a zakončená malou kličkou stočenou vpravo. Dřík je v některých případech rovný bez horní smyčky a na základní lince je vždy kurentně rozštěpený.

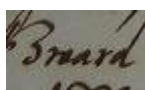

„Wolinsky“¹²⁸

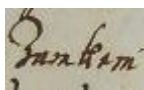

„nieyakau“¹²⁹

Litera *Z* má tvar arabské číslice tři, přičemž horní oblouček je zpravidla větší než spodní, v některých zápisech bývá spodní oblouček zakončen malou kličkou.

„Zwara“¹³⁰

„Zamkem“¹³¹

¹²⁴ Tamtéž, fol. 118v, ř. 10.

¹²⁵ Tamtéž, fol. 118v, ř. 11.

¹²⁶ Tamtéž, fol. 117v, ř. 6.

¹²⁷ Tamtéž, fol. 117v, ř. 8.

¹²⁸ Tamtéž, fol. 116r, ř. 7.

¹²⁹ Tamtéž, fol. 117v, ř. 18.

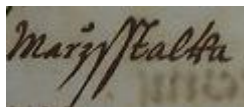
¹³⁰ Tamtéž, fol. 116v, ř. 19.

¹³¹ Tamtéž, fol. 118v, ř. 18.

Minuskulní *s* se skládá z protaženého dříku, na který je ve většině případů v horní části napojena další litera, např. *t*, *k*, *s*, *l*.

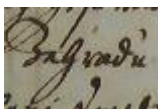

„Waczslaw“¹³²

„Marzsstalka“¹³³

Litera *r* se vyskytuje s kurentně rozštěpeným dříkem i v podobě písmene *v*.

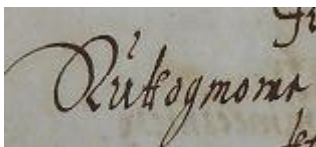

„Zahradu“¹³⁴

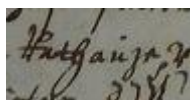

„przi“¹³⁵

Majuskulní *R* má také dva tvary. Buď je napsáno jedním tahem a v podstatě má podobu dnešního psacího velkého písmene *R*. Nebo užívá tvar, který má po vzoru kurentu zdvojený dřík a ten je protnut vodorovným břevnem.

„Rukogmowe“¹³⁶

„Rathauze“¹³⁷

Tento písař užívá z diakritických znamének tečku nad *i*, *y*, nedůsledně háček nad *z* a čárku, popř. tečku nad *u*. V textech se objevuje užívání interpunkce v podobě tečky, čárky a dvojtečky. V porovnání s ostatními písaři užívá nejvíce zkratk, např. JMC – Jeho Milosti císařské; PPPány – pana purkmistra, pány; P. – pan; Neb – neb[ožtík], či neb[ožka]; p. purgk. – pan purkmistr. Taktéž můžeme najít klasické zkratky u latinských datačních formulí, např. *act* - act[um], *ff* - f[eria], *A* - a[nnō]. Nebo často užívané zkratky pro početní jednotky, např. *ss* – kopa, *g* – groš, *cz* – český. Suspenzi, kdy je koncové písmeno nadepsáno, užívá nejčastěji k vyjádření různé podoby slova svatý - *S^m* - svat[é]m, *S^o* - svat[é]ho.

¹³² Tamtéž, fol. 117r, ř. 26.

¹³³ Tamtéž, fol. 116v, ř. 18.

¹³⁴ Tamtéž, fol. 117v, ř. 18.

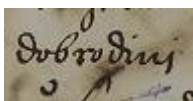
¹³⁵ Tamtéž, fol. 117v, ř. 21.

¹³⁶ Tamtéž, fol. 117v, ř. 4.

¹³⁷ Tamtéž, fol. 117v, ř. 20.

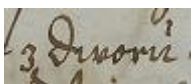
2.2.1.4 Písař D

Písařskou ruku označenou písmenem D můžeme sledovat od folia 102r. Písmo lze charakterizovat jako českou novogotickou polokurzivu s kurzivními prvky. Samotná úprava textu se vyznačuje značnou kostrbatostí jednotlivých tvarů písmen, což působí neupraveným dojmem. Vedení řádků je často stoupající i klesající. V textech jsou občasné škrty a užity interlineární a marginální vsuvky pro vkládání upřesňujících informací. Sklon písma je vpravo, přičemž u některých liter jsou obloučky v horní části pro psaní nakloněny doleva, především u písmene *d*. Tato smyčka u písmene *d* slouží k napojení další litery, např. *o*.

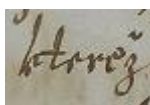

„dobrodini“¹³⁸

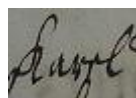
Litera *z* má tvar podobný arabské trojce, občas vytváří v dolním prostoru i smyčku. A litera *r* má často rozštěpený kurentní dřík.

„z dworu“¹³⁹

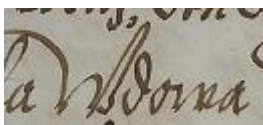

„kterez“¹⁴⁰

„Karel“¹⁴¹

První dřík u litery *W* začíná nahoře obloukem stočeným vlevo, pokračuje na základní linku, kde je kurentně rozštěpen. Následuje oblouk, který je nižší, než první dřík, na něj se na základní lince napojuje druhý dřík, který je u horní dotažnice stočen vpravo do tvaru arabské trojky a končí taktéž na základní lince.

„Wdowa“¹⁴²

¹³⁸ Tamtéž, fol. 103v, ř. 11.

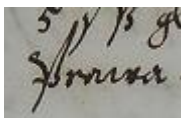
¹³⁹ Tamtéž, fol. 102r, ř. 9.

¹⁴⁰ Tamtéž, fol. 102r, ř. 9.

¹⁴¹ Tamtéž, fol. 102v, ř. 18.

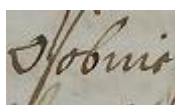
¹⁴² Tamtéž, fol. 102r, ř. 6.

Charakteristické je také majuskulní *P*, typická je drobná klička nahoře zakončující dřík ohýbající se doleva, ta občas úplně mizí. K dříku jsou pak z pravé strany připojena dvě bříška, přičemž horní je zašpičatělé a téměř vždy dřík převyšuje.

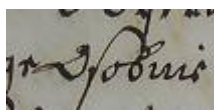

„*Prawa*“¹⁴³

Litera *o*, na počátku slov, je oválného tvaru, levá strana litery je často hranatá, popř. vedená do špičky či vodorovné smyčky.

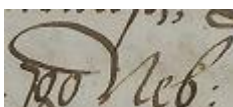

„*osobnie*“¹⁴⁴

„*osobnie*“¹⁴⁵

Výrazná je i litera *N*, začíná doleva vedenou velkou smyčkou, která připomíná ovál, ta přechází ve dřík, který je na základní lince rozštěpený, a slabým tahem vedeným šikmo vpravo přechází v druhý dřík.

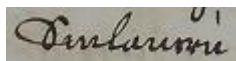

„*Neb:*“¹⁴⁶

Kulaté *s* má taktéž výrazně doleva vedenou smyčku ve tvaru oválu, která zasahuje nad předchozí litery. Následně přechází ve dřík zakončený v horním prostoru obloučkem stočeným většinou doprava.

„*Stoge*“¹⁴⁷

„*Smlauwu*“¹⁴⁸

¹⁴³ Tamtéž, fol. 103r, ř. 5.

¹⁴⁴ Tamtéž, fol. 102r, ř. 7.

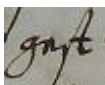
¹⁴⁵ Tamtéž, fol. 103r, ř. 2.

¹⁴⁶ Tamtéž, fol. 102r, ř. 6.

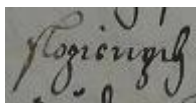
¹⁴⁷ Tamtéž, fol. 102r, ř. 7.

¹⁴⁸ Tamtéž, fol. 103r, ř. 4.

Minuskulní *s* se někdy skládá pouze z prodlouženého dříku, na který je v horní části napojeno další písmeno, např. *t*, nebo se dřík mění rovnou v kličku následující litery, např. *l*.

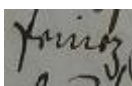

„gest“¹⁴⁹

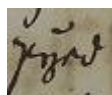

„slozienuch“¹⁵⁰

Kurzivní prvky jsou znatelné téměř v každém slově, např.:

„peniez“,¹⁵¹

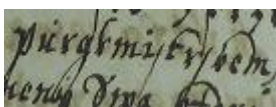

„přzed“.¹⁵²

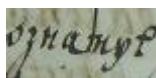
Z diakritických znamének, užívá písař celkem důsledně tečku nad *i*, dále háček nad *z* a čárku nad *u*. Také užívá klasické zkratky u latinských datačních formulí, např. *act* - act[um], *p^ot* - p[os]t. Zkratku *Neb:* pro označení neb[ožtík]. Taktéž zkracuje početní jednotky, např. *ss* – kopa, *g* – groš, *cz* – český. Suspence je užitá převážně u označení slova svatý: *S^o* - svat[éh]o.

2.2.1.5 Písař E

Písařská ruka označená písmenem E se objevuje na foliu 106, na foliu 111v, a od folia 122r do 143r. Toto písmo je úhledné a dobře čitelné. Jedná se o českou novogotickou polokurzivu s mírným sklonem doprava. Vyznačuje se pravidelností ve tvarech jednotlivých liter, rozdíly jsou nepatrné. Řádky jsou vedeny rovně, u některých zápisů mají tendenci mírně klesající. Modul je střední, duktus polokurzivní a kontrasty mezi silnými a slabými tahy jsou nepatrné. Záznamy o přijetí purkmistrského úřadu jsou zvýrazněny kresleným novogotickým písmem. Některé litery mají ostré hrany, znatelné je to např. u litery *m*, *n*, *u*, *y*, *c*.

„purgkmistrskem“¹⁵³

„oznamyl“¹⁵⁴

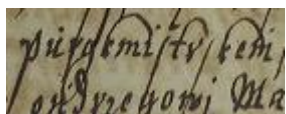
¹⁴⁹ Tamtéž, fol. 103r, ř. 3.

¹⁵⁰ Tamtéž, fol. 103v, ř. 24.

¹⁵¹ Tamtéž, fol. 103v, ř. 23.

¹⁵² Tamtéž, fol. 103v, ř. 12.

Na první pohled charakteristický vzhled také vytváří větší obloučky a smyčky v horním prostoru pro psaní především u litery *k*, *t*, *d*.

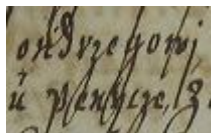

„purgkmistrskem“¹⁵⁵

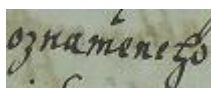

„dwie“¹⁵⁶

V dolním prostoru se objevují velké smyčky u litery *g*, *z*, *h*.

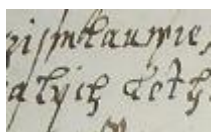

„ondrzegowi“¹⁵⁷

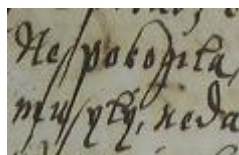

„oznameneho“¹⁵⁸

Dřík písmene *s* je v některých případech zeslabený začíná u horní linky a pokračuje pod základní linku přes dolní dotažnici. Mnohdy zasahuje až na dolní dotažnici následujícího řádku. Taktéž i dřík u litery *p* mnohdy zasahuje až pod základní linku následujícího řádku.

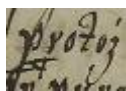

„smlauwie“¹⁵⁹

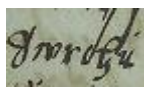

„nespokogila“¹⁶⁰

Litera *r* má většinou podobu písmene *v*, objevuje se i s náznakem rozštěpeného dříku na základní lince.

„protoz“¹⁶¹

„swrchu“¹⁶²

¹⁵³ Tamtéž, fol. 122r, ř. 17.

¹⁵⁴ Tamtéž, fol. 122r, ř. 17.

¹⁵⁵ Tamtéž, fol. 124r, ř. 23.

¹⁵⁶ Tamtéž, fol. 124r, ř. 8.

¹⁵⁷ Tamtéž, fol. 124r, ř. 24.

¹⁵⁸ Tamtéž, fol. 122r, ř. 10.

¹⁵⁹ Tamtéž, fol. 124r, ř. 29.

¹⁶⁰ Tamtéž, fol. 125r, ř. 28.

¹⁶¹ Tamtéž, fol. 125r, ř. 12.

¹⁶² Tamtéž, fol. 122r, ř. 13.

V užívání diakritických znamének není důsledný, vyskytuje se pouze tečka nad literami *i*, *y*. U některých zápisů se ještě objevuje tečka či svislá čárka nad literou *u* a *z*. Také u tohoto písaře je patrné užívání zkratk, např. zkrácení *PP* – pán, pan, *JM* – Její Milost i Jeho Milost. Klasické zkracování početních jednotek, např. *ss* – kopa, *g* – groš, *m* – míšenský, *cz* – český. Taktéž se objevují zkratky užívané v latinských datačních formulích, převážně: *ff* – f[eria], *act* - act[um]. Suspenze je užitá u označení slova svatý, např. *S^o* - svat[éh]o.

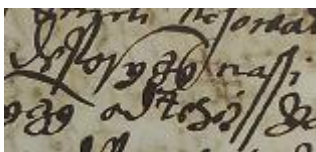
2.2.1.6 Písař F

V letech 1608–1625 byl kolínským předním radním písařem M. Štěpán Pruner z Prahy. Dokladem jeho činnosti je písařův podpis pod ohlášením pro pana purkmistra ze dne 1. 6. 1610. Tuto písařskou ruku můžeme sledovat od folia 143v až do konce knihy. Používal zběžnou českou novogotickou polokurzivu s kurzivními prvky. Písmo je zaoblené, se sklonem doprava a neúhledné. Tvary jednotlivých liter jsou nepravidelné. Některé zápisy jsou psány drobnými literami, které při rychlém psaní ztrácejí svůj přesný tvar, u jiných užíval písař poměrně velkých písmen. Čtení zápisů někdy komplikují dříky a smyčky zasahující do dalších řádků. Řádky nejsou vedeny rovně, některé mají tendenci klesající, jiné i stoupající. Vyskytují se i škrty zápisů mřežováním. Dbal však na to, aby nebyla narušena jejich čitelnost. I takový zápis, jehož závazky byly vyplněny nebo význam pominul, mohl být svědectvím, a bylo možné se na něj odvolávat.¹⁶³ Písmo plně podléhá snaze psát rychleji, ustupují ozdobné prvky a dochází k častějšímu spojování jednotlivých liter. Modul je střední, přičemž dříky minuskulních liter *p*, *s*, *h*, *f*, *z*, mnohdy zasahují do následujícího řádku. Duktus písma je kurzivní a váha písma je těžká, kontrasty mezi slabými a silnými tahy jsou zde znatelné. Typické pro tohoto písaře jsou také protažené obloučky či smyčky u počátečních liter směrem doprava, které často kopírují základní linku. Mnohdy zasahují pod následující písmena ve slově.

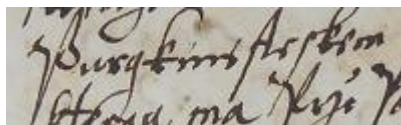
Litera *s*, má několik podob, nejčastěji s šikmým protažením dříku pod spodní dotažnici, mnohdy dosahuje až na základní linku následujícího řádku. V jiném případě končí v horní části výrazným obloučkem stočeným vpravo, přičemž dřík je kratší a končí u spodní dotažnice. U některých tvarů je dřík ve spodní části veden do špičky, pokračuje slabým tahem šikmo vpravo a je ukončen výrazným obloukem.

¹⁶³ V. VOJTÍŠEK, *O nejstarších knihách*, s. 99.

Mnohdy se objevuje pouze šikmý dřík, na který je v horní části litery napojeno další písmeno, např. *t*.

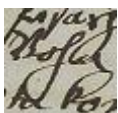

„*deposyczy nassi*“¹⁶⁴

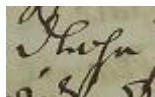

„*Purgkmistrskem*“¹⁶⁵

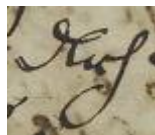
Minuskulní *h* má v horní části menší, někdy sotva znatelnou smyčku a má zjednodušený tvar - horní dřík pokračuje přímo bez odbočky do dolního prostoru a plynule přechází ve smyčku. Objevuje se ale také s nedotaženou dolní smyčkou. Zjednodušený tvar litery umožňuje kontinuální připojení písmen z obou stran. Spodní nedokončený oblouček také často končí těsně pod základní linkou.

„*Boha*“¹⁶⁶

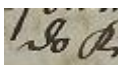

„*dluhu*“¹⁶⁷

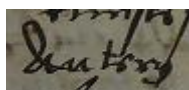

„*dluh*“¹⁶⁸

Minuskulní *d* se objevuje s výrazně otevřeným bříškem a smyčka v horní části slouží k napojení následující litery, např. *o*. U tohoto písaře převažuje otevřená podoba litery *e*.

„*do*“¹⁶⁹

„*Autery*“¹⁷⁰

Písmeno *r* nemá v textu pravidelnou podobu, vyskytuje se v jednoduché formě ve tvaru podobném písmenu *v*, ale také s typicky rozštěpeným kurentním dříkem.

¹⁶⁴ AMK, *Purmistrská kniha 1601–1610*, fol. 197r, ř. 18.

¹⁶⁵ Tamtéž, fol. 196v, ř. 3.

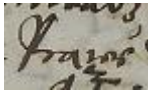
¹⁶⁶ Tamtéž, fol. 197r, ř. 16.

¹⁶⁷ Tamtéž, fol. 191r, ř. 14.

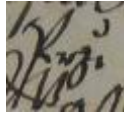
¹⁶⁸ Tamtéž, fol. 191v, ř. 5.

¹⁶⁹ Tamtéž, fol. 197r, ř. 22.

¹⁷⁰ Tamtéž, fol. 197r, ř. 24.

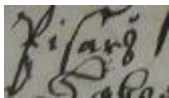

„prawe“¹⁷¹

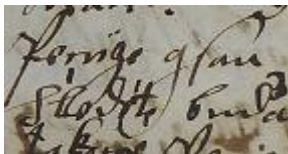
„przi“¹⁷²

Výrazná je také litera *p*, oblouček napojený z pravé strany bývá slabším tahem doveden k horní dotažnici, kde vytváří hrot a vrací se zpět k základní lince. Zakončený je krátkou vodorovnou čárkou vedenou od dřívku vpravo, někdy bývá dolní dřík i přeškrtnutý.

„pisarz“¹⁷³

Litera *g* je typická svou velkou smyčkou v dolním prostoru, která mnohdy přesahuje jeden ale i dva následující řádky, stejně tak i litera *y* a *z*.

„penize gsau“¹⁷⁴

Diakritické znaménko tečka, je celkem důsledně dodržována nad *i*, také se objevuje čárka buď svislá, nebo zaoblená, nad *e*, *z*.

Zkratky tento písař také užíval, např. *Ne*: pro označení n[ebožtík], kontrakční zkrácení slova „jest“ do tvaru „gt“, nebo i typické zakončení početních jednotek smyčkou, např. *ss* ϕ – kopa, *g* ϕ – groš. Taktéž můžeme v zápisech najít klasické zkratky užívané v latinských datačních formulích, např. *ff* – f[eria], *datt* – dat[um], *act* – act[um], *p^ot* – p[os]t. Suspenze je užitá u různých podob slova svatý: *S^o* – svat[éh]o, *S^m* – svat[é]m aj.

¹⁷¹ Tamtéž, fol. 197r, ř. 11.

¹⁷² Tamtéž, fol. 196v, ř. 28.

¹⁷³ Tamtéž, fol. 196v, ř. 27.

¹⁷⁴ Tamtéž, fol. 197r, ř. 11.

2.3 Vnitřní diplomatický rozbor Purkmistrské knihy z let 1601–1610

Purkmistrská kniha je psána, jako ostatní dochované knihy ze sledovaného období, v českém jazyce. Pravopis odpovídá tehdejšímu zvyklostem. Latina se v rukopise vyskytuje převážně v datačních formulích nebo u jednotlivých slov v textech, přejatých z latiny. V zápisech můžeme sledovat i přejatá slova z němčiny. Např.: grunt, rathauz, purkmistr, ssuldpryff, appellace, quitance, supplikace aj.

Sdělení o přijetí úřadu jednotlivými purkmistry jsou řazeny chronologicky mezi ostatní zápisy v knize a jsou taktéž jako první řádky zápisů zvýrazněny kresleným novogotickým písmem. Texty téměř ve všech případech začínají označením osoby či osob, kterých se řešená věc týká, následuje vlastní projednání záležitosti, popř. rozsouzení sporu a končí datací. Rok bývá zpravidla zkrácen na poslední trojčíslí, datum je uveden pomocí pohyblivých svátků, nebo svátků stálých. Datace jsou psány převážně česky, u některých zápisů je užitá latinská datace, nebo současně česká i latinská datace u téhož textu. Některé zápisy, které byly pořízeny ve stejný den, obsahují pouze odkaz: „*actum ut supra*“ (viz výše), popř. smíšený odkaz: „*stalo se ut supra*“. Minimálně se objevují i zápisy, které začínají nejprve datací, a poté následuje vlastní obsah jednání.

Poměrně velká část zápisů obsahuje ustálenou formulaci: „..., *stojе osobně před panem purkmistrem, přiznal se, že...*“. V textech se objevují i zmínky o odložení jednání, nejčastěji do dvou neděl. Děje se tak většinou z důvodu nadcházejících svátků, kdy rada nezasedala.

Nejpočetněji jsou však zastoupeny zápisy z majetkové a finanční oblasti, kdy se nejvíce řešených záležitostí týkalo především různého druhu rukojemství, kvitancí, udílení plných mocí, přípovědí, půjčování peněz a následné splácení na dohodnuté termíny. Zastoupena je i skupina obecních, sirotčích, cechovních, dědických a trestněprávních záležitostí. Dochovaný rukopis nedokládá zápisy z oblasti hospodářské, politické, či vojenské. Okruh záležitostí, které spadaly do široké kompetence městské rady v době předbělohorské, odráží následující tabulka:

zastoupená skupina	druhy zápisů	počet
majetkové a finanční záležitosti	kvitance	56
	udělení plné moci	75
	rukojemství	112
	propuštění z rukojemství – dluh uhrazen	3
	žádost o propuštění z rukojemství	1
	opis listiny – povolení poddaným, aby se mohli postavit v rukojemství	1
	dohody o úhradě dluhu na splátky	9
	dohody o úhradě dluhu najednou	4
	dohody o úhradě dluhu za nemovitosti na splátky	1
	dohody o úhradě dluhu za dobytek na splátky	16
	dohody o úhradě dluhu za zboží (víno, pšenice, obilí, dříví aj.)	19
	dohody o úhradě dluhu za pronájem na splátky	2
	přípovědi (na zaplacení dluhu, majetek, peníze, na věci které byly dány do zástavy, prodej domu aj.)	53
	přípovědi na závdavek za dům pro dluh	17
	zápisy o půjčení určitého obnosu a následné úhrady (ručení domem či rolí)	43
	úhrada dluhu nebo úhrada splátky	14
	vrácení půjčených peněz	1
	zápisy o prodeji nemovitostí, polí, zahrady a jejich splácení	15
	zápisy o prodeji nemovitostí, zahrad, za hotové peníze	6
	zápis o darování domu	1
	propadení domu věřiteli pro neuhrazený dluh	1
	propadení domu pro neuhrazený dluh odloženo na přímluvu pana purkmistra o 14 dní	1

zastoupená skupina	druhy zápisů	počet
majetkové a finanční záležitosti	svolení k vydání peněz složených na právě	1
	složení dlužních peněz na právě	4
	zápis o neuhrazení peněz za prodanou zahradu (vlastník se zachová podle rozhodnutí rady)	1
	rukojmové žádají pana purkmistra, aby dlužnice nebyla propuštěna z vězení, dokud neuhradí částku, kterou za ni zaplatili	1
	rukojmové žádají pana purkmistra, aby poručil dlužníkovi neprodávat svůj statek a věci (neboť již něco prodal)	1
	zápis o špatně odvedené práci a opravě díla	1
	ohlášení o navrácení propůjčené čtvrtiny domu	1
	žádost o poznamenání o škodách vzešlých z ustájení cizího dobytka	1
	opis listiny – ohlášení písaře předního radního o zpronevěře peněz vložených do písařských depositů druhým radním písařem	1
	žádost o vrácení půjčených peněz písaři, který v ten samý den zemřel, a peníze na právě zůstaly zapečetěny	1
	jednání před radou vzešlé z problémů s koupenou nemovitostí	1
	smlouva přátelská	1
	přátelské porovnání a smlouva dobrovolná	3
	smlouva přátelská celá a dokonalá	20
	sousedské narovnání	1
	odložení jednání před radou	9
	žádost o odložení jednání před radou	5
	žádost o obeslání k jednání před radou	14
	smlouvy svatební	1
	žádost o zapsání uzavřené smlouvy do knih	1

zastoupená skupina	druhy zápisů	počet
majetkové a finanční záležitosti	zápis o vrácení zlatého řetízku	1
	obstavuňk	1
	žádost o obstavení dlužníka	1
	osvobození od obstavuňku	1
	na přimluvu pana purkmistra odložení exekuce a čekání na úhradu dluhu	1
	zápis o exekuci – nedokončen a přeškrtnut	1
	ohlášení o úmrtí společníka jedné pře	1
	přijetí práva stavného na určitou osobu	1
	opis listiny pro pana purkmistra – sdělení o dvou obstavuňcích, nedostavení obstavených k jednání před radou a vyhlášení práva stavného	1
	podání svědectví	2
	složení důkladných peněz k odvolání k vrchnímu právu	52
	žádost o zapečetění statku	1
	ohlášení o odvolání a vedení dalšího jednání	1
	žádost o odklad k vyzdvižení apelací	1
	termín k přeslyšení apelací	1
	žádost o soudní jednání pro nedodržení smlouvy	1
	smlouva ubrmanská a důklad vyzdvižen	1
	žádost o vydání listu zachovacího	1
	zápisy o narovnání škod vzešlých z různých pře	7
pře o nářek poctivosti		5
utrhání na cti		2
dědické záležitosti	úhrady purkrechtních peněz	15
	postoupení zděděného domu	1
	dohody o zděděný majetek	3
	vyplacení druhé strany	1
	problémy se zděděným majetkem nebo penězi	3

zastoupená skupina	druhy zápisů	počet
cechovní záležitosti	nařízení o přijetí do cechu	1
sirotčí záležitosti	opatrování sirotků, naložení s jejich majetkem	6
obecní záležitosti	pronájem obecního mlýna	1
	pronájem mlýna od fyzické osoby (páni obecní jako rukojmové)	5
	pronájem velkých kupeckých krámů	5
	pronájem místa pro prodej	1
	puštění krámu z důvodu úmrtí prodejce	1
	odevzdání místa k prodávání za přítomnosti pánů starších obecních	1
	ohlášení rady o jiném zápise a kde se v knihách purkmistrských nachází	1
obnovení rady		9
přijetí úřadu purkmistrem		111
trestněprávní záležitosti	zápis o krádeži ovcí a jejich následný prodej – dohoda o nápravě viníka, pod propadením hrdla	1
	spor hejtmana s měšťanem (o zbití manželky)	1
	spor rychtáře s měšťanem (pro neuctivé chování a pohružky rychtáři a uvěznění)	1
ostatní	latinský citát (náboj pro zaměstnance)	1

Tabulka č. 4 – Detailní přehled o počtu zápisů v Purkmistrské knize z let 1601–1610

2.3.1 Obsahová skladba zápisů

Studie purkmistrské knihy dovoluje alespoň z části nahlédnout do každodenního života obyvatel města Kolína a jeho okolí. Zápisy ukazují na problémy místních obyvatel, které byly nakonec řešeny před městskou radou. Byly to především *majetkové záležitosti jednotlivců*, kde se převážná část zápisů týkala různých dluhů, okolností jejich vzniku, vymáhání, termínů splácení, uvěznění dlužníka atd. Množství zápisů bylo do této knihy učiněno právě k pojištění finančních zájmů jednotlivých obyvatel města.

Každý věřitel měl zájem na tom, aby mu byl dluh splacen co nejdříve. V momentě, kdy neměl již žádné prostředky k získání dlužné částky, obrátil se na městskou radu. V soudním sporu mohl sloužit jako důkaz tzv. *šuldprýf*¹⁷⁵, který potvrzoval výši dluhu, i tzv. *cedule řezaná*¹⁷⁶, vyhotovená při uzavírání různých obchodů. Aby věřitel nemohl dluh vymáhat vícekrát, bylo zapotřebí vydat dlužníkovi tzv. *kvitanci*¹⁷⁷, tu vydávala městská rada.

Vhodným příkladem je dlužnice Anna Šourová. Kateřina Vozová jí měla složit závdavek za dům. Protože však Anna dlužila 9 kop g. č. za víno, páni starší obecní učinili přípověď na složený závdavek¹⁷⁸ a žádali pana purkmistra, aby jí tento závdavek nevyplácel, dokud Anna Šourová neuhradí, co byla dlužna obci. Anna Šourová dlužila i Jakubovi Rychterovi 2 kopy 38 grošů českých, Dorotě Lorencové za piva 7 kop 15 grošů č. Za maso dlužila Janu Krumpolcovi 3 kopy 30 grošů č. a Lukášovi Žižkovi 3 kopy g. č. Joaně Pelhřimovské za husy 1 kopy 3 groše č., Voršile Bradýřce 10 grošů č. Burianu Čulíkovi dlužila za maso 36 grošů č., Janu Kutlofskému, rychtáři městskému, 18 grošů č. a Salomině, Židovce za klobouk 1 kopy 10 grošů č. Proto páni starší obecní i výše zmínění páni sousedé žádali pana purkmistra, aby závdavek z práva nevydal, dokud nebude každý z nich vyplacen.¹⁷⁹

Na následující pagině se obrátil na pana purkmistra i David mladší, Žid, aby získal přípověď na dluh 19 kop 20 grošů č., které mu také dlužila Anna Šourová. Sám však nemohl uvedený dluh vyzdvihnout, proto zmocnil, k vyzdvižení peněz, Jakuba Buchala. Další zápis uvádí 35 kop grošů č., které dlužila Anna Šourová Žalmanu, Židovi, ten zmocnil k vyzdvižení této částky Adama Šturma.¹⁸⁰

Obyvatelé města se přiznávají před panem purkmistrem ke svým dluhům např. za dobytek, pšenici, různé zboží nebo produkty, a pokud dluh neuhradí na smluvené termíny, většinou ručí svým domem nebo jiným majetkem. Pro pojištění si tyto dohody nechávají zapsat právě do purkmistrské knihy. Anna Špačková dlužila Janu Letákovi ze vsi Ovčár za 10 korců pšenice, korec po 45

¹⁷⁵ *Šuldprýf* – dlužní úpis, potvrzení o dluhu.

¹⁷⁶ *Cedule řezaná* – středověká podoba kupní smlouvy, byla to listina vyhotovená ve dvou stejnopisech na jediném papíru, přestřížená vprostřed věty nebo slova mezi oběma texty, přiložením obou částí k sobě se ověřilo, zda je pravá. Viz Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Písemná komunikace*, s. 338.

¹⁷⁷ *Kvitance* – věřitel potvrzuje dlužníkovi, že od něho obdržel plnění v plném rozsahu nebo jeho určitou část.

¹⁷⁸ *Závdavek* – drobný dar, či symbolická splátka.

¹⁷⁹ SOA Praha, SOKA Kolín, AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 15r.

¹⁸⁰ Tamtéž, fol. 15v.

groších českých, tedy 7 kop 30 grošů č. Tento dluh před jinými svými věřiteli pojistila Janu Letákovi svým domem.¹⁸¹

V záležitosti výpůjček, dluhů či smluv bychom mohli uvést zápis, kde se Václav Mluvka, kožešník, přiznal před panem purkmistrem, pány, že si vypůjčil od p. Homoly, podruha, „*k důležité své potřebě*“ 5 kop grošů českých. Namísto rukojemství pojistil mu dluh svojí chalupou, kterou vlastnil na předměstí Zálabském. A to tak, aby p. Homola mohl chalupu s kusem zahrady rok jako svou užívat, a pokud by rok následující od úmluvy ustoupili, mají se vypořádat nejdéle do čtvrt roka. K tomuto zápisu je připojena marginální poznámka, že dne 15. 5. 1603 došlo, za úřadu Šimona Šilhánka primátora, k vyplacení dluhu 5 kop grošů českých paní Ludmilou Mlulkovou.¹⁸²

Smlouva byla uzavřena mezi Bartolomějem Motáčkem a jeho manželkou Annou s panem Cyprianem Volyňským, kterému pronajali roli ornou. Pan Cyprian ji mohl obdělávat a osívat a následně měl dát manželům polovičku všeho obilí. Bartoloměj se svou ženou zase měli přispět polovinu semene a polovinu nákladů na žně. P. Cyprian jim byl povinen svozit obilí do stodoly. A pokud by byla tato role na prodej, připověděli prodej panu Cyprianovi. To vše bylo zapsáno za přítomnosti slovutných pánu spoluradních: p. Z. Kofroje, p. V. Vyškovského, Cypriana Pelhřimovského.¹⁸³

Prodej byl uskutečněn např. mezi Jiříkem a Kateřinou Korandovou. Jiřík, kočí, přiznal před panem purkmistrem, pány, že prodal své sousedce Kateřině Korandové za Labem svou zahradu za 4 kopy g. č. Zahradu ji odevzдал a připověděl, že ani on, ani jeho potomci si na ni už nebudou činit nárok.¹⁸⁴

Štefl Čížek, Žid, se přiznal před panem purkmistrem, že prodal synovi Josefovi svůj dům, který měl od Judity Rychterky, za 300 kop míšeňských, syn nejprve složil 30 kop míšeňských, dále měl splácet 12 kop míšeňských až do zaplacení celé sumy. Pro jistotu nechal Štefl Čížek tuto smlouvu zapsat do knihy purkmistrské.¹⁸⁵

¹⁸¹ Tamtéž, fol. 19r.

¹⁸² Tamtéž, fol. 13v.

¹⁸³ Tamtéž, fol. 34r.

¹⁸⁴ Tamtéž, fol. 88r.

¹⁸⁵ Tamtéž, fol. 158v.

V knize se samozřejmě objevuje i celá řada *kvitancí*, např. zápis, kde Matěj Všetečka potvrdil před panem purkmistrem, že Petr Tuček podle smlouvy splatil řádně na všechny termíny svůj dluh.¹⁸⁶

Urozený pán Mikuláš Klusák z Kostelce a na Radovsících potvrdil před panem purkmistrem, že přijal 50 kop grošů českých od Jana Mládka, kterému je půjčil na koupi louky.¹⁸⁷

Valentin Fišarů z města Skuče učinil přiznání, že od slovatných, Jana Barocha a Lukáše Žižky, sousedů a řezníků města Kolína, zbytek sumy 46 kop míšeňských za prodaný dobytek, tedy 4 voly, celý přijal. Ale protože ztratil „*šuldprýf*“ na tuto sumu, která byla již zaplacená, nechal platbu zapsat do knih purkmistrských a z této sumy je kvitoval. Pokud by se „*šuldprýf*“ na 46 kop míšeňských našel, žádnou moc už podle práva mít nebude.¹⁸⁸

Za navrácení pohledávky mohly ručit i další osoby tzv. *rukojemstvím*¹⁸⁹. Když se jednalo o velké částky, ručilo i více osob, kde každá nesla zodpovědnost za určitý podíl. Rukojemství bylo uzavíráno rukou společnou a nerozdílnou¹⁹⁰ a jeho vznik i zánik se zapisoval např. do purkmistrské knihy. Zaplacením dluhu, promlčením nároku nebo smrtí ručitele, zaniklo. Rukojmí byl povinen také dohlédnout, aby se dlužník dostavil k soudu.¹⁹¹ Velká část zápisů v této knize se týká různého druhu *rukojemství*, např. pan Jan Kirchpryk, písař radní, se postavil v rukojemství za p. Jana Sirotku pro 10 džberů kaprů, po 1 kopě 30 g. č., počítané urozenému pánu Mikuláši Klusákovi z Kostelce a na Radovesicích.¹⁹²

Petr Tuček a Jan Kolek se postavili v rukojemství rukou společnou a nerozdílnou, jak osobami svými, tak statky, za Jakuba Hradeckého a jeho manželkou Dorotu, za sumu 25 kop grošů českých. Tuto sumu manželé dlužili urozenému pánu Jindřichovi Bydlinovi z Voskovic.¹⁹³

Prokop Vyskočil a Petr Tuček se postavili v rukojemství za Jakuba, syna po zemřelém Mikuláši Suchánkovi, aby se mohl u Jana Novotného v Kutné Hoře

¹⁸⁶ Tamtéž, fol. 8r.

¹⁸⁷ Tamtéž, fol. 20r.

¹⁸⁸ Tamtéž, fol. 150v.

¹⁸⁹ *Rukojemství* – představuje písemnou smlouvu, v níž se ručitel vůči věřiteli zavazuje splnit povinnost dlužníka, jestliže tak v čase splatnosti neučiní sám dlužník.

¹⁹⁰ Karel MALÝ, *Práva městská Království českého*, Praha 2013, s. 232.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 708–709.

¹⁹² AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 10v.

¹⁹³ Tamtéž, fol. 3v.

vyučit bednářské řemeslo, a to od sv. Martina 1607 až do sv. Martina 1608, jak náleží dobrému a poctivému mládenci.¹⁹⁴

Jiřík Nesrovnal, Mikuláš Zahradka se v rukojemství postavili za Jiříka Beniška, aby mohl při městě Kolíně za obyvatele do vyhoštění zůstat.¹⁹⁵

Daniel Hyttich, Jakub Buchal a Havel Jelínek se postavili v rukojemství za Jiříka z Krásné Hory, tovaryše mlynářského, stupaře ve mlýně pod zámekem JMC Kolínem, aby mohl být propuštěn z vězení. Jiřík byl vsazen do vězení, neboť byl s Dorotou Hrbkovou, vdovou, „*neřádně živ a ji obtěžkati*“ měl, k čemuž se Dorota před panem purkmistrem přiznala. Rukojmové se zaručili, že se Jiřík v případě potřeby dostaví k výslechu, pod propadením 30 kop míšeňských. Pokud by jim z rukojemství vznikli nějaké škody, zavázal se Ondřej Kos, mlynář z tohoto mlýna, škody uhradit. Jiřík, před panem purkmistrem poděkoval a slíbil, že žádné škody působit nebude pod propadením dobré cti a víry a též ztracením řemesla mlynářského.¹⁹⁶

Místo rukojemství se také nabídl dům, nebo orná půda, např. Samuel Kozelka a jeho syn Josef, Židé, dlužili urozenému pánu Václavovi ze Vchinic a Letova a na Zásmucích, 250 kop míšeňských. Zaručili se je splatit na tři termíny. Pokud by tyto termíny nedodrželi, místo rukojemství pojistili dluh svým domem. Když by nestačily ani finance z prodeje domu, mají být uvězněni až do doby, než dluh uhradí.¹⁹⁷

Ti, kdo se postavili jako rukojmové, měli občas problémy. Např. rukojmové za Jana Doubka žádali pana purkmistra, aby ho městský rychtář vsadil do vězení, neboť „*pro jeho osobu na ně nebezpečnosti se hrne*“. A pokud by byl s vědomím pana rychtáře propuštěn, budou na panu rychtáři žádat škody, které by jim mohly vzniknout, a také sumu, na které se dohodli s urozeným a statečným rytířem p. Bohuslavem Voděradským.¹⁹⁸

V případě, kdy se osoba, které se jednání týkalo, nemohla z určitého důvodu dostavit k soudu, většinou *požádala o odložení jednání*. Jednání se odkládalo zpravidla o dva týdny. Také mohla udělit *plnou moc* jiné, pro něj důvěryhodné osobě. Václav Chocholouš se nemohl dostavit pro svou práci k jednání u soudu,

¹⁹⁴ Tamtéž, fol. 141r.

¹⁹⁵ Tamtéž, fol. 144v.

¹⁹⁶ Tamtéž, fol. 118v.

¹⁹⁷ Tamtéž, fol. 4v.

¹⁹⁸ Tamtéž, fol. 9r.

proto zmocnil Matěje Turnovského, aby jednal v jeho zájmu v jedné i druhé při s Tobiášem Kurkou.¹⁹⁹

Jiřík Koutský z Opočnice zmocnil plným právem slovutného Ondřeje Tichého, souseda města Kolína, v příčině peněz provedených podle přípovědi na statek po nebožtíku panu Janu Kutlofském. A to 20 tolarů širokých, dle „*šuldprýfu*“ nebožtíka pana Jana Kutlofského, aby mohl takové peníze kdykoliv bez přítomnosti Jiříka Koutského vyzvednout.²⁰⁰

Plná moc byla udělena i k přeslyšení kšaftu. Slovutný pan Jan Pycis, horník v Kutné Hoře, písař přední radní, oznámil před panem purkmistrem, že na místě manželky své a Jana Candida, sirotka po nebožce paní Anně, mandlěnce, zmocňuje k přeslyšení kšaftu paní Anny, Jakuba Buchala. Sám se k tomuto přeslyšení nemohl dostavit.²⁰¹

Na radu se obraceli i z kolínského panství např. Řehoř Strejc, JMC starší sládek panství kolínského, osobně před panem purkmistrem zmocnil svou ženu Lidmilu, aby za něj mohla vymáhat dluhy, přijímat peníze, potvrzovat úhradu dluhů, obstavovat podle práva k zisku i ztrátě.²⁰²

Několik zápisů se netýká majetkových záležitostí, ale *při o nářek poctivosti*. Václav Vobořil z předměstí Horského s manželkou Annou, zmocnil jeden druhého k zastupování před panem purkmistrem, u obou při „*o nářek poctivosti*“ s Jakubem Vratislavským.²⁰³

Jan Radounský, šenkýř pana Šimona Šilhánka, zmocnil pana Jakuba Buchala k zastupování v té při, kterou vedl s Jakubem Brodským, JMC písařem důchodním panství kolínského, „*o nářek cti*“.²⁰⁴

Obeslání bylo např. odloženo v případě, kdy Jakub Buchal, plnomocník urozeného pána Karla Hlaváče z Vojenic a Crhynkách, dal obeslání na Jana Doubka a Dorotu, jeho manželku, k vyzdvižení apelací. Pro nadcházející slavnosti však rada nezasedala, proto se obeslání z práva odložilo na jiný termín.²⁰⁵

¹⁹⁹ Tamtéž, fol. 2v.

²⁰⁰ Tamtéž, fol. 145v.

²⁰¹ Tamtéž, fol. 88v.

²⁰² Tamtéž, fol. 157r.

²⁰³ Tamtéž, fol. 118v.

²⁰⁴ Tamtéž, fol. 143r.

²⁰⁵ Tamtéž, fol. 14v.

V některých případech byli účastníci určité pře, schopni mezi sebou uzavřít i dohodu. K uzavření *smlouvy přátelské* došlo mezi panem Burianem Čulíkem a Havlem Kurkou, který zůstal panu Burianovi dlužen za svěřený statek 76 kop míšeňských a 10 grošů českých, a proto byl vsazen do vězení. Havel Kurka zaslal suplikaci, ve které žádal pány radní, aby se za něho přimluvili. Po této přimluvě pan Burian souhlasil, aby Havel vyplatil dlužnou sumu na předem dohodnuté termíny. Od tohoto zápisu měl platit každého čtvrt roka 5 kop g. č. až do zaplacení. Jestliže by termíny nedodržel, měl uhradit celou sumu najednou, nebo bude opět uvězněn.²⁰⁶

K *přátelskému porovnání* o podíly na dvou loukách a jedné zahradě odkázané od nebožtíka Jana Kroupy a jeho manželky Doroty, došlo mezi Pavlem Milošovským spolu s manželkou Dorotou, Jiřikem Zvárou spolu s manželkou Lidmilou, Tobiášem Žemličkou a Jakubem Havlíčkem. A to takovému, že Pavel Milošovský si ponechal obě louky a zahradu a každému vyplatil v hotovosti 5 kop g. č. za přítomnosti p. Jana Pelhřimovského, spoluradního a p. Matěje Lonka, spolustaršího obecního.²⁰⁷

Narovnání sousedské učinili Václav Konvalínka a Jakub Vetčán, „co se dotýče velikého dubu stěti“, a to takové, že Jakub Vetčán povolil panu Konvalínkovi, který dal bez dovolení Jakuba Vetčána pořezat veliký dub, aby si ho mohl nechat ke své potřebě. Pokud ale páni starší obecní přisoudí tento dub panu Jakubu Vetčánovi, pan Konvalínka se s ním o ten dub sousedsky porovná.²⁰⁸

Dokonce se v knize najdou i *smlouvy svatební* mezi Janem Morávkem a Reynou, vdovou po nebožtíku Aleksandrovi. Jan Morávek dává své budoucí ženě třetinu statku a přijímá ji za hospodyni a ona má věnovat svému budoucímu manželovi 10 kop grošů českých. V případě, že by Jan předčasně zemřel, ten kdo bude držet statek, má jeho manželce vyplatit darovanou třetinu ze statku.²⁰⁹

Je zde i zápis, kde Kateřina pana Jana Sedlčanského manželka, Kateřina Šolesová a Iva Jana Šlotýře jinak Černého, sousedé města Kolína, před panem purkmistrem slíbili rukou dáním za Martu Meyzlovou, že do dvou nedělí po zapsání tohoto zápisu se provdá za Jana Kohouta, ševce.²¹⁰

²⁰⁶ Tamtéž, fol. 76v.

²⁰⁷ Tamtéž, fol. 105r.

²⁰⁸ Tamtéž, fol. 172r.

²⁰⁹ Tamtéž, fol. 73v.

²¹⁰ Tamtéž, fol. 195r.

Před panem purkmistrem byly řešeny i záležitosti z *církevního prostředí*. Ctihodný kněz Vít Bílský z městyse Semil, před panem purkmistrem vypověděl, že je povinný odvésti k záduší sv. Jana Lazara 5 kop grošů českých. Také ohlásil, že ctihodný kněz Blažej Borovský z Horovna mu má ihned na kvartál dát 5 kop grošů českých od obce Kolínské, které dostal od Buriana Čulíka. Páni od tohoto záduší, aby je přijali a na panu Čulíkovi je již nevymáhali.²¹¹

Václav Reška a Jan Nosek, kostelníci od sv. Bartoloměje učinili ohlášení na Jiříka Brejchů o dluh nájemní 1 kopy g. č. z role zádušní. Jiřík připověděl rukou dáním před panem purkmistrem, že ode dne tohoto zápisu do dvou neděl, dluh uhradí. Téhož dne Prokop Vyskočil vedle prožalovaných peněz k záduší sv. Bartoloměje, na přímluvu pana purkmistra, připověděl odvést od zapsání tohoto zápisu 30 g. č.²¹²

Do oblasti vymáhání finančních pohledávek, bych ještě zařadila kuriózní případ mladšího písaře radního Jana Kirchpřyka Berounského. P. Kirchpřyk byl pověřen výběrem berně a sbírkami zeměpanskými. Po jeho náhle smrti dne 1. 7. 1610, se totiž zjistilo, že měl velké schodky v účtech, a tak dal JMC rychtář Jan Pachta z Rájové všechno jeho pozůstalé jmění zabavit.²¹³

Právě k této záležitosti se váže zápis v knize purkmistrské ze dne 1. 6. 1610, kdy písař přední radní M. Štěpán Pruner oslovil pana purkmistra, že „*tajna činiti nemůže*“, neboť Jan Kirchpřyk Berounský, peníze do depozice písařské složené, vyzdvihl bez jeho vědomí a „*ke své potřebě obrátil*“. Vzhledem k tomu, že uložené peníze budou chtít dotčené osoby časem vrátit, činí tuto protestaci a ohlášení před panem purkmistrem, aby se nemusel zodpovídat žádné osobě z takových peněz, vyzdvížených bez jeho vědomí. Také žádá, aby toto ohlášení bylo poznamenáno do knih pamětních purkmistrských.²¹⁴

Z následujících 6 zápisů se také dovíme, že kromě zpronevěry byl písař Jan Kirchpřyk Berounský dlužen panu Janu Sedlčanskému, spoluradnímu, 50 kop g. č., šuldprýfem vlastní rukou podepsaným, potvrzených. Proto učinil přípověď na všechnen statek, co po písaři pozůstal.²¹⁵ Taktéž učinila i Dorota Jiříková ze vsi Libice, neboť jí byl dlužen 40 kop g. č. a Abrahám, Žid, pro dluh za 4 desítky vína

²¹¹ Tamtéž, fol. 128r.

²¹² Tamtéž, fol. 127r – 127v.

²¹³ J. VÁVRA, *Dějiny královského města Klína*, s. 270.

²¹⁴ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 196v.

²¹⁵ Tamtéž, fol. 197r.

svěceného, každá desítka po 4 kopách g. č., tedy celkem 96 kop g. č. Protože zjistil, že z toho vína ještě něco zůstalo, učinil přípověď i na tento zbytek. 7 kop a 72 g. č. dlužil také Janu Barochovi Týnišťskému, rychtáři předměstí Zálabského.²¹⁶ Izák, Žid, ohlásil, že 2 hodiny před svou smrtí, si pan Jan Kirchpryk půjčil 15 kop g. č. šuldprýfem potvrzených. Měl ale jistou zprávu, že tyto peníze zůstaly zapečetěné v kanceláři, proto žádal pana purkmistra, aby mu byly zase vráceny. Pan Rudolf Pratmboch zapůjčil panu Kirchprykovi „*k jeho důležité potřebě*“ sto dukátů, které mu dosud nevrátil. Též mu svěřil 18 věder vína, vědro po 3 kopách g. č. Pan Pratmboch také učinil přípověď na 10 věder, které ještě zbyly, aby nebyly vydány nikomu jinému.²¹⁷

Soukromé vlastnictví a majetek v životě každého člověka byl vždy důležitou položkou. Obyvatelé města mohli svůj majetek odkázat, komu chtěli, a pokud nesepsali poslední vůli, nebo byla městskou radou prohlášena za neplatnou, připadl majetek nejbližšímu příbuznému podle zákona.²¹⁸ Závěť (kšaft), mohla mít podobu ústní i písemnou. *Záležitosti dědické* jsou v knize též zastoupeny: Jiřík, syn nebožtíka apoštola Jana, žádal pana purkmistra, pokud by Václav, jeho bratr, chtěl vyzdvihnout od Markéty, Kryštofa Veletovského manželky, jakožto držitelkyni statku po nebožtíku Ondřeji Makovičkovi, jeho strýce, peníze, které jim oběma odkázal, aby mu vydány nebyly, neboť si Václav peníze ze záduší vyzdvihl.²¹⁹

Jan Makovin, měštěnin Nového Města pražského, zmocnil k vyzdvižení peněz *purkrechních*²²⁰ po otci Makůškovi, pana Václava Chrudimského. Peníze za rok 1605 od pana Abraháma, mandléře, vyzdvihl, a měl je o Vánocích roku 1606 odevzdat Janovi. Václav Chrudimský je však neměl v hotovosti, a tak spolu uzavřeli přátelskou smlouvu. Václav Chrudimský odvedl Janovi o Třech králích 1607 - 5 kop g. č. Zůstatek sumy tedy 4 kopy 30 grošů č. měl Václav Chrudimský podle uzavřené smlouvy odvést Jakubu Rezlerovi, hospodáři usedlém v Novém Městě pražském, buď sám osobně nebo prostřednictvím posla, však bez způsobení škody a újmy Janu Makovinovi.²²¹

²¹⁶ Tamtéž, fol. 197v.

²¹⁷ Tamtéž, fol. 198r.

²¹⁸ K. MALÝ, *Práva městská Království českého*, s. 720.

²¹⁹ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 19r.

²²⁰ *Purkrechť – dědičný pacht, zákupní právo, (dědičný nájem nemovitostí, půdy).*

²²¹ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 124r.

Václav Fantík se přiznal, že přijal od Doroty Zdařbožky, purkrechtní peníze, a to 2 kopy g. č. na léto 1606, a ještě přijal téhož purkrechtu na léto 1607, který mu předčasně na jeho žádost také vyplatila. Proto slíbil, že jí z ostatního purkrechtu do dvou let od tohoto zápisu upomínat nebude a že jí poslední peníze purkrechtní odpouští.²²²

Paní Kateřina Henzová z Rovin se přiznala před panem purkmistrem, že po závdavku na právě, složila peníze purkrechtní, totiž 35 kop míšeňských p. Ratichovi z Albendarfu, JMC rychtáři menšího města pražského, za dům, který má nyní v držení Michal Štylar. Michalovi Štylarovi pak za sumu 5 kop g. č. odevzdala uvedený purkrecht.²²³

Pokud se věřitel několikrát písemně domáhal zaplacení své pohledávky a stále mu nebylo vyhověno, mohlo být vyhlášeno *právo stavné*.²²⁴ Obstavování pak byla forma dlužnického vězení. O obstavuňku, tedy o uvěznění dlužníka, nebo o zabrání dlužníkovi nemovitosti, rozhodovala městská rada.²²⁵ Obstavení mohli být i rukojmové. Aby se dlužník opět dostal na svobodu, mohl se vyplatit složením kauce, nebo se za něj mohly zaručit důvěryhodné osoby, anebo musel slíbit, že se v daném termínu dostaví k soudu. To už se dostáváme do oblasti *právní*: Jiří Zantman z Doudova se obrátil na pana purkmistra, kterému oznámil, že v uplynulém roce 1609 obstavil dva poddané pana opata z Křesovského kláštera, a to pana Jana Frejberka, šolce a Jiříka Tejchmana, ze vsi Čidru. Jednoho pro 12 tolarů, druhého pro 10 tolarů, protože mu nepomohli domoci se dluhu na Jiříku Hyltmanovi a Barboře Sihenbachové, a nedostavili se před soud. Proto žádá pana purkmistra o vyhlášení „*práva stavného*“²²⁶, neboť mu vznikly velké škody („*outok škod*“ 75 kop grošů českých). Žádá pana purkmistra, aby tento „*outok škod*“ byl přijat a do knih purkmistrských byl zapsán. Také žádá, aby byli Jan i Jiří pozváni k přeslyšení a toto obeslání, aby dali na vědomí i opatu kláštera Křesovského. Jiří Zantman pak zmocnil k jednání před panem purkmistrem pana Adama Šturma a Adama Sýkoru.²²⁷

²²² Tamtéž, fol. 103v.

²²³ Tamtéž, fol. 94B.

²²⁴ K. MALÝ, *Práva městská Království českého*, s. 83.

²²⁵ Tamtéž, s. 709.

²²⁶ *Stavné právo* – šlo o procesní důsledek nedostavení se k soudu, spočívající v automatickém prohrání pře. Po zahájení soudu byla totiž každá strana sporu dotazována, zda „stojí na svém právu“, tedy zda je přítomna, po třetím marném vyvolání spor prohrála.

²²⁷ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 195v – 196r.

Stavné právo přijal též městský rychtář od pana Jana Krumpolce na Matěje Kříže, mydláře, pro sumu “*obstavuňku*“²²⁸, který měl předložit do plné rady vedle odpovědi Matěje Kříže. Toho, koho by se celá věc ještě dotýkala, chtěl rychtář obeslat k přeslyšení, ale protože byly svátky a rada nezasedala, celá záležitost se odložila.²²⁹

Také se stalo, že z *obstavuňku* byla dotčená osoba osvobozena. Např. Abraham Pacovský, Žid, obstavil Jiříka Pikule z města Ostrova, ale k jednání před plnou radou se nedostavil. A protože Jiříkovi vznikly nemalé škody a zameškal svou živnost, byl nakonec z *obstavuňku* osvobozen a Jan Kirchpyrk Berounský, písař radní, byl z rukojemství propuštěn. Pokud by se však ještě mělo něco řešit, co by se týkalo této věci, pak Jiřík Pikule zmocnil pana Adama Šturma, aby ho u práva zastupoval.²³⁰

Slovutný pan Adam Šturm pak položil jménem Jiřího Pikule, kterého Abraham Pacovský přivedl k zbytečným útratám a škodám, *outok škod* 10 kop g. č. a vedle toho dal na Abrahama Pacovského právní obeslání.²³¹

Oblast *trestněprávní* je v knize také zastoupena: Adam Šturm, stoje osobně před panem purkmistrem, zplnomocněný urozeným a statečným rytířem p. Václavem Malenáčem, s Prokopem Chlupatým, sousedem, učinili přiznání, že na místě pana Václava Malenáče, propouští z vězení pana Urbana Almužnu, který byl uvězněn pro podezření ze založení ohně ve vsi Veltrubech. Prokop Chlupatý se pak za pana Urbana v rukojemství postavil a slíbil, že se dostaví k právu tak, aby už v budoucnu z tohoto neštěstí nikdo pana Urbana nevinil.²³²

Melichar Meyzl, jinak Melíšek, krejčí, před panem purkmistrem uvedl, že se v rukojemství postavuje za svou sestru Martu Meyzlovou, aby byla ušetřena vězení. A pokud by ji někdo z něčeho obvinil, slíbil, že se jeho sestra dostaví k jednání, jinak zaplatí 25 kop g. č.²³³

Jakub Buchal, zplnomocněný urozeným a statečným rytířem Jaroslavem Hlaváčem z Vojenic, osobně před panem purkmistrem složil důkladní peníze

²²⁸ *Obstavuňk* – zajištění věci pro dluh.

²²⁹ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 106r.

²³⁰ Tamtéž, fol. 168r.

²³¹ Tamtéž, fol. 171v.

²³² Tamtéž, fol. 76r.

²³³ Tamtéž, fol. 109v.

k vrchnímu právu proti Adamu Šturmovi v té při o škody 2 kopy 30 grošů českých.²³⁴

Jan Jelínek se dostal do vězení pro neuctivé chování a pro pohružky p. Janu Šárkovi, rychtáři městskému. Ale pan rychtář JMC, pan purkmistr a páni, podle ohlášení pana Jana Jelínka, tovaryše vandrovního a potřebného, které podal v plné radě „že pana Jana Šárka za dobrého, poctivého člověka, jako dobří lidé má a drží a na něj nic zlého, že neví“, se za něj přimluvili a žádali, aby mu už rychtář městský další těžkosti nepůsobil. Pan rychtář na přimluvu radních od stíhání Jana Jelínka upustil a to přečinění proti své osobě odpustil. Jan Jelínek zase rukou dáním připověděl „pod svou dobrou pověstí, že jemu p. Janovi Šárkovi toho ničímž zlým, řečí ani skutkem, buď skrze sebe, anebo koho jiného, vzpomínati nechce“ a k němu, „jako k dobrému člověku se služebně chovati chce“. Pokud by ale Jan Jelínek svému slovu nedostál a zlé připomínal, pak Jan Šárek na tuto věc, jako by nikdy ke svému spokojení nepřišla, nastoupí podle práva.²³⁵

Rychtář řešil vedle dluhů i různé jiné rozepře. Pokud s výsledkem jednání, zúčastněné osoby nesouhlasily, mohly se odvolat, po složení tzv. „důkladných peněz“ k rukám soudu či purkmistra, k vyšší instanci, tj. k apelačnímu soudu na Pražském hradě. Apelační soud pak vydal konečné rozhodnutí a uvedl termín, kdy bude rozhodnutí přečteno před oběma stranami sporu.²³⁶ Příkladem je spor, ve kterém Mikoláš Šmíd z Nové Vsi, poddaným JMC, složil důkladní peníze k právu města Kolína, k té při, kterou měl s urozeným panem Pavlem Naubaurem, JMC panem hejtmánem panství kolínského, „o cizoložství a zamordování manželky své“.²³⁷

Urozený pan Pavel Naubaur učinil ohlášení před panem purkmistrem, že klade outok škod 25 kop g. č. proti Mikuláši Šmídovi v této hlavní při a žádné jiné, „jenž jest s ním na milostivé naučení JM pánů rad zřízené komory Království českého etc., před p. p. pány města Kolína Nového nad Labem o cizoložství a zamordování manželky své měl, a to po orteli práva domácího a vrchním právem stvrzeného“ a žádá, aby tento outok škod byl ku právu přijat a zaregistrován.²³⁸

Do skupiny *obecních záležitosti* z části náleží zápis, ve kterém pan purkmistr, páni oznámili, že za přítomnosti slovných V. Konvalínky, P. Vyskočila, M. Meyzla

²³⁴ Tamtéž, fol. 195r.

²³⁵ Tamtéž, fol. 149v.

²³⁶ K. MALÝ, *Práva městská Království českého*, s. 647–648.

²³⁷ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 175v – 176r.

²³⁸ Tamtéž, fol. 179r.

a T. Kurky, si Václav Tomnický s manželkou Annou na rok pronajali mlýn Kravary od urozeného a statečného rytíře pana Karla Hlaváče z Vojenic a Cyrhinkách. Také slíbili, že dotčenému pánu Hlaváčovi dají nájem ve výši sto čtyřiceti dvou kop a třiceti grošů českých a dva dobře vykrmené vepře, tak jak to bylo mezi nimi dohodnuté dle cedulí řezaných. Slovutní páni se za něho v rukojemství postavili osobami svými i statky. A pokud by rukojmové pocítili nějaké škody, zaručuje se vším statkem, který má a mít bude. Dohoda byla potvrzena městskou pečeti.²³⁹

K tomuto zápisu náleží stížnost paní Doroty Plakvicové z Oujezda, která žádala obeslat rukojmové za Václava Tomnického, mlynáře, neboť neuhradil nájem za rok 1605 urozenému a statečnému rytíři Karlu Hlaváčovi z Vojenic, povinný a právě Dorotě plným právem odevzdaný a postoupený. Také žádala pana purkmistra, aby poručil takovou sumu pod hrozbou vězení bez meškání uhradit.²⁴⁰

Následně pak urozený a statečný rytíř pan Karel Hlaváč z Vojenic kvituje pana Václava Tomnického, neboť sumu za rok 1605 zcela uhradil.²⁴¹

Václav Tomnický si opět pronajal od sv. Jiří 1606 do sv. Jiří 1607 mlýn Kravařský na splátky, za sumu 292 kop 30 grošů míšeňských.²⁴² V roce 1607 urozený a statečný rytíř pan Karel Hlaváč z Vojenic mlýn Kravařský pronajal na tři roky panu Duchoslavu z Rejzíkova. A Václav Tomnický si pronajal od pana purkmistra, pánů i starších obecních mlýn nazývaný Pod Skalkou, a to od sv. Jiří 1607 do sv. Jiří 1608, za sumu 150 kop g. č.²⁴³

Jeden zápis se týká neodvedení kontribucí. David, Žid, starší, se postavil v rukojemství, jak osobou, tak i statkem svým, za Michala Pacovského a Jakuba Mariánů, oba Židy, a to v té příčině, „*tak jakož jest p. Jan Kirchpryk, vejběrcí JMC nastupující na vejš psané židy pro neodvedení contribucí²⁴⁴ z peří a z jinejch věcí, již dávno zadržalých tak, že majíce se dostavit do vězení šatlavního, to ještě sobě při panu Kirchprykovi vejběrcímu na přímluvu p. purkmistra objednali, že chtějí od pondělka nejprve příštího od actum poznamenání tohoto, nebo do vězení šatlavního se dostaviti a neb peníze, o kteréž činiti, jest je odvésti a dáti*“.²⁴⁵

²³⁹ Tamtéž, fol. 112r.

²⁴⁰ Tamtéž, fol. 119v.

²⁴¹ Tamtéž, fol. 122v.

²⁴² Tamtéž, fol. 124v.

²⁴³ Tamtéž, fol. 130r.

²⁴⁴ *Kontribuce* – nucený příspěvek, daň, peněžní či naturální dávka.

²⁴⁵ AMK, *Purkmistrská kniha 1601–1610*, fol. 190v – 191r.

Obec také pronajala místo, kde mohl obchodník prodávat své zboží. K snažné žádosti Jana Jelínka z města Nymburka, pernikáři, mu bylo dáno od p. purkmistra, pánů a starších obecních „*místo kramné, při cestě po levé ruce naproti krámům, kde plátenice stojí a naproti krámů chlebejn*“. Z tohoto místa měl odvádět při každém velkém jarmarce sv. Bartoloměje 6 kop g. č. a o jarním 4 kopy g. č.²⁴⁶

Do *cehovních záležitostí* náleží zápis z pondělí 9. 4. 1607, kdy pan Jan Sedlčanský a Adam Fechtner, oba cechmistři poctivého pořádku pekařského, uvedli před panem purkmistrem, že Vavřinec Miličinský, po přečtení apelací od vrchního práva, přinesl poručení od JMC nad apelacemi, aby byl přijat do cechu pekařského. Cechmistři však s tímto rozhodnutím nesouhlasili a věc se měla ještě řešit.²⁴⁷

²⁴⁶ Tamtéž, fol. 194r.

²⁴⁷ Tamtéž, fol. 130r.

3 Edice

3.1 Ediční poznámka

Městské knihy dnes mají nenahraditelný význam pro poznání prakticky všech složek městského života,²⁴⁸ přičemž ty nejvýznamnější rukopisy jsou vydávány formou edice. Edice má nahradit originál, a musí jej nahradit docela a přesně.²⁴⁹ Tímto způsobem byla zpřístupněna např. Práva městská Království českého 1579,²⁵⁰ Pamětní kniha České Lípy 1461–1722,²⁵¹ Městská kniha Litoměřic 1341–1562,²⁵² Knihy počtů města Plzně 1524–1525²⁵³ aj.

V rámci této výběrové edice jsou sledovány zápisy o obnovování městské rady, které byly do Purkmistrské knihy zapisovány v letech 1601–1610. Kritériem pro výběr zápisů byla snaha zpřístupnit pro uvedená léta složení městské rady a dalších osob, zastávajících městské úřady. Zápisy jsou zpřístupněny formou transkripce, vycházející především ze zásad pro vydávání novověkých historických pramenů, které byly zpracovány Ivanem Šťovíčkem a kol.²⁵⁴

Pořadí zápisů obnovování rady je zachováno podle originálu. Zápisy jsou členěny podle jednotlivých let. V každém roce je pro přehlednost vypracována tabulka volených purkmistrů, která je umístěna v tabelární příloze. Tabulka obsahuje tři sloupce. V každém řádku tabulky jsou v prvním sloupci uvedena jména jednotlivých purkmistrů. Druhý sloupec byl vyčleněn pro dataci, která koresponduje s datací příslušného zápisu jmenování do úřadu, a ve třetím sloupci jsou uvedena příslušná folia, na kterých se zápis nachází. Čísla stran použitého pramene jsou uvedena v hranatých závorkách. Vzhledem k tomu, že první datovaný zápis byl v knize učiněn dne 3. 11. 1601, tabulka pro rok 1601 obsahuje jména pouze posledních dvou zvolených purkmistrů. Taktéž poslední zápis je datován ke dni 5. 7. 1610, proto tabulka končí jménem purkmistra, který přijal úřad v červnu uvedeného roku.

²⁴⁸ I. HLAVÁČEK – J. KAŠPAR – R. NOVÝ, *Vademecum*, s. 246.

²⁴⁹ V. VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, s. 84.

²⁵⁰ Karel MALÝ a kol., *Práva městská Království českého*, Praha 2013.

²⁵¹ Ivana EBELOVÁ (ed.) a kol., *Pamětní kniha České Lípy 1461–1722*, Ústí nad Labem 2005.

²⁵² Barbora KOCÁNOVÁ (ed.) – Jindřich TOMAS a kol., *Městská kniha Litoměřic 1341–1562 v kontextu písemností městské kanceláře*, Ústí nad Labem 2006.

²⁵³ Miloslav BĚLOHLÁVEK (ed.), *Knihy počtů města Plzně 1524–1525*, Plzeň 1957.

²⁵⁴ Ivan ŠŤOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období od počátku 16. století*, Praha 2002.

V edici je u různých možností čtení nebo užívání tvarů jednoho jména (jako např. Kaspar – Kašpar, Tobiáš – Thobias nebo Tomáš – Thomas ad.) v poznámce uveden transliterovaný tvar jména. Komplikace nastaly u transkripce příjmí, a to v případech, kdy nebylo zcela jasné, zda je uvedená podoba příjmím, nebo pouze označením profese. V těchto případech k takové charakteristice přistupuji jako k příjmí a přepisuji ho s velkým písmenem. Pouze v případech, kdy bylo zřejmé, že se jedná o označení příslušné profese, jsou tato slova psána písmenem malým.

Zkratky vyskytující se v textu jsou rozepisovány bez závorek a jejich podoba je uvedena v poznámkovém aparátu. Výjimkou je zkratka PPP – pan purkmistr, páni, která je rozepsána bez zmínky v poznámkovém aparátu. Zkratka p. – pan, M. – Mistr a titulární zkratka JMC - Jeho Milost císařská, jsou ponechány ve zkrácené podobě, taktéž bez zmínky v poznámce.

Edice je doplněna jmenným rejstříkem, který zahrnuje osobní jména řazená podle příjmí a uvedená pouze v edici. Vzhledem k tomu, že se jedná o obnovování rady v městě Kolíně Novém nad Labem, místní rejstřík vypracováván nebyl.

3.2 Edice - Složení kolínské městské rady podle dochované purkmistrské knihy

[1602]

18[r]

Obnoven ouřad konšelský v městě Kolín Novém nad Labem v pátek den památný Svátosti, 19. Aprilis, skrze urozeného a statečného rytíře p. Matesa Prekla z Proksdorffu, JMC rady nad počty a hofrychtýře Království českého, léta 1602.

JMC pan rychtář mistr Jan Pacheus z Rájové.

Páni spoluradní

p. Šimon Šilhánek z Choustníku^a, primas,

18[v]

p. Zikmund Kofroj, p. Jan Rozhovský z Rozhovic, p. Volf Nyškovský, p. Cyprian Volyňský, p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, p. Jan Sedlčanský^b, p. Cyprian Pelhřimovský, p. Jan Kutlofský, p. Vavřinec Soběslavský, p. Jan Příbramský

Páni starší obecní

pan Havel Rorejc, p. Matěj Vrba, p. Matěj Kříž^c, mydlář, p. Matěj Lonek

P. rychtář městský:

pan Jan Šárek

21[r]

Obnoveni páni inspectores schola, páni starší z vobce, páni starší nad řemesly a hejtmané čtvrtní, ve čtvrtek slavnosti Vstoupení Pána našeho Ježíše Krista na nebe, 16. Maii, za ouřadu p. Šimona Šilhánka z Choustníku^d, primátora města, léta 1602.

Inspectores schola

JMC pan rychtář Mistr Jan Pacheus z Rájové a pan purkmistr, páni.

^a Ssymon Ssylhanek z Chaustniku

^b Sedlcziansky

^c Matieg +

^d Ssymona Ssylhanka z Chaustnik

21[r]

P. starší z vobce:

Mikuláš Suchánek, Burian Čulík^a, Michal Vyletěl, Tomáš^b Peva, Matěj Maštalka, Jan Šilhánek, Řehoř Šuša, Václav Reška, Jan Sirotek, Tomáš Kříž^c, mydlář, Václav Mluvka, Jiřík Zvára

21[v]

Starší nad řemesly

Řezníci: p. Jan Krumpolec, p. Jan Mládek, p. Jan Kutlofský

Pekaři: p. Jan Sedlčanský^d, Matěj Turnovský

Sladovníci: p. Volf Nyškovský, p. Matěj Lonek

Mlynáři: Martin Čechtický^e, Václav Matouš^f, Václav Tomnický

Krejčí: p. Cyprian Pelhřimovský, Michal Vyletěl

Kožešníci: Václav Dryáčnik, Jan Beran

Tkalci: Matěj Vrba, Jiřík Oliva

Kováři: Václav Čermák, Jakub Polák

Ševci, hrnčíři: Václav Reška, Řehoř Holeček, Václav Jilva, hrnčíř

Bednáři, kolaři: Jan Svoboda, Jan Žampach^g, kolař

Truhláři, zámečníci: Ludvík Truhlář, Petr Zámečník

Rybáři: Jan Kmutr, Havel Rambousek^h, Havel z Voseka

Pivovarníci: Matoušⁱ Hromada, Pavel Sekvens

Šenkýři: Vavřinec Plaňanský^j, Matěj Brunka

^a Cziulyk

^b Thomass

^c Thomass Krziž

^d Sedlcziansky

^e Cziehticzky

^f Waczslaw Mataussuw

^g Ziampach

^h Rambauzek

ⁱ Matauss

^j Planiansky

22[r]

Hejtmané čtvrtní

Labská čtvrť v městě: Mikoláš Hlaváček, Prokop Vyskočil

Horská čtvrť: Andres Bradýř, Lukáš Žižka

Kouřimská čtvrť: Řehoř Holeček, Kryštof^a Veletovský

Pražská čtvrť: Melichar Meyzl, Jakub Pexa

Za Labem: Rychtář a Konšelé

Horské předměstí: Matouš^b Hromada, Ludvík Truhlář, Vít^c Žatecký^d

Kouřimské předměstí^e: Jiřík Oliva, Valentin Spudil

Pražské: Jan Špička, sládek, Matouš^f Mračno

K cestám: Jan Špička, forman, Václav Kočí^g

K navštívení vězňů^h: p. Cyprian Pelhřimovský, p. Jan Mládek

Obnoven p. rychtář, konšelé a starší obecní předměstí Zálabského, v pondělí Svatodušní, 27. Maii, za ouřadu p. Zikmunda Kofroje, léta 1602.

Pan rychtář

Jan Kmutr

Konšelé

1. Matěj Turnovský, 2. Václav Sak z Bohuňovicⁱ, 3. Havel Rambousek^j, 4. Jan Sukdolský, pekař

Starší obecní

^a Krystoff

^b Matauss

^c Původní podoba tohoto slova byla v originále *Matau*, první litera *a* je přepsána na *i*, *au* je přeškrtnuto.

^d Ziateczky

^e przedmie:

^f Matauss

^g Waczslaw Kotczy

^h wiezniuw

ⁱ Waczslaw Sak z Bohuniowicz

^j Rambauzek

[1604]

68[r]

Obnoven ouřad v městě Kolíně Novém nad Labem v pátek po neděli třetí slavného^a Z mrtvých vstání, 14. Maii, skrze urozeného a statečného rytíře p. Matesa Prekla z Proksdorffu, JMC rady nad počty a hofrychtýře Království českého, léta Páně 1604.

JMC pan rychtář Mistr Jan Pacheus z Rájové.

Páni spoluradní

pan Šimon Šilhánek z Choustníku^b, primas, p. Volf Nyškovský, p. Cyprian Volyňský,

68[v]

p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, p. Cyprian Pelhřimovský, p. Vavřinec Dupáček, p. Burian^c Čulík, p. Jan Příbramský, pan Havel Rorejc, p. Jan Sedlčanský, p. Tobiáš^d Dubský

Obecní starší

pan Matouš^e Matule, pan Jan Kutlofský, pan Matěj Lonek, pan Václav Chrudimský

Pan rychtář městský

pan Jan Šárek

69[r]

Obnoveni páni inspectores schola, páni starší nad řemesly a hejtmané čtvrtní, v[e] čtvrtek den slavný Vstoupení Krista Pána na nebe, 27. Maii, za ouřadu pana Šimona Šilhánka z Choustníku^f, primátora města Kolína Nového^g nad Labem, léta Páně 1604.

^a Slawne^o

^b Ssymon Ssylhanek z Chaustniku

^c Burgan

^d Thobiass

^e Mathauss

^f Ssymona Ssylhanka z Chaustniku

^g Nowe^o

69[r]

Inspectores schola

JMC pan rychtář Mistr Jan Pacheus z Rájové a pan purkmistr, páni s pány staršími obecními etc.

Páni starší z obce

Mikoláš Suchánek, Tomáš^a Pexa, Řehoř Šuša, Michal Vyletěl, Jan Šilhánek, Šťastný Diblů^b, Václav Reška, Kryštof^c Veletavský, Matěj Vrba, Jan Pager, Jiřík Zvára^d, Jiřík Zajíček

69[v]

Starší nad řemesly

Řezníci: p. Jan Krumpolec, p. Jan Mládek, p. Jan Kutlofský

Mlynáři: Ondřej Kos, Václav Matoušů^e, Jan Rabat

Pekaři: Jan Sedlčanský, Jan Hlohovský

Sladovníci: p. Volf Nyškovský, Matěj Lonek

Krejčí: p. Cyprian Pelhřimovský, Michal Vyletěl

Kožešníci: Jan Beran, Václav Dryáčník

Tkalci: Havel Jelínek, Mikoláš Zahrádka

Kováři: Václav Čermák, Jakub Polák

70[r]

Ševci, hrnčíři: Václav Reška, Mikoláš Hlaváček, Václav Jilva, hrnčíř

Bednáři, kolaři: Jan Svoboda, Tomáš^f Vyškovský, kolař

Truhláři, zámečníci: Ludvík Truhlář, Petr Zámečník

Rybáři: Havel Rambousek^g, Adam Šturm, Václav Sak

Pivovarníci: Matouš^h Hromada, Jan Hodnej

Šenkýři: Otec: p. Cyprian Volyňský, Vavřinec Plaňanskýⁱ, Matěj Brunka

^a Thomass

^b Sstastny Dibluw

^c Krystoff

^d z Wara

^e Waczslaw Mataussuw

^f Thomass

^g Rambauzek

^h Mathauss

ⁱ Planiansky

70[r]

Hejtmané čtvrtní v městě

Labská čtvrť: Kašpar Cihlářů, Jan Hlaváček

Horská čtvrť: Jan Nosek, Lukáš Žiška^a

70[v]

Kouřimská čtvrť: Kryštof^b Veletavský, Jan Ránofrej

Pražská čtvrť: Melichar Melíšek, Jakub Pexa

Předměstí

Za Labem: Rychtář a Konšelé

Horské předměstí: Matouš^c Hromada, Ludvík Truhlář, Jan Kutler

Kouřimské předměstí: Jiřík Oliva, Valentin Spudil

Pražské předměstí: Jan Špička, Vavřinec Pekelský

K cestám: Havel Zákonník^d, Jan Špička, forman

71[r]

K navštívení vězňů^e: p. Jan Příbramský, p. Tobiáš^f Dubský

Feria 2 Pentecostes, 7. Junii, anno 1604, consule domino Simone Ssylhanectio
a Chaustnik, urbis primate.

Renovatio Transalbensium

Rychtář:

Pavel Pavlounek

Konšelé:

Matěj Pražák, Havel Rambousek^g, Jan Baroch Týnišťský, Václav Mejtský

Starší obecní

Matěj Chalaba, Jakub Hradecký

^a Zysska

^b Krystoff

^c Matauss

^d Zakonik

^e Wieznuw

^f Thobiass

^g Rambauzek

[1605]

99[r]

Renovatio amplissimi senatus N. Coloniensis per generosum ac strenuum equitem dominum Mathaeum Prekl de Proksfforta etc., hodefridichium regni Bohemia. SCM consiliarium etc. 22. Aprilis anno 1605, feliciter facta.

JMC pan rychtář, poctivý pan Mistr Jan Pacheus z Rájové etc., professor Academia Pragensis olim etc.

Ordo senatorum

p. Šimon Šilhánek z Choustníku^a, primas, p. Volf Nyškovský, p. Cyprian Volyňský, p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, p. Vavřinec Soběslavský, p. Havel Rorejc, p. Jan Sedlčanský, p. Jan Šárek, p. Tobiáš^b Dubský, p. Jan Příbramský, p. Karel Zikmundů^c

99[v]

Tribuni plebis

p. Matouš Matule^d, p. Burian Čulík, p. Matěj Lonek, p. Václav Chrudimský

Judex civilis

p. Jan Kutlofský jinak Vodička

Duodecim viri

p. Cyprian Pelhřimovský, Tomáš^e Peksa, Matěj Vrba, Řehoř Šuša, Šťastnej^f Dibel, Jan Šilhánek, Mikuláš Hlaváček, Václav Reška, Jan Pager, Jiřík Zvára, Jan Svoboda, bednář a Jiřík Zajíček

Statores publici

Jakub Brodskej manu propria^g, Mikuláš Nymburský

^a Ssimon Ssilhanek z Chaustniku

^b Thobiass

^c Zygmunduw

^d Mathauss Mathule

^e Thomass

^f Sstiasney

^g mppa

[1606]

116[r]

Léta^a Páně 1606, feria 6 post Jubilate, 21. Aprilis, obnoven ouřad konšelský v městě Kolíně Novém nad Labem, skrze urozeného a statečného rytíře pana Matesa Prekla z Pruksdorffu, JMC radu nad počty a hofrychtýře Království českého etc.

Primas

p. Cyprian Volyňský

Konšelé

p. Šimon Šilhánek z Choustníku^b, p. Volf Nyškovský, p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, p. Vavřinec Soběslavský, p. Jan Sedlčanský, p. Jan Šárek, p. Tobiáš^c Dubský, p. Jan Příbramský, p. Karel Zikmundů^d, p. Burian Čulík

Starší obecní

p. Havel Rorejc, p. Matouš Matule^e, p. Matěj Lonek, p. Daniel Hyttich

Rychtář městský

p. Jan Kutlofský

116[v]

Obnoveni páni inspektoreš školní, páni starší z obce i páni starší nad řemesly a hejtmané čtvrtní, v pondělí den památný svatých^f Filipa a Jakuba, apoštolů^g, 1. Maii, za ouřadu pana Cypriana Volyňského, primátora města^h, léta Páně 1606.

Inspectores schola

JMC pan rychtář, poctivý p. Mistr Jan Pacheus z Rájové etc. a pan purkmistr, páni radní s pány staršími obecními etc.

^a etta

^b Ssimon Ssilhanek z Chaustniku

^c Thobiass

^d Zygmunduw

^e Mathauss Mathule

^f S^{tych}

^g Apposstoluw

^h P.M.

116[v]

Starší z obce

Tomáš^a Peksa, Václav Chrudimský, Řehoř Šuša, Matěj Vrba, Jan Šilhánek, Šťastnej Diblů^b, Václav Reška, Jan Pager, Matěj Mařštalka^c, Jiřík Zvára, Mikoláš Hlaváček a Jiřík Zajíček

Služebníci úřadu purkmistrského

Jakub Brodský manu propria^d, Matěj Černoorský

117[r]

Starší nad řemesly

Řezníci: p. Jan Mládek, p. Jan Kutlofský, p. Burian Čulík

Mlynáři: Ondřej Kos, Václav Matoušů^e, Vojtěch Kopřiva

Pekaři: p. Jan Sedlčanský, Adam Fechtner

Sladovníci: p. Volf Nyškovský, p. Matěj Lonek

Krejčí: Tomáš^f Peksa, Jakub Buchal

Kožešníci: Jan Beran, Jakub Mřeněk

Tkalci: Jan Vokoun, Jiřík Oliva

Kováři: Václav Čermák, Jakub Polák

Ševci, hrnčíři: Václav Reška, Mikoláš Hlaváček, Václav Jilva

Bednáři, kolaři: Kašpar Cihlár, Tomáš^g Vyškovský

Truhláři, zámečníci: Ludvík Truhlář, Jan Trnka, zámečník

Rybáři: Havel Rambousek^h, Adam Šturmⁱ, Václav Hudec

Pivovarníci: Matouš^j Hromada, Pavel Sekvens

Šenkýři: P. otec p. Cyprian Volyňský, primas^k, Vavřinec Plaňanský^l, Matěj Brunka

^a Thomass

^b Sstiasstney Dibluw

^c Marzsstalka

^d m^u pp^a

^e Waczslaw Mathaussuw

^f Thomass

^g Thomass

^h Rambauzek

ⁱ Ssturem

^j Mathauss

^k prym

^l Planiansky

[1607]

132[r]

Obnoven ouřad konšelský v městě Kolíně Novém nad Labem, v sobotu po památce Nalezení Svatého^a kříže, 5. Maii, skrze urozeného a statečného rytíře pana Matesa Prekra z Pruksdorffu, JMC radu nad počty a hofrychtýře Království českého, léta 1607.

Primas

Pan Cyprian Volyňský

Konšelé

pan Šimon Šilhánek z Choustníku^b, pan Volf Nyškovský, pan Jan Mládek, pan Jan Krumpolec, pan Vavřinec Soběslavskéj, p. Jan Sedlčanskéj, p. Jan Šárek, p. Tobiáš^c Dubskej, p. Jan Příbramskéj, p. Karel Zikmundů, p. Burian^d Čulík

132[v]

Starší obecní

p. Havel Rorejc^e, p. Matouš^f Matule, p. Daniel Hyttich^g, p. Matěj Lonek

Pan rychtář

Jan Vodička

Léta Páně 1607, v[e] středu po neděli Cantate, 16. Maii, obnoveni páni inspectores schole, páni starší z vobce, páni starší nad řemesly a hejtmané čtvrtní, za ouřadu pana Cypriana Volyňského, primátora města.

Inspectores schole

JMC pan rychtář, poctivý pan Mistr Jan Pacheus z Rájové a pan purkmistr, páni s pány staršími obecními.

^a S^o

^b Ssimon Ssilhanek z Chaustniku

^c Thobiass

^d Burigan

^e Roleicz

^f Matauss

^g Daniehel Hittich

132[v]

Starší z obce

Tomáš^a Pexa, Václav Chrudimskej, Řehoř Šuša, Matěj Vrba, Jan Šilhánek, Šťastnej Diblů^b, Václav Reška, Jan Pager, Jakub Vetčán^c, Jiřík Zvára, Mikoláš Hlaváček, Jiřík Zajíček

133[r]

Starší nad řemesly

Řezníci: p. Jan Mládek, p. Jan Kutlofskej, p. Vavřinec Soběslavský

Mlynáři: Ondřej Kos, Václav Matoušů^d, Václav Konvalínka

Pekaři: p. Jan Sedlčanský, Jan Hlohovský

Sladovníci: p. Volf Nyškovskej, p. Matěj Lonek

Krejčí: Tomáš^e Pexa, Jakub Buchal

Kožešníci: Jan Beran, Jakub Mřeněk

Tkalci: Havel Jelínek, Jiřík Nesrovnal

Kováři: Václav Čermák, Adam Kačatej

133[v]

Ševci: Václav Reška, Řehoř Holeček

Bednáři, kolaři: Kašpar Cihlár, Tomáš^f Vyškovský

Truhláři, zámečníci: Ludvík Truhlář, Faltin Zámečník

Pivovarníci: Matouš^g Hromada, Pavel Zegner

Šenkýři: P. otec pan primas, Vavřinec Plaňanskej^h, Matěj Brunka

^a Tomass

^b Sstastey Dibluw

^c Weczan

^d Mataussuw

^e Thomass

^f Thomass

^g Matauss

^h Pananskey

133[v]

Hejtmané čtvrtní v městě

Labská čtvrť: Mikoláš Hlaváček, Kašpar Cihlář

Horská: Havel Jelínek, Matouš^a Forman

Kouřimská: Jan Rafeil, Matěj Brunka

Pražská: Melichar Meyzl, Jakub Peksa

Předměstí

Za Labem: Rychtář a Konšelé

Horské předměstí: Mikoláš Kápinos, Štěpán Kadeřávek, Jan Kutlar

Kouřimské: Tomáš^b Vyškovský, Adam Kačatej

Pražské: Jan Špička, Pavel Milošovský

^a Matauss

^b Thomass

[1608]

146[r]

Obnoven ouřad konšelský v městě Kolíně Novém nad Labem, v[e] středu po neděli Jubilate, 30. Aprilis, skrze urozeného a statečného rytíře p. Matesa Prekla z Pruksdorffu, JMC rady nad počty a hofrychtýře Království českého, léta 1608.

Bonum est confiteri domino et psallere nomini tuo altissime.

Jesu Adsis Miseris.

147[r]

JMC rychtář p. M. Jan Pacheus z Rájové.

pan primas Cyprian Volyňský, pan Šimon Šilhánek z Choustníku^a, pan Volf Nyškovský, pan Jan Mládek, pan Jan Krumpolec, pan Havel Rorejc, pan Jan Sedlčanský, pan Karel Zikmundů^b, pan Mikoláš Peycerin ze Mstětic, pan Tobiáš^c Dubský, pan Petr Podmanický

Starší obecní

Matouš^d Matule, Řehoř Šuša, Daniel Hyttich, Matěj Lonek,

147[v]

Rychtář městský

p. Jan Šárek

Léta Páně 1608, v pondělí po neděli Cantate, 5. Maii, obnoveni páni inspectores schola, páni starší z obce, starší nad řemesly a hejtmané čtvrtní^e, za ouřadu p. Cypriana Volyňského, primátora města.

Inspectores schola

JMC pan rychtář Mistr Jan Pacheus z Rájové, pan purkmistr, páni spoluradní a páni starší obecní.

^a Ssimon Ssylhanek z Chaustniku

^b Zygmunduw

^c Thobiass

^d Mathauss

^e cztwr:nij

147[v]

Starší z obce

Vavřinec Soběslavský, Burian Čulík, Matěj Vrba, Václav Chrudimský, Václav Reška, Jan Šilhánek, Mikoláš Hlaváček, Jan Pager, Jakub Vetčán, Václav Čechinkar, Jiřík Zvára, Petr Tuček

148[r]

Starší nad řemesly

Řezníci: p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, Vavřinec Soběslavský

Sladovníci: p. Volf Nyškovský, p. Matěj Lonek

Mlynáři: Ondřej Kos, Václav Konvalínka

Pekaři: p. Jan Sedlčanský, Jan Hlohovský

Krejčí: Prokop Vyskočil, Kryštof^a Veletovský, Melichar Meyzl

Kožešníci: Jan Beran, Jakub Mřeněk

Tkadlci: Jiřík Nesrovnal, Jiřík Oliva

Kováři: Václav Čermák, Adam Kačatej

Ševci, hrnčíři: Václav Reška, Řehoř Holeček, Vít Čapek, hrnčír

Bednáři, kolaři: Kašpar Cihlár, Tomáš^b Vyškovský, kolař

Truhláři, zámečníci: Ludvík Truhlář, Faltin Zámečník

Pivovarníci: Matouš^c Hromada, Pavel Sekvens

Rybáři: Havel Rambousek^d, Matěj Chalaba, Jan Tejnecký, rybář z Hradištká

Šenkýři: P. otec p. Cyprian Volyňský, primátor města, Vavřinec Plaňanský, Matěj Brunka

^a Krystoff

^b Thomass

^c Mathauss

^d Rambauzek

148[v]

Hejtmané čtvrtní

Labská čtvrť v městě: Kašpar Cihlář, Jiřík Zvára

Horská čtvrť: Matouš Formanů^a, Lukáš Žížka

Kouřimská čtvrť: Melichar Meyzl, Jakub Pexa

Pražská čtvrť: Řehoř Holeček, Karel Oves

Z předměstí

Za Labem: Rychtář a Konšelé

Horská čtvrť: Štěpán Kadeřávek, Jan Kutlar, Ondřej Laštovička

Kouřimská čtvrť: Jan Škoda, Adam Kačatej

Pražská čtvrť: Jan Špička, sládek, Jakub Nosek

K navštěvování vězňů^b: Matouš^c Matule, Řehoř Šuša

K cestám: Tomáš^d Červenka, Jan Muzika

^a Mathauss Fformanuw

^b wěžnuw

^c Mathauss

^d Tomass

[1609]

169[r]

Obnoven ouřad konšelský v městě Kolíně Novém nad Labem, v pátek po neděli Jubilate, 15. Maii, skrze urozeného a statečného rytíře pana Matesa Prekla z Proksdorffu, JMC rady nad počty a hofrychtýře Království českého, léta Páně 1609.

JMC pan rychtář Mistr Jan Pacheus z Rájova.

Páni spoluradní

pan Cyprian Volyňský, primas, p. Šimon Šilhánek z Choustníku^a, p. Volf Nyškovský, p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, p. Havel Rorejc,

169[v]

p. Jan Sedlčanský, p. Karel Zikmundů^b, p. Mikoláš Peycerin ze Mstětic, p. Jan Příbramský, p. Petr Podmanický, p. Jan Šárek

Starší obecní

p. Matouš^c Matule, p. Daniel Hyttich, p. Řehoř Šuša, p. Tobiáš^d Dubský

Rychtář městský

p. Matěj Lonek

Léta Páně 1609, v pátek po neděli Cantate, 22. Maii, obnoveni páni inspectores schola, páni starší z obce, starší nad řemesly a hejtmané čtvrtní, za ouřadu p. Cypriana Volyňského, primátora města.

Inspectores schola

JMC pan rychtář p. Mistr Jan Pacheus z Rájové, pan purkmistr, páni spoluradní a páni starší obecní.

^a Ssimon Ssylhanek z Chaustniku

^b Zygmunduw

^c Mathauss

^d Thobiass

170[r]

Starší z obce

Vavřinec Soběslavský, Burian Čulík, Václav Chrudimský, Mikoláš Hlaváček, Václav Reška, Jan Šilhánek, Jan Pager, Jakub Vetčán^a, Jan Kramář, Jiřík Zvára, Matouš^b Hromada, Ludvík Truhlář

Starší nad řemesly

Řezníci: p. Jan Mládek, p. Jan Krumpolec, Burian Čulík

Sladovníci: p. Volf Nyškovský, p. Matěj Lonek

Mlynáři: Ondřej Kos, Václav Konvalínka, Martin Zlatej

Pekaři: p. Jan Sedlčanský, Jan Hlohovský

Krejčí: Prokop Vyskočil, Kryštof^c Veletovský, Melichar Meyzl

Kožešníci: Jan Beran, Jakub Mřeněk

Tkadlci: Jiřík Nesrovnal, Jan Vokoun

170[v]

Kováři: Václav Čermák, Adam Kačatej

Ševci, hrnčíři: Václav Reška, Řehoř Holeček, Vít Čapek, hrnčír

Bednáři, kolaři: Kašpar Cihlár, Tomáš^d Vyškovský

Truhláři, zámečníci: Ludvík Truhlář, Faltin Zámečník

Pivovarníci: Matouš^e Hromada, Jiřík Hodnej

Rybáři: Havel Rambousek^f, Matěj Chalaba, Jan Tejnecký, rybář z Hradištká

Šenkýři: P. otec p. Cyprian Volyňský, primas, Vavřinec Plaňanský, Matěj Brunka

Hejtmané čtvrtní

Labská čtvrť v městě: Kašpar Cihlár, Jiřík Šram

Horská čtvrť: Matouš Formanů^g, Jan Vyletěl

Kouřimská čtvrť: Řehoř Holeček, Pavel Veletovský

Pražská čtvrť: Jakub Pexa, Vít Krakovanský

^a Weczan

^b Mathauss

^c Krystoff

^d Thomass

^e Mathauss

^f Rambauzek

^g Mathauss Fformanuw

170[v]

Předměstí

Za Labem: Rychtář a Konšelé

Horská čtvrť: Štěpán Kadeřávek, Jan Kutlar, Ondřej Laštovička

Kouřimská čtvrť: Jan Škoda, Adam Kačatej

Pražská čtvrť: Jan Špička, sládek, Jakub Nosek

K navštěvování vězňů^a: p. Matouš^b Matule, p. Řehoř Šuša

K cestám: Tomáš^c Červenka, Jan Muzika, kočí^d

172[v]

Feria secunda Pentecoste, 8. Junii, anno 1609, consule^e: Cypriano Uolino, urbis primate etc.

Rychtář a konšelé, též straší obecní předměstí Zálabského, zvoleni.

Rychtář

Jan Baroch Týnišťský

Konšelé

Pavel Pavlounek, Jan Hlohovský, Jiřík Muláček, Ondřej Šula

Starší obecní

Václav Mejtský, Matěj Pražák

Páni starší nad mlynáři téhož dne, ui de superius folio 170 A.

^a wężnuw

^b Mathauss

^c Thomass

^d kotczi

^e Cons:

3.3 Jmenný rejstřík

B

Baroch Týnišťský, Jan	73, 85
Beran, Jan	69, 72, 76, 78, 81, 84
Bradýř, Andres	70
Brodský, Jakub	74, 76
Brunka, Matěj	69, 72, 76, 78, 79, 81, 84
Buchal, Jakub	76, 78

C

Cihlářů, Kašpar	73, 76, 78, 79, 81, 82, 84
------------------------	----------------------------

Č

Čapek, Vít, hrnčíř	81, 84
Čečinkar, Václav	81
Čechtický, Martin	69
Čermák, Václav	69, 72, 76, 78, 81, 84
Černohorský, Matěj	76
Červenka, Tomáš	82, 85
Čulík, Burian	69, 71, 74, 75, 76, 77, 81, 84

D

Diblů, Šťastný	72, 74, 76, 78
Dryáčník, Václav	69, 72
Dubský, Tobiáš	71, 73, 74, 75, 77, 80, 83
Dupáček, Vavřinec	71

F

Fechtner, Adam	76
Forman, Matouš	79, 82, 84

H

Hlaváček, Jan	73
Hlaváček, Mikoláš	70, 72, 74, 76, 78, 79, 81, 84
Hlohovský, Jan	72, 78, 81, 84, 85
Hodnej, Jan	72
Hodnej, Jiřík	84
Holeček, Řehoř	69, 70, 78, 81, 82, 84
Hradecký, Jakub	73
Hromada, Matouš	69, 70, 72, 73, 76, 78, 81, 84
Hudec, Václav	76
Hyttich, Daniel	75, 77, 80, 83

CH

Chalaba, Matěj	73, 81, 84
Chrudimský, Václav	71, 74, 76, 78, 81, 84

J

Jelínek, Havel	72, 78, 79
Jilva, Václav, hrnčíř	69, 72, 76

K

Kačatej, Adam	78, 79, 81, 82, 84, 85
Kadeřávek, Štěpán	79, 82, 85
Kápinos, Mikoláš	79
Kmutr, Jan	69, 70
Kočí, Václav	70
Kofroj, Zikmund	68, 70
Konvalínka, Václav	78, 81, 84
Kopřiva, Vojtěch	76
Kos, Ondřej	72, 76, 78, 81, 84
Krakovanský, Vít	84
Kramář, Jan	84

K

Krumpolec, Jan	68, 69, 71, 72, 74, 75, 77, 80, 81, 83, 84
Kříž, Matěj, mydlář	73
Kříž, Tomáš, mydlář	74
Kutlar, Jan	73, 79, 82, 85
Kutlofský (Vodička), Jan	68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78

L

Laštovička, Ondřej	82, 85
Lonek, Matěj	68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84

M

Maštalka, Matěj	69, 76
Matoušů, Václav	69, 72, 76, 78
Matule, Matouš	71, 74, 75, 77, 80, 82, 83, 85
Mejtský, Václav	73, 85
Meyzl (jinak Melíšek), Melichar	70, 73, 79, 81, 82, 84
Milošovský, Pavel	79
Mládek, Jan	68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84
Mluvka, Václav	69
Mračno, Matouš	70
Mřeněk, Jakub	76, 78, 81, 84
Muláček, Jiřík	85
Muzika, Jan, kočí	82, 85

N

Nesrovnal, Jiřík	78, 81, 84
Nosek, Jakub	82, 85
Nosek, Jan	73
Nymburský, Mikoláš	74

N

Nyškovský, Volf 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80,
81, 83, 84

O

Oliva, Jiřík 69, 70, 73, 76, 81,

Oves, Karel 82

P

Pager, Jan 72, 74, 76, 78, 81, 84

Pacheus z Rájové, Jan 68, 71, 72, 74, 75, 77, 80, 83

Pavlounek, Pavel 73, 85

Pekelský, Vavřinec 73

Pelhřimovský, Cyprian 68, 69, 70, 71, 72, 74

Peva, Tomáš 69

Pexa, Jakub 70, 73, 79, 82, 84

Pexa, Tomáš 72, 74, 76, 78

Peycerin ze Mstětic, Mikoláš 80, 83

Plaňanský, Vavřinec 69, 72, 76, 78, 81, 84

Podmanický, Petr 80, 83

Polák, Jakub 69, 72, 76

Pražák, Matěj 73, 85

Prekl z Proksdorfu, Mates 68, 71, 74, 75, 77, 80, 83

Příbramský, Jan 68, 71, 73, 74, 75, 77, 83

R

Rabat, Jan 72

Rafeil, Jan 79

Rambousek, Havel 69, 70, 72, 73, 76, 81, 84

Ránofrej, Jan 73

Reška, Václav 69, 72, 74, 76, 78, 81, 84

Rorejc, Havel 68, 71, 74, 75, 77, 80, 83

Rozhovský z Rozhovic, Jan 68

S

Sak z Bohuňovic, Václav	70, 72
Sedlčanský, Jan	68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84
Sekvens, Pavel	69, 76, 81
Širotek, Jan	69
Soběslavský, Vavřinec	68, 74, 75, 77, 78, 81, 84
Spudil, Valentin	70, 73
Suchánek, Mikoláš	69, 72
Sukdolský, Jan, pekař	70
Svoboda, Jan	69, 72, 74

Š

Šárek, Jan	68, 71, 74, 75, 77, 80, 83
Šilhánek, Jan	69, 72, 74, 76, 78, 81, 84
Šilhánek z Choustníku, Šimon	68, 71, 73, 74, 75, 77, 80, 83
Škoda, Jan	82, 85
Špička, Jan, forman	70, 73
Špička, Jan, sládek	70, 73, 79, 82, 85
Šram, Jiřík	84
Šturm, Adam	72, 76
Šula, Ondřej	85
Šuša, Řehoř	69, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 83, 85

T

Tejnecký, Jan, rybář z Hradišťka	81, 84
Tomnický, Václav	69
Trnka, Jan, zámečník	76
Truhlář, Ludvík	69, 70, 72, 73, 76, 78, 81, 84
Tuček, Petr	81
Turnovský, Matěj	69, 70

V

Veletovský, Kryštof	70, 72, 73, 81, 84
Veletovský, Pavel	84
Vetčán, Jakub	78, 81, 84
Vokoun, Jan	76, 84
Volyňský, Cyprian	68, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 85
Vrba, Matěj	68, 69, 72, 74, 76, 78, 81
Vyletěl, Jan	84
Vyletěl, Michal	69, 72
Vyskočil, Prokop	70, 81, 84
Vyškovský, Tomáš, kolař	72, 76, 78, 79, 81, 84

Z

Zahrádka, Mikoláš	72
Zajíček, Jiřík	72, 74, 76, 78
Zákonník, Havel	73
Zámečník, Faltin	78, 81, 84
Zámečník, Petr	69, 72
Zegner, Pavel	78
Zikmundů, Karel	74, 75, 77, 80, 83
Zlatej, Martin	84
Zvára, Jiřík	69, 72, 74, 76, 78, 81, 82, 84
Z Voseka, Havel	69

Ž

Žampach, Jan, kolař	69
Žatecký, Vít	70
Žižka, Lukáš	70, 73, 82

Závěr

V rámci předkládané bakalářské práce byl proveden diplomatický rozbor Purkmistrské knihy z let 1601–1610, která se dochovala z prostředí kolínské městské kanceláře. Metodou vědecké transkripce byla vypracována výběrová edice zápisů o obnovování městské rady, které byly do knihy zaznamenávány ve sledovaném období. Kniha byla konzervována a ponechána s původní vazbou. Až na dvě folia, která v knize chybí, lze říci, že se studovaný pramen dochoval kompletní.

Z paleografického rozboru rukopisu vyplývá, že do Purkmistrské knihy učinili zápisy 4 písaři, a to mladší písař radní Jan Kirchpryk Berounský, starší písař radní M. Martin Mathiades Písecký by mohl být písařem označeným v paleografickém rozboru písmenem B, písař přední radní M. Štěpán Pruner z Prahy a Jakub Brodský. V rukopise se vyskytují ještě další dvě anonymní písařské ruce. Pravděpodobně do knihy učinil záznam, v případě nutnosti nebo nepřítomnosti písaře, některý z konšelů. V rámci komparativní analýzy byly použity další dochované prameny, ve kterých se můžeme setkat mimo jiných i s písmem radního písaře Jana Kirchprika Berounského a M. Štěpána Prunera z Prahy.

Purkmistrská kniha je cenným pramenem jak pro celkové dějiny, tak i místní, odráží vnitřní i vnější život města. Prostřednictvím tohoto pramene můžeme alespoň z části sledovat život městského obyvatelstva, dějiny města Kolína a okolí a městskou správu v letech 1601–1610. Obsahová analýza prokázala, že kniha je rukopisem bohatým a jedinečným zdrojem informací o městském prostředí především z oblasti soudnictví sporného. Největší množství zápisů, které byly do knihy učiněny, se týkalo především majetkových a finančních záležitostí (597). Vedle těchto záznamů najdeme i zápisy o záležitostech cechovních (1) a obecních (15), pozůstalostních (23) či sirotčích (6), trestněprávních (3), také o vybírání kontribucí (1), pomluvy o nářky poctivosti (5) a utrhaní na cti (2). Ze zápisů lze také zrekonstruovat obsazení městské rady v letech 1602–1609. Pro rok 1601 a 1610 se v knize odráží pouze částečné zápisy o přijetí úřadu příslušným purkmistrem.

Obsažené poznatky v této bakalářské práci by mohly být příspěvkem pro regionální historii i námětem pro další práci s dochovanými kolínskými prameny.

Seznam použitých zkratek

AČ	Archivní časopis
AMK	Archiv města Kolína
AUC	Acta Universitatis Carolinae
č.	číslo
ed.	editor
edd.	editoři
FF	Filozofická fakulta
g. cz.	groš český
g. m.	groš míšenský
JMC	Jeho Milost císařská
kol.	kolektiv
M.	Mistr
fol.	folio
odd.	oddělení
p.	pan
r	recto
ř.	řádek
s.	strana
srov.	srovnatelné
sv.	svatý
SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
UK	Univerzita Karlova
v	verso
VZZ	Vladislavské zřízení zemské

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

SOA Praha, SOkA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan.

Kniha purkmistrovská 1601–1610; Kniha purkmistrovská 1610–1615; Kniha purkmistrovská 1615–1628; Kniha opisů listů odesílaných 1599; Kniha opisů listů odesílaných 1611–1616; Radní manuál 1602–1603; Radní manuál 1606; Radní manuál 1607–1608; Radní manuál 1608–1609; Liber obligationum 1568–1614; Liber obligationum 1614–1730; Liber contractuum VI. 1565–1604; Liber contractuum VII. 1604–1687; Liber testamentorum 1584–1688.

Prameny vydané

Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae II., ed. Gustav FRIEDRICH, Praha 1912.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae III., edd. Jaromír ČELAKOVSKÝ – Gustav FRIEDRICH, Praha 1948.

Práva městská Království českého 1579. Edice, edd. Jiří ŠOUŠA – Jana VOJTÍŠKOVÁ – Klára WOITSCHOVÁ, in: Karel MALÝ a kol., Práva městská Království českého. Edice s komentářem, Praha 2013.

Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae II., ed. Josef EMLER, Praha 1882.

Seznam literatury

Marie BLÁHOVÁ, *Historická chronologie*, Praha 2001.

Marie BLÁHOVÁ, *Nejstarší městská kniha města Kolína*, AUC – Philosophica et historica, Z pomocných věd historických, Praha 1979, s. 117–139.

Jiří ČAREK a kol., *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956.

Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Praha 2004.

Zdeňka HLEDÍKOVÁ, in: Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.

František HOFFMANN, *České město ve středověku*, Praha 1992.

Josef JANÁČEK, *České dějiny – Doba předbělohorská. Kniha I, 1526–1547. Díl 1*, Praha 1968.

Josef JANÁČEK, *České dějiny – Doba předbělohorská. Kniha I, 1526–1547. Díl 2*, Praha 1984.

Josef JANÁČEK, *Rudolf II. a jeho doba*, Praha 1987.

Jan JANÁK – Zdeňka HLEDÍKOVÁ – Jan DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.

Zdeněk JELÍNEK – Zdeněk HELFERT, *Kolínsko*, Praha 1990.

Ladislav JOUZA – Jaroslav PEJŠA, *Zrození královského města*, Regionální muzeum Kolín, 2008.

Jaroslav KAŠPAR, *Úvod do novověké latinské paleografie se zvláštním zřetelem k českým zemím I. – II.*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987.

Jiří KEJŘ, *Vznik městského zřízení v českých zemích*, Praha 1998.

Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526), díl 1., Hospodářská základna a královská moc*, Praha 1992.

Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526), díl 2., Šlechta*, Praha 1994.

Josef MACEK, *Jagellonský věk v českých zemích (1471–1526), díl 3., Města*, Praha 1996.

Karel MALÝ, *Práva městská Království českého*, Praha 2013.

Karel MALÝ (ed.), *Městské právo v 16. – 18. století v Evropě*, (Sborník příspěvků z mezinárodní konference, uspořádané právníkou fakultou UK ve dnech 25. – 27. 9. 1979 v Praze), Praha 1982.

Ivan MARTINOVSKÝ, *Zápas o uznání Vladislavského zřízení zemského*, Ústecký sborník historický 1983, s 133–171.

Rostislav NOVÝ, *Městská diplomatika v Čechách a na Moravě do poč. 16. st.*, in: *Česká diplomatika do roku 1848*, edd. Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ, Praha 1971, s. 156–176.

- Rostislav NOVÝ a kol., *Soupis městských knih českých od roku 1310 do roku 1526*, AUC – Philosophica et historica 4, Praha 1963.
- Jan Vincenc PÁBENÍČEK, *Paměti královského města Kolína*, Časopis českého musea 22/4-6, 1848.
- Hana PÁTKOVÁ, *Česká středověká paleografie*, Praha 2008.
- Stanislav PETR, *Pamětní kniha města Kolína od roku 1501*, Práce muzea v Kolíně 3, 1984, s. 3–73.
- Stanislav PETR, *Nejstarší židovská kniha města Kolína*, Práce muzea v Kolíně 5, 1989, s. 39–75.
- Vojtěch PRÁŠEK, *700 let města Kolína. Kolín 700 let*, Kolín 1957.
- Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, AČ 3, 4, 1953, s. 145–162, 205–227.
- Antonín PROFOUS – Jan SVOBODA, *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny*, díl 2., Praha 1949.
- Antonín PROFOUS – Jan SVOBODA, *Místní jména v Čechách – Jejich vznik, původní význam a změny*, díl 4., Praha 1957.
- Jiří PROCHÁZKA, *Kolín ve fotografii*, Praha 1972.
- Ludmila SULITKOVÁ, *Vývoj městských knih v Brně ve středověku (v kontextu vývoje městských knih v českých zemích)*, Praha 2004.
- Jindřich ŠEBÁNEK – Zdeněk FIALA – Zdeňka HLEDÍKOVÁ (edd.), *Česká diplomatika do r. 1848*, Praha 1971.
- Ivan ŠŤOVÍČEK a kol., *Zásady vydávání novověkých historických pramenů z období poč. 16. st.*, Praha 2002.
- Josef VÁVRA, *Dějiny královského města Kolín nad Labem, odd. první do r. 1618*, Kolín 1888.
- Václav VOJTÍŠEK, *O nejstarších knihách města Kolína nad Labem*, in: Výbor rozprav a studií, Zdeněk FIALA (ed.), Praha 1953, 86–115.
- Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, in: Výbor rozprav a studií, Zdeněk FIALA (ed.), Praha 1953, 52–85.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ, *Pisemná komunikace mezi českými královskými městy v době předbělohorské: Na příkladu Nového Města pražského a polabského pětiměstí*, Praha 2011.

Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Hradec Králové – Ústí nad Orlicí 2013.

Petr VOREL (ed.), *Stavovský odboj roku 1547. První krize habsburské monarchie*. (Sborník příspěvků z vědecké konference konané 29. – 30. 9. 1997), Pardubice 1999.

Seznam příloh

Přílohy tabelární:

- Tab. č. 5 – přehled volených purkmistrů v roce 1601
- Tab. č. 6 – přehled volených purkmistrů v roce 1602
- Tab. č. 7 – přehled volených purkmistrů v roce 1603
- Tab. č. 8 – přehled volených purkmistrů v roce 1604
- Tab. č. 9 – přehled volených purkmistrů v roce 1605
- Tab. č. 10 – přehled volených purkmistrů v roce 1606
- Tab. č. 11 – přehled volených purkmistrů v roce 1607
- Tab. č. 12 – přehled volených purkmistrů v roce 1608
- Tab. č. 13 – přehled volených purkmistrů v roce 1609
- Tab. č. 14 – přehled volených purkmistrů v roce 1610

Přílohy obrazové:

1. Veduta města Kolína z r. 1640
2. Vazba Purkmistrské knihy z let 1601–1610
3. Zápis písaře A – Jan Kirchpryk Berounský
4. Zápis písaře A – Jan Kirchpryk Berounský (druhý typ písma)
5. Zápis písaře B
6. Zápis písaře C – Jakub Brodský
7. Zápis písaře D
8. Zápis písaře E
9. Zápis písaře F – M. Štěpán Pruner z Prahy
10. Titulní list obnovy městské rady z roku 1608
11. Titulní list Purkmistrské knihy z let 1615–1628
12. Záписы poslední vůle v knize testamentů

Tab. č. 5

1601

Purkmistr	Zvolen	
Jan Sedlčanský	30. 11. 1601	[fol. 4r]
Cyprian Pelhřimovský	28. 12. 1601	[fol. 7v]

Tab. č. 6

1602

Purkmistr	zvolen	
Burian Čulík	25. 01. 1602	[fol. 9r]
Vavřinec Soběslavský	22. 02. 1602	[fol. 10v]
Jan Příbramský	22. 03. 1602	[fol. 14r]
Šimon Šilhánek z Choustníku – primátor	19. 04. 1602	[fol. 18r]
Zikmund Kofroj	17. 05. 1602	[fol. 22v]
Jan Rozhovský	14. 06. 1602	[fol. 23r]
Volf Nyškovský	12. 07. 1602	[fol. 23v]
Cyprian Volyňský	09. 08. 1602	[fol. 26r]
Jan Mládek	06. 09. 1602	[fol. 28v]
Jan Krumpolec	04. 10. 1602	[fol. 30v]
Jan Sedlčanský	01. 11. 1602	[fol. 32r]
Cyprian Pelhřimovský	29. 11. 1602	[fol. 33r]
Jan Kutlofský	27. 12. 1602	[fol. 33v]

Tab. č. 7**1603**

Purkmistr	zvolen	
Vavřinec Soběslavský	24. 01. 1603	[fol. 35v]
Jan Příbramský	21. 02. 1603	[fol. 38v]
Šimon Šilhánek z Choustníku – primátor	21. 03. 1603	[fol. 40r]
Zikmund Kofroj	18. 04. 1603	[fol. 42r]
Zikmund Kofroj	30. 05. 1603	[fol. 43v]
Volf Nyškovský	27. 06. 1603	[fol. 49r]
Cyprian Volyňský	25. 07. 1603	[fol. 52r]
Jan Mládek	22. 08. 1603	[fol. 53r]
Jan Krumpolec	19. 09. 1603	[fol. 54v]
Cyprian Pelhřimovský	18. 10. 1603	[fol. 57r]
Jan Vodička jinak Kutlofský	14. 11. 1603	[fol. 59r]
Vavřinec Soběslavský	19. 12. 1603	[fol. 60v]

Tab. č. 8**1604**

Purkmistr	zvolen	
Jan Příbramský	09. 01. 1604	[fol. 61v]
Burian Čulík	06. 02. 1604	[fol. 62r]
Šimon Šilhánek z Choustníku	05. 03. 1604	[fol. 64r]
Volf Nyškovský	02. 04. 1604	[fol. 65r]
Cyprian Volyňský	30. 04. 1604	[fol. 65v]
Šimon Šilhánek z Choustníku – primátor	14. 05. 1604	[fol. 72r]
Volf Nyškovský	11. 06. 1604	[fol. 73r]
Cyprian Volyňský	09. 07. 1604	[fol. 74v]
Jan Mládek	06. 08. 1604	[fol. 77r]
Jan Krumpolec	03. 09. 1604	[fol. 80v]
Cyprian Pelhřimovský	01. 10. 1604	[fol. 82r]
Vavřínek Soběslavský	29. 10. 1604	[fol. 85r]
Havel Rorejc	26. 11. 1604	[fol. 87r]
Jan Příbramský	24. 12. 1604	[fol. 89v]

Tab. č. 9**1605**

Purkmistr	Zvolen	
Burian Čulík	21. 01. 1605	[fol. 91r]
Jan Sedlčanský	18. 02. 1605	[fol. 94r]
Tobiáš Dubský	18. 03. 1605	[fol. 95r]
Šimon Šilhánek z Choustníku – primátor	22. 04. 1605	[fol. 102r]
Volf Nyškovský	20. 05. 1605	[fol. 103r]
Cyprian Volyňský	17. 06. 1605	[fol. 105r]
Jan Mládek	15. 07. 1605	[fol. 105v]
Jan Krumpolec	12. 08. 1605	[fol. 107r]
Vavřinec Soběslavský	16. 09. 1605	[fol. 107v]
Havel Rorejc	07. 10. 1605	[fol. 108v]
Jan Sedlčanský	04. 11. 1605	[fol. 109v]
Jan Šárek	02. 12. 1605	[fol. 111r]
Tobiáš Dubský	30. 12. 1605	[fol. 112r]

Tab. č. 10**1606**

Purkmistr	Zvolen	
Jan Příbramský	27. 01. 1606	[fol. 112v]
Karel Zikmundů	24. 03. 1606 ²⁵⁵	[fol. 113v]
Šimon Šilhánek z Choustníku	24. 03. 1606	[fol. 115r]
Cyprian Volyňský – primátor	21. 04. 1606	[fol. 117v]
Šimon Šilhánek z Choustníku	19. 05. 1606	[fol. 117v]
Volf Nyškovský	16. 06. 1606	[fol. 118v]
Jan Mládek	14. 07. 1606	[fol. 119v]
Jan Krumpolec	11. 08. 1606	[fol. 120r]
Vavřinec Soběslavský	08. 09. 1606	[fol. 120v]
Jan Sedlčanský	06. 10. 1606	[fol. 121r]
Jan Šárek	03. 11. 1606	[fol. 122r]
Tobiáš Dubskej	01. 12. 1606	[fol. 122v]
Jan Příbramskej	29. 12. 1606	[fol. 123v]

²⁵⁵ Chyba písaře, správné datum má zřejmě být: 24. 2. 1606.

Tab. č. 11**1607**

Purkmistr	Zvolen	
Karel Zikmundů	11. 01. 1607	[fol. 125v]
Burian Čulík	23. 02. 1607	[fol. 127r]
Cyprian Volyňský – primátor	23. 03. 1607	[fol. 129r]
Šimon Šilhánek z Choustníku	20. 04. 1607	[fol. 130v]
Cyprian Volyňský – primátor	05. 05. 1607	[fol. 134r]
Šimon Šilhánek z Choustníku	01. 06. 1607	[fol. 135r]
Volf Nyškovský	29. 06. 1607	[fol. 136r]
Jan Mládek	27. 07. 1607	[fol. 137r]
Jan Krumpolec	24. 08. 1607	[fol. 137r]
Vavřinec Soběslavský	21. 09. 1607	[fol. 137v]
Jan Sedlčanskej	19. 10. 1607	[fol. 139r]
Jan Šárek	16. 11. 1607	[fol. 140v]
Tobiáš Dubský	14. 12. 1607	[fol. 141r]

Tab. č. 12**1608**

Purkmistr	zvolen	
Jan Příbramský	11. 01. 1608	[fol. 141v]
Burian Čulík	08. 02. 1608	[fol. 143r]
Cyprian Volyňský primátor	07. 03. 1608	[fol. 144v]
Šimon Šilhánek z Choustníku	04. 04. 1608	[fol. 145r]
Cyprian Volyňský – primátor	02. 05. 1608	[fol. 149r]
Šimon Šilhánek z Choustníku	30. 05. 1608	[fol. 149r]
Volf Nyškovský	27. 06. 1608	[fol. 150v]
Jan Mládek	25. 07. 1608	[fol. 152r]
Jan Krumpolec	22. 08. 1608	[fol. 153v]
Havel Rorejc	19. 09. 1608	[fol. 154v]
Jan Sedlčanský	17. 10. 1608	[fol. 155v]
Karel Zikmundů	14. 11. 1608	[fol. 158r]
Mikuláš Peycerin ze Mstětic	12. 12. 1608	[fol. 159v]

Tab. č. 13**1609**

Purkmistr	Zvolen	
Tobiáš Dubskej	09. 01. 1609	[fol. 160v]
Jan Příbramský	06. 02. 1609	[fol. 163r]
Petr Podmanický z Rájova	06. 03. 1609	[fol. 164r]
Cyprian Volyňský primátor	03. 04. 1609	[fol. 165v]
Šimon Šilhánek z Choustníku	01. 05. 1609	[fol. 167v]
Cyprian Volyňský – primátor	15. 05. 1609	[fol. 171r]
Šimon Šilhánek z Choustníku	12. 06. 1609	[fol. 173v]
Volf Nyškovský	10. 07. 1609	[fol. 174v]
Jan Mládek	07. 08. 1609	[fol. 175v]
Jan Krumpolec	04. 09. 1609	[fol. 177v]
Havel Rorejc	02. 10. 1609	[fol. 179v]
Jan Sedlčanský	30. 10. 1609	[fol. 183v]
Karel Zikmundů	27. 11. 1609	[fol. 185v]
Mikuláš Peycerin ze Mstětic	25. 12. 1609	[fol. 186v]

Tab. č. 14**1610**

Purkmistr	Zvolen	
Jan Příbramský	22. 02. 1610	[fol. 189r]
Petr Podmanický	19. 02. 1610	[fol. 190v]
Jan Šárek	19. 03. 1610	[fol. 192v]
Cyprian Volyňský – primátor	16. 04. 1610	[fol. 193v]
Šimon Šilhánek z Choustníku	14. 05. 1610	[fol. 195v]
Volf Nyškovský	11. 06. 1610	[fol. 198v]

Ukázka č. 2

Vazba Purkmistrské knihy z let 1601–1610²⁵⁷

²⁵⁷ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, *Purkmistrská kniha 1601–1610*.

Man Spiro z Harten-
feldu o Panem Janem Srejte-
rem z Srejtentolu, Stoga Dsobnie
 Před Panem Purkmistrem Průmyslů
 Jse gest koupil, sobie a Manželce, Didicym budaučym
 svým Koli Ornav, od Pana Jana Srejtera z Srejten-
 tolu, a od Rozym Manželky jeho, v Městě mezi lesy Ji-
 bohlanstke, a medle Koli Pana Jana hrumpolce, Polozenau
 za Dummie 75 fl. gld.
 Ze Koli od Venatskyho Dwoce honu, ze
 de lesy Sstitarstke a Jibohlanstke za 103 fl. 25 gld.
 Ze Dabradu Polozenau za Prastym Prědmiestim Mě-
 de lesy gdauce ku Praze za 18 fl. 9 gld. Městě Muzecy
 a Pravicz Jakz bys Pan Jan Srejter vdrizem togo
 gest byl; byym v gedin Dummie 19 fl. 6 fl.
 25 fl. gld. Na fakow Dpusob, kud bys zapisi na ten
 trh, dal v Gotmie 150 fl. gld. a 25 fl. gld.
 porazil. Kteris Pan Jan Srejter byl Korinen na
 dehanym Manzelum na Podil gym nalezty odvesti adat.
 Ze Jakz Jan Spiro pozustawa na ten trh odvesti
 21 fl. 9 fl. gld. Stalo se pyz Průmyslů Pana
 Lypryana Velkymonstkeho, Pana Manžgucze Dobieslan-
 skago, v Batek po Panatze Orateho Manžgucze
 Muczednika Bozjho, 13 Augusti, Anno Mluti 1604

MUSEUM
 král. města
 KOLINA

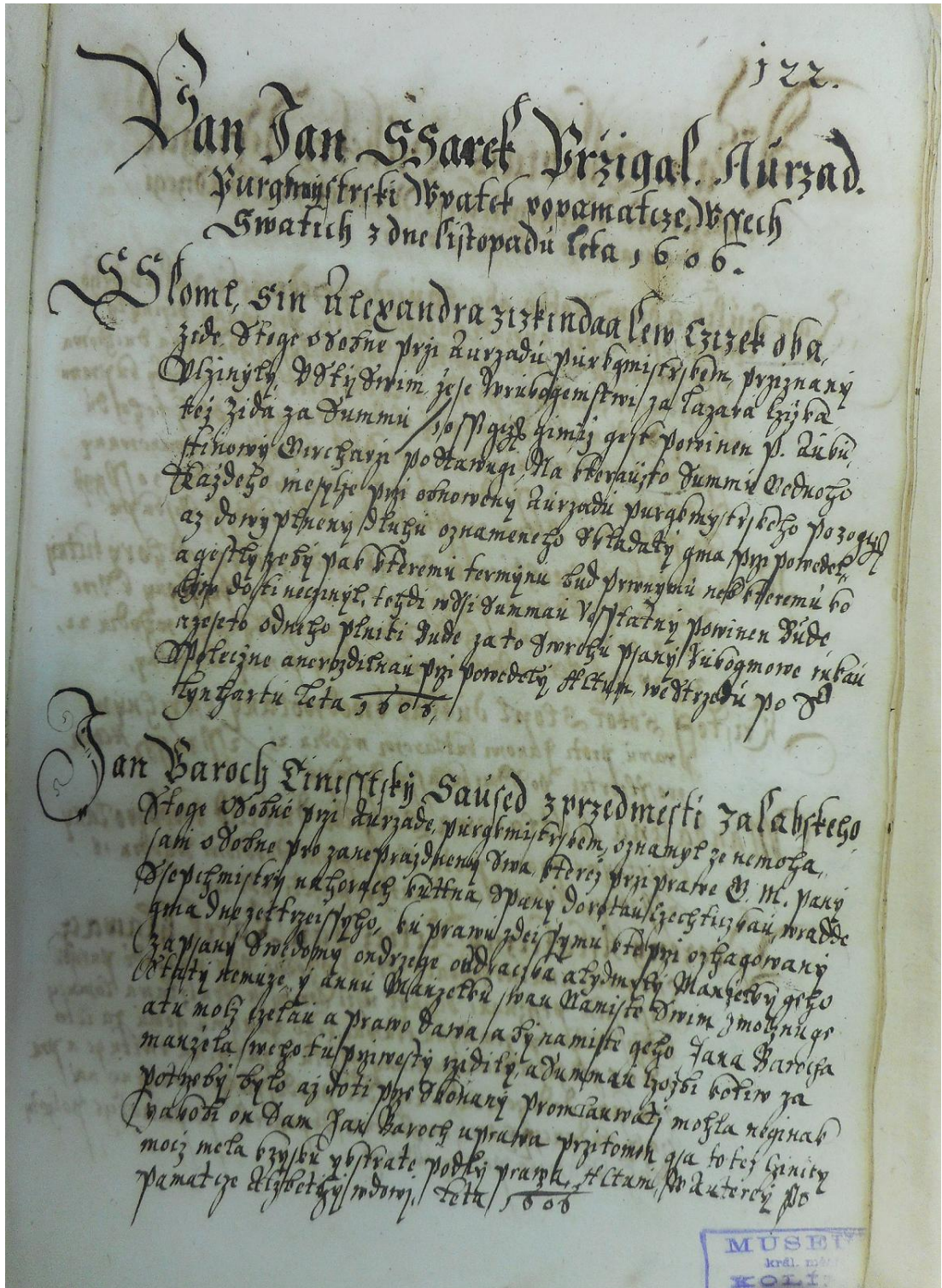
Zápis písaře B²⁶⁰

²⁶⁰ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Purkmistrská kniha 1601–1610, fol. 78r.

J. Jakub Burchal stogr pny Lučvadir Burgkemistrnym
 slozil 2 7 30 gl 38. pny Jorgbaltuis, a gyz voflatuis;
 giniy byl porinovat. Jani Luuis Vlahuinske mody,
 a gyz Polhymurba; 3 dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 ziada duitouuu byt 8. Acta Fria 4. post Exaudj. 608.
 Magstran Santik, Stogr dfobnit pny Lučvadir Burgk,
 valisly houn s pnyzual, a gyz pnyy, bio gyz pnygal od
 dovtly 3 dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 na Acta 1 6 0 6. a gyz 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 na Acta 1 6 0 7. pnyzual; bio gyz pat dovtly dovtly
 3 dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy to dovtly huzo,
 st gyz dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy; a taboivy pnyzual pnyd gyz od pny
 odvtly; pny 3 voflatuis pnyzual a pnyzual do
 dny Acta od Acta gyz voflatuis dny; a pnyzual
 pny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy dny pny voflatuis; a gyz 2 7 30 gl 38
 pnyzual pnyzual pnyzual odvtly; pny pnyzual, a
 na 18to au 4 30 17 30 Duiunuy dny dny, on au 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 gyz 8. Acta 18to au 4 30 17 30 Duiunuy po dny dny dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 Acta 1 6 0 5.
 Martin Belhymurba, vyzlany od pny Luuis kbal,
 „voflatuis, mody dovtly, a gyz Polhymurba, 3 dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 18to au 4 30 17 30 Duiunuy, vyzlany gyz 2 7 30 gl 38 pnyzual.
 „Dny pnyzual Jorgbaltuis od Jakuba Burchala na pnyzual
 pnyzual, 3 dny 18to au 4 30 17 30 Duiunuy 2 7 30 gl 38. Acta 18to au 4 30 17 30 Duiunuy
 pnyzual 3 7 30 gl 38. voflatuis, a pnyzual dny,

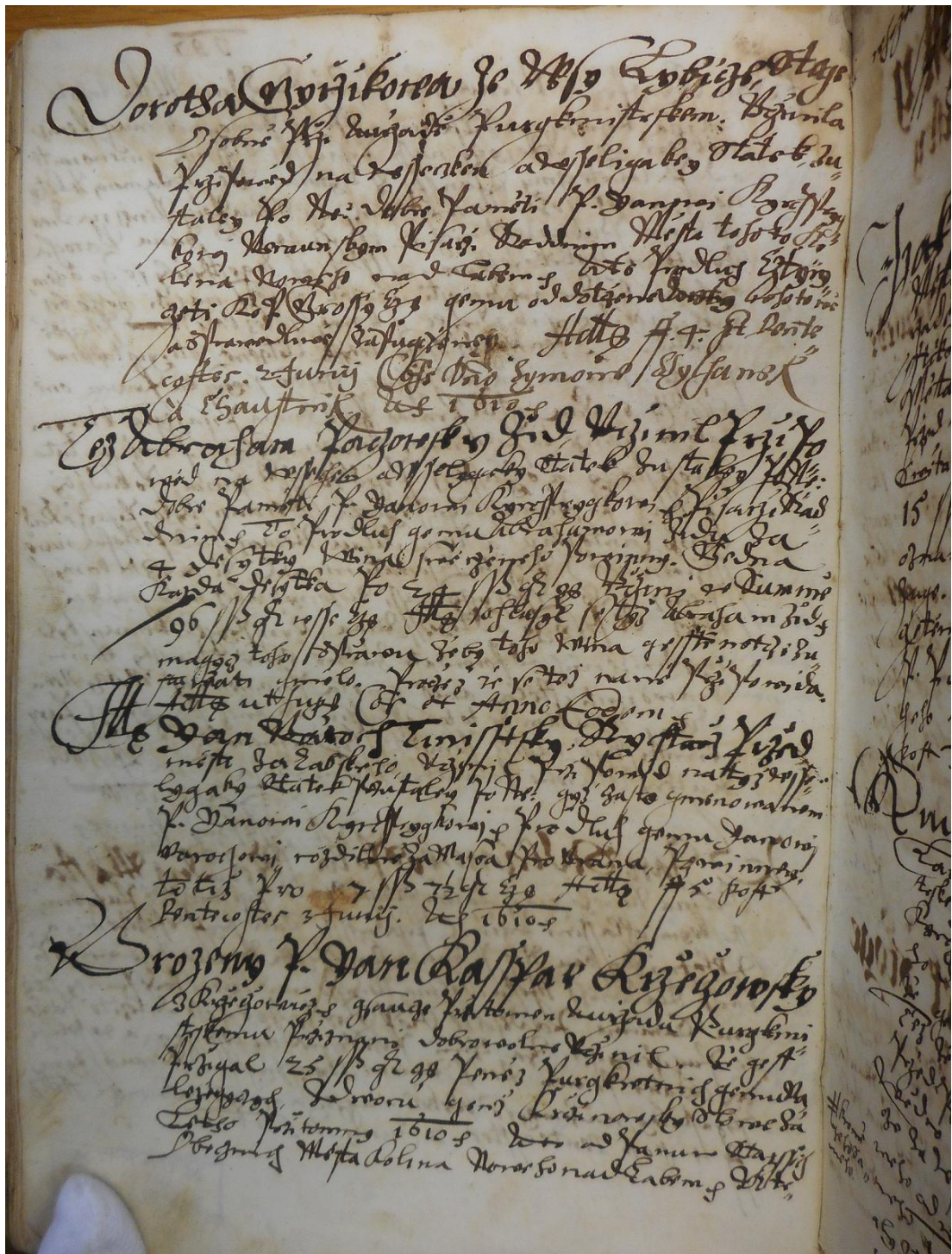
Zápis pisáře D²⁶²

262 SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Purkmistrská kniha 1601–1610, fol. 103v. 113

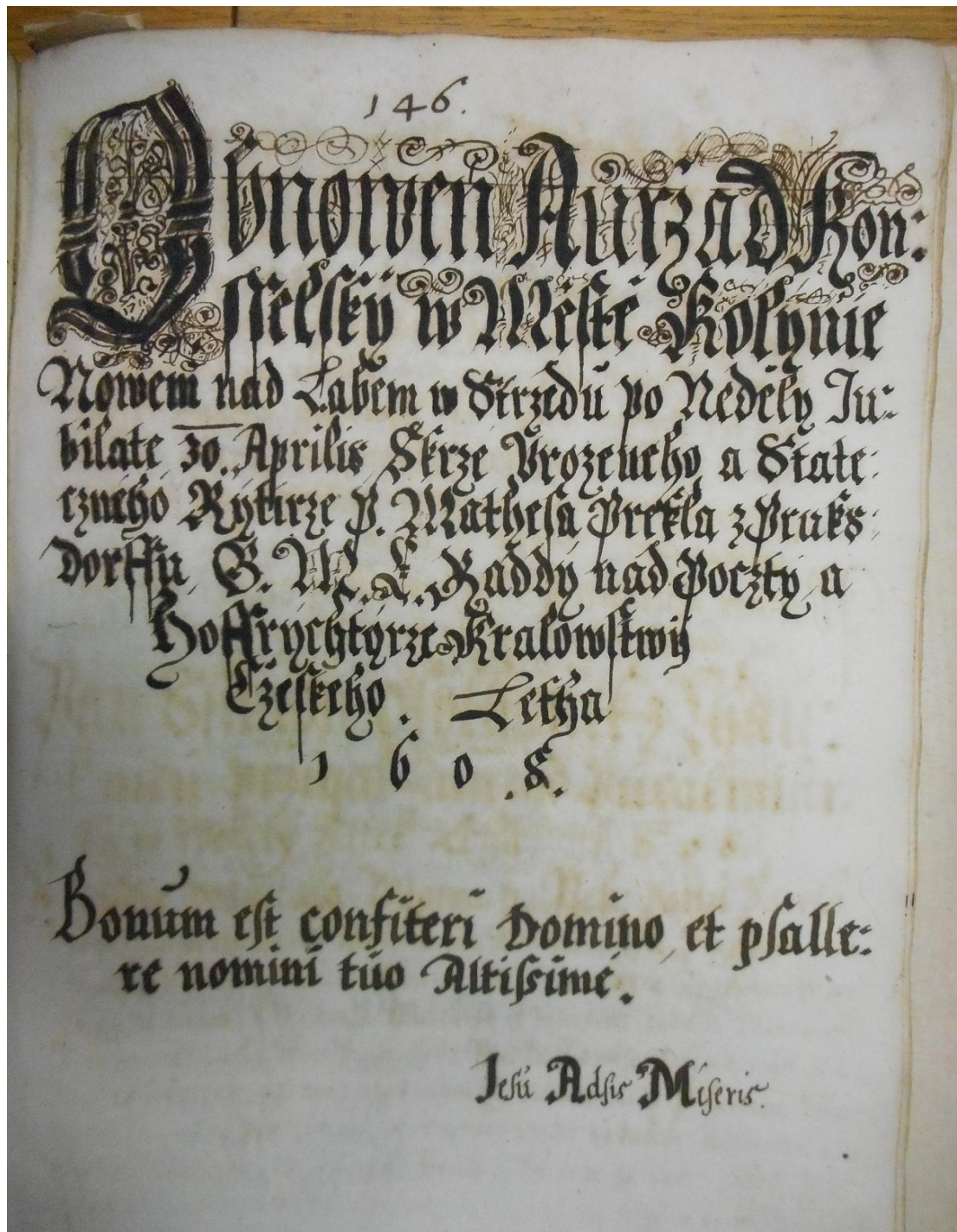
Zápis písaře E²⁶³

²⁶³ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Purkmistrská kniha 1601–1610, fol. 122r.

Zápis písaře F – M. Štěpán Pruner z Prahy²⁶⁴

²⁶⁴ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Purkmistrská kniha 1601–1610, fol. 197v.

Titulní list obnovení městské rady v roce 1608²⁶⁵

²⁶⁵ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Purkmistrská kniha 1601–1610, fol. 146r.

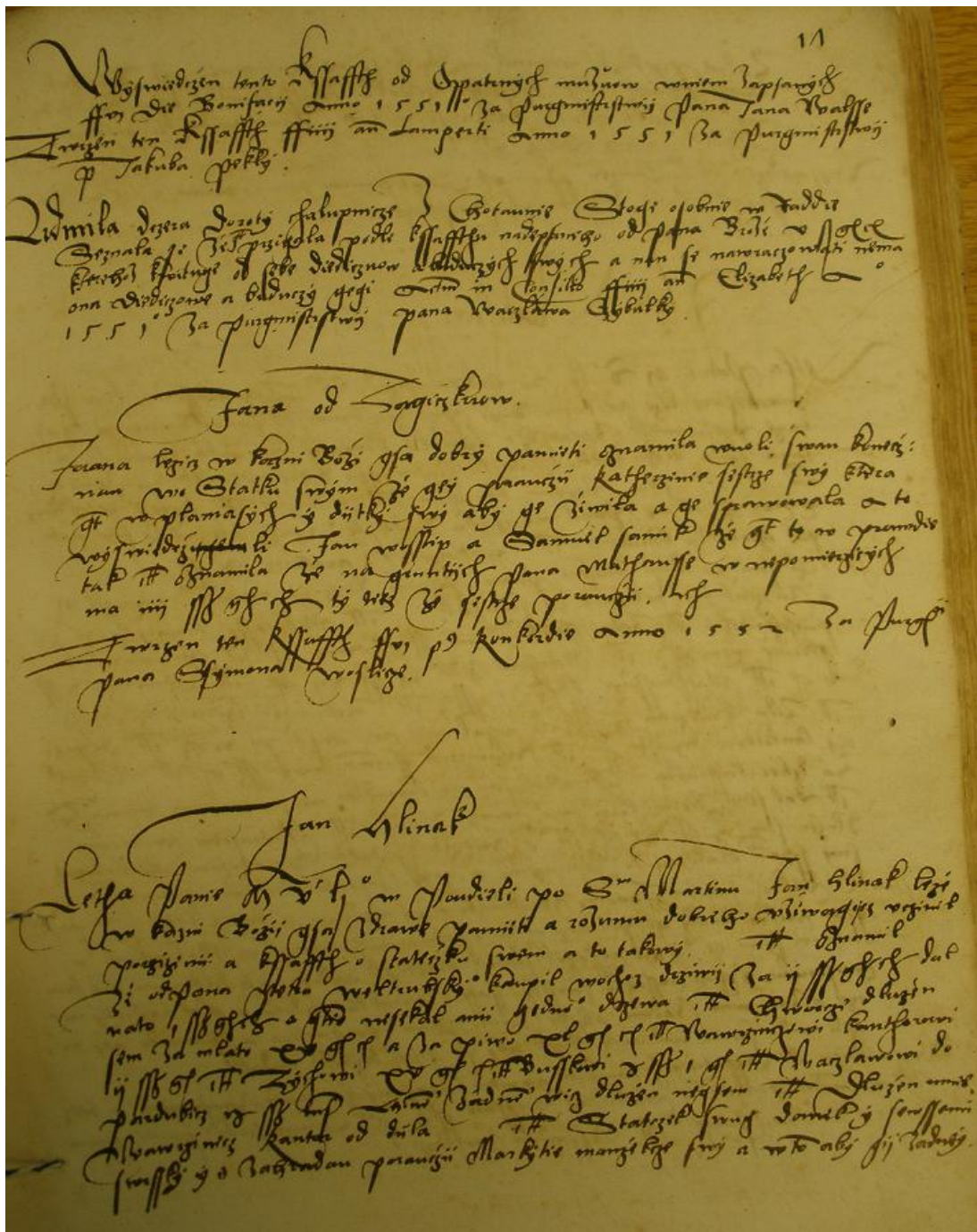
Ukázka č. 11

Titulní list Purkmistrské knihy z let 1615–1628²⁶⁶

²⁶⁶ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Purkmistrská kniha 1615–1628, fol. 1r.

Ukázka č. 12

Zápisy poslední vůle v knize testamentů²⁶⁷

²⁶⁷ SOA Praha, SOKA Kolín, fond AM Kolín, neuspořádan, Liber testamentorum 1584–1688, fol. 11.